

A
MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
VESZPRÉMI TERÜLETI BIZOTTSÁGÁNAK
ÉRTESÍTŐJE

VEAB ÉRTESÍTŐ

1992

A
MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
VESZPRÉMI TERÜLETI BIZOTTSÁGÁNAK
ÉRTESÍTŐJE

VEAB ÉRTESÍTŐ

1992

Összeállította: Dr. Szabó Márta

ISSN 0133-4948

Felelős kiadó: Salánki János, a VEAB elnöke
Készült 2000 példányban, 11,3 (A/5 ív) terjedelemben a
Prospektus GM nyomdájában – Veszprém
Felelős vezető: Szentendrei Zoltán

TARTALOM

I. A VEAB 1991. ÉVI KÖZGYŰLÉSE	
1. Salánki János: A VEAB és a Nagy Akadémia	5
2. Tamás Ferenc: "Nincs a földön oly hitvány anyag, mely így vagy úgy ne szolgálná javad"	12
3. Orosz Sándor: Az 1991. évi pályázati eredmények ismertetése	32
II. ESEMÉNYNAPTÁR 1991	40
III. BESZÁMOLÓ A SZAK- ÉS MUNKABIZOTTSÁGOK 1991. ÉVI MUNKÁJÁRÓL	55
1. Agrártudományi szakbizottság	55
2. Bányászati, földtudományi és energetikai szakbizottság	60
3. Biológiai szakbizottság	63
4. Erdészeti szakbizottság	73
5. Gazdaság-, jog és társadalomtudományi szakbizottság	75
7. Környezettudományi és területfejlesztési szakbizottság	83
8. Matematikai és rendszerelméleti szakbizottság	88
9. Műszaki szakbizottság	92
10. Nyelv és neveléstudományi szakbizottság	100
12. Történettudományi szakbizottság	105
13. Szerkesztő bizottság	111
14. A szak- és munkabizottságok 1991. évi rendezvényei (Összefoglaló táblázat)	112
IV. SZEMÉLYI HÍREK	115
V. A VEAB 1992. ÉVI PÁLYÁZATI KIÍRÁSA	

I. A VEAB 1991. ÉVI KÖZGYŰLÉSE

A VEAB és a Nagy Akadémia

Salánki János az MTA rendes tagja,
a VEAB elnöke beszámolója

Tisztelettel köszöntöm a VEAB 19. Közgyűlésén megjelent kutatókat, szak- és munkabizottságaink vezetőit és tagjait, valamint azokat a kedves vendégeinket - önkormányzati és intézményi vezetőket - akik meghívásunkat elfogadták és érdeklődésükkel kitüntették ezévi záró ülésünket. Személyes megbízás alapján átadom Kosáry Domokos akadémikusnak, Akadémiánk elnökének szívélyes üdvözlését és jókívánságait, aki szeretett volna ma közöttünk lenni, külföldi útja azonban ebben megakadályozta. Elnök úr ez alkalommal is hangsúlyozta, és kérte annak tolmácsolását, hogy ő maga és az elnökség is nagy jelentőséget tulajdonít a Területi Bizottságoknak, a régiókban szervezett munkának, és annak, hogy e bizottságok sokszáz kutató értelmiségit hoznak közel a tudományos Akadémiához.

Kedves Kollégák, Hölgyeim és Uraim !

Mai beszámolómban nemcsak az 1991-es tevékenységünk mérlegét kívánom megvonní, számot adva arról a tudományszervező munkáról, melyet különböző szintű Bizottságaink végeztek, hanem szeretnék utalni azokra az eseményekre és változásokra is, melyek a VEAB új akadémiai ciklusát annak első évében jellemezték és amelyek részét képezik a területi bizottság szerepköre bővülésének. Ennek háttérében az az elgondolás áll, hogy a Területi Bizottságok a Magyar Tudományos Akadémia Közgyűlése által létrehozott szervek, melyek a tudományos osztályokhoz hasonló cselekvési szabadsággal és önálló felelősséggel rendelkeznek illetékességi területükön. Tevékenységük során állást foglalhatnak és javaslatot tehetnek az általuk képviselt tudományterületet - jelen esetben a régiót - közvetlenül érintő tudományos kérdésekben. Ezt az elvet az a törvénytervezet mondja ki, mely - mint ismeretes - a Magyar Tudományos Akadémiáról készül, amelyet a Kormány ez év november 21-i ülésén elfogadott és rövidesen a parlament elé terjeszt jóváhagyás céljából. A törvénytervezet alaptétele az, hogy "a Magyar Tudományos Akadémia a magyar tudományos élet önkormányzati elven alapuló, jogi személyként működő köztestülete", amely "a tudomány képviselője, támoga-

tása és művelése mellett az akadémiai kutatóintézetek és a felsőoktatási intézmények tudományos tevékenységének összehangolásával, illetve az akadémiai intézetek igazgatásával összefüggő közfeladatokat lát el". "Az Akadémiát, mint köztestületet, az Akadémia valamennyi tagja, valamint - önkéntes részvétel alapján - a tudomány minden olyan más művelője alkotja, aki tudományos teljesítményével arra érdemesnek bizonyult". Ez a megfogalmazás teszi értelmezhetővé a Területi Bizottságok szervezeti keretei között működő kutatók és az Akadémia viszonyát is. A törvénytervezetbe foglalt koncepció egy Nagy Akadémia elgondolásból indult ki, mely az akadémikusok alkotta köztestületi szervezetet kitágítja, megnyitja a részvétel lehetőségét a tudomány minden magyarországi, illetve magyar művelője számára. A tudományos teljesítményt pontosabban nem határolja körül a törvény, annak megítélését a tudományos közvéleményre és testületekre bizza. A tudomány "más művelői" körét a gyakorlat alakítja ki, nyilvánvalóan ide tartoznak a tudományos fokozattal bíró kutatók, továbbá fokozatra való tekintet nélkül a főhivatású kutatók, valamint az akadémiai tudományos bizottságok, szakbizottságok, munkabizottságok tagjai is. Azok tehát, akik a VEAB szak- és munkabizottságainak tagjai, az Akadémiának, mint köztestületnek is integráns tagjai.

A törvénytervezet azt is magában foglalja, hogy az akadémikusok mellett - képviseleti úton - a köztestület nem akadémikus tagjai is gyakorolnak jogokat. Így a köztestület csúcán álló és évenként legalább egyszer ülésező közgyűlésen - a tagválasztást kivéve - szavazati joggal rendelkeznek. Ennek gyakorlására a Területi Bizottságok - a Tudományos Osztályokhoz hasonlóan - két-két olyan képviselőt küldenek a Közgyűlésre, akik nem rendes vagy levelező tagjai az Akadémiának.

A törvénytervezetnek ezek a kitételei jogszerűen biztosítják majd a területi bizottságok szak- és munkabizottságainak, illetve az azokban résztvevő kutatóknak a Nagy Akadémiához való tartozást és implicíte azt is jelenti, hogy a Területi Bizottság a régióban az Akadémia képviseletében tevékenykedik, tart kapcsolatot mind a kutatókkal, mind pedig a régió önkormányzataival és intézményeivel.

Az év során, az akadémiai törvény előkészítésével párhuzamosan - és annak szellemében - az Akadémia elnöksége foglalkozott a Területi Bizottságokkal és azoknak a Tudományos Osztályokkal való kapcsolatával. Ennek eredményeként rendszeres információcseré alakult ki a két bizottsági rendszer között és folyamatban van annak előkészítése, hogy a VEAB szak- majd munkabizottságai közvetlen, személyi kontaktust tartsanak az osztályokkal, illetve azok bizottságaival. Ez az elnökségi állásfoglalás egybeesik a VEAB korábbi törekvésével és részben gyakorlatával, hiszen már az elmúlt évek során szorgalmaztuk a Tudományos Osztályokkal való kapcsolatfelvételt. Ennek jegyében került sor ezévből a Műszaki Tudományok Osztálya kihelyezett tudományos ülésére a VEAB székházban, mikor is Műszaki szakbizottságunknak módja volt tevékenységével az osztály tagjait megismertetni. Ebbe a keretbe illik az is, hogy Matematikai és rendszerelméleti szakbizottságunk a Kémiai Osztály Műszaki Kémiai Bizottságával és a MÜKKI-vel közösen rendezte meg az 1991. évi Műszaki Kémiai Napokat.

1991. évi tevékenységünk értékét több mint 200 tudományos rendezvény képezi, melyek közel kétharmadának a székház adott helyet. A konferenciák egy részében munka- vagy szakbizottságaink társszervezői szerepet vállaltak vala-

mely országos, vagy regionális szerv mellett, többségüket azonban bizottságaink önállóan rendezték. A nagyobb, nemzetközi vagy országos konferenciák között szeretném megemlíteni az Agrártudományi szakbizottság rendezvényét "Az alkalmazkodó mezőgazdasági rendszer jelene és jövője" témakörben, a Biológiai szakbizottság Kis-Balaton Anketáját valamint a Balatonkutatás 100 éve jegyében megrendezett országos, 33. Hidrobiológus napokat és az 1991- es Toxikológiai Konferenciát. A Gazdaság-, jog- és társadalomtudományi szakbizottság "Átmenetek és változások Európában a '80-as, '90-es években" címmel szervezett nemzetközi konferenciát. A Történettudományi szakbizottság részvételével került sor "A római provinciák művészete", valamint a "Népi vallásosság a Kárpát-medence népeinél" című nemzetközi konferenciákra, a Széchenyi emlékévéhez is kapcsolódva "Az ember és a ló kapcsolata" címmel szervezett egéssznapos ülészakra, és részt vettek az "Egyházak a változó világban" konferencia megrendezésében is.

Ezek a tematikus rendezvények kivétel nélkül a régiónál szélesebb kört érintettek, nem egy közülük országos jelentőségű volt. Azért is tartom ezt kiemelőnek, mert ez hozzájárul a régió kutatóinak országos és nemzetközi elismeréséhez, a régió belül pedig mércét jelent és egyben eszközt is a színvonal biztosítására. E rendezvények színvonala azt is megkívánja, hogy az ott elhangzott előadások külön kiadványban is közkinccsé váljanak. Sajnos, anyagi lehetőségeink nem teszik lehetővé, hogy önállóan vállaljuk e kötetek megjelentetését, de külső támogatással, más szervekkel való összefogással az esetek többségében ez eddig biztosítható volt. Az előbbi felsorolás csak a nagyobb rendezvényekre terjedt ki és nem érintette 12 szakbizottságunk közel 200 más tudományos ülését, felolvasó ülését, vita-fórumát, melyekben a bizottságainkba tömörült mintegy 1700 nyilvántartott kutató vett részt. Ennek során az Agrártudományi Szakbizottság és négy munkabizottsága foglalkozott a hazai talajvédelem és talajjavítás eredményességével, a talajtermelékenység fenntartásának és fokozásának lehetőségeivel, valamint a biotechnológia állattenyésztési alkalmazásának kérdéseivel, különös tekintettel a tejtermelésre és tejminőségre.

A Bányászati, földtudományi és energetikai szakbizottság és munkabizottságai vitáulésein a készülő új magyar bányatörvényről alakították ki véleményüket, foglalkoztak a bósi vízlépcső földtudományi vonatkozásaival, valamint az ajkai erőmű környezetvédelmi ellenőrző rendszerével, és tanácskoztak a környezetkímélő tüzelési módokról. E témák tárgyalása során szoros együttműködés alakult ki az öt munkabizottság között.

A Biológiai szakbizottságban hat munkabizottság működik. A már említett rendezvények témáin túl foglalkoztak a Bakony térség zoológiai és entomológiai sajátosságaival, a növényi biotechnológia aktuális kérdéseivel, valamint az erdőpusztulások helyzetével, okaival és orvoslásával.

Az Erdészeti munkabizottság elvi állásfoglalást alakított ki az erdőgazdálkodás néhány vitatott kérdéséről, tekintettel arra, hogy most folyik az új erdőtervény előkészítése, és napirenden van az erdőgazdálkodás átszervezése is. A munkabizottságok keretében a faipari alapanyagtermelés, feldolgozás és hulladékhasznosítás kérdéseit vitatták meg, illetve az erdészet és vadászat, valamint a vízivad kutatás regionális kérdéseit tüzték napirendre.

A Gazdaság-, jog- és társadalomtudományi szakbizottság fő tevékenysége a

már említett nemzetközi rendezvény megszervezése volt, melyben több munkabizottság vett részt.

A Kémiai szakbizottság öt munkabizottsággal működik. Közülük az Átviteli jelenségek elméleti alapjai munkabizottság, a Korrozíós munkabizottság, a Kőolaj és gázipari munkabizottság és az Ipari biotechnológiai munkabizottság szervezett rendszeresen üléseket a szűkebb szakterületet érintő témákban.

A Környezettudományi és területfejlesztési szakbizottság két korábbi szakbizottság összevonásával alakult újjá és hat munkabizottságot működtet. A regionális környezetvédelmi kérdések - főleg a Balaton, a Velencei tó és a Fertő tó vonatkozásában - továbbá a térség egyes területeinek fejlesztésével kapcsolatos elgondolások megvitatása képezte üléseik tárgyát, amelynek során szoros kapcsolatra törekszenek a regionális környezetvédelmi és önkormányzati szervekkel is.

A Matematikai és rendszerelméleti szakbizottság öt munkabizottsága a szűkebb szakterületüknek megfelelően rendezvényeiket az automatizálás, mérés-technika és informatika témakörében szervezték, aréció érdeklődő szakembereinek továbbképzését is szem előtt tartva. A Matematikai és Rendszer szerkezeti munkabizottság rendszeresen megvitatta saját tagjainak tudományos eredményeit.

A Műszaki szakbizottság nyolc munkabizottsága mintegy 30 rendezvényt tartott, nagyrészt vállalatoknál és intézményeknél. Így kívánja segíteni azt, hogy szorosabb kapcsolat alakuljon ki a műszaki eredményeket előállítók és a felhasználók között. A szakbizottság ankétot rendezett a műszaki fejlesztés helyzetéről és jövőbeni kilátásairól, melynek előadójául Pungor Ernő akademikust, az OMF elnökét kérték fel. Kiemelendő még a Hulladékhasznosítási munkabizottság bemutatással egybekötött rendezvénye a szelektív kommunális hulladékgyűjtési módszerről.

A Nyelv és neveléstudományi szakbizottság munkabizottságaiban a műszaki hallgatók idegennyelv képzésének elméleti és módszertani kérdéseiről, a régió könyvtárainak könyvtártechnológiai - számítógépes fejlesztéséről, a pluralizmus és nevelés témájáról, nyelvtudományi, nyelvészociológiai és dialektológiai kutatásokról tartottak rendezvényeket, a zenetörténeti munkabizottság pedig a "Pannónia" osztrák-magyar zenetörténeti társasággal a közös zenei múlt kutatásán fáradozik.

Az Orvostudományi szakbizottság hagyományainak megfelelően két felolvasó ülést tartott és tizenegy munkabizottsága mintegy 30 tudományos rendezvényt szervezett, illetve társintézményekkel együtt részt vett azok szervezésében. Üléseiken a genetikai tanácsadás, a kardiológia, a munkaegészségügy, a reumatológia mellett a sport és mozgásbiológia kérdései, az orvosi mérés és számítástechnika, valamint gyógyszerészeti technológiai kérdések is szerepeltek. Fenntartották és fejlesztették a korábban kialakult osztrák és szlovén tudományos kapcsolatokat.

A Történettudományi szakbizottság az új szervezeti módosítás szerint hét munkabizottsággal működik. Az Archeometriai, Iparrégészeti, Kézművesipartörténeti, Magyarságtudományi, Műemléki, Néprajzi és Településtörténeti munkabizottság a legszélesebb értelemben vett történettudomány egy-egy speciális területére koncentrálva önállóan fejtette ki tevékenységét, de egy-egy témában szoros együttműködésre is sor került közöttük.

A tudományos rendezvények mellett néhány szakbizottságunk az elmúlt évben is szervezett házi védést kandidátusi disszertáció előbírálataként, vagy vitatott meg tudományos anyagot, ami kandidátusi értekezés előkészítését szolgálta. Pontos adatokkal még nem rendelkezünk, de az év folyamán legalább 15 kandidátusi és doktori pályázatot nyújtottak be vagy védtek meg a régió kutatói a TMB keretei között. Ez örvendetes, és azt mutatja, hogy a tudományos minősítés körüli viták szerencsére nem korlátozták az érdeklődést és a törekvést tudományos fokozat szerzésére. Székházunk ebben az évben is többször adott helyet kandidátusi védésnek, és azt tapasztaljuk, hogy sem a TMB, sem a bizottsági tagok nem idegenkednek attól, hogy a régióban dolgozó jelölt értekezésének védésére a VEAB székházban kerüljön sor.

Még nem alakultak ki annak körvonalai, hogy ha az első tudományos fokozatot az egyetemek adományozzák, abban mi lesz a szerepe az egyetemek és akadémia közös Athenaeum bizottságainak és regionális vonatkozásban a Területi Bizottságoknak. Azt mindenesetre már most felajánlhatjuk a tudományos fokozatot szerző kollegáknak, hogy a Területi Bizottság lehetőséget nyújt tudományos eredményeik ismertetésére, ami mintegy jelképesen megerősíti vagy kifejezi majd az akadémiai köztestülethez való tartozásukat, illetve csatlakozásukat.

A régió kutatóinak nem szakmai jellegű találkozóját, eszmecserejét és általános érdeklődésének kielégítését szolgálta elmúlt év során is a VEAB Klub működése. A meghívott vendégek, Liszi János a Veszprémi Egyetem rektora, Berényi Dénes, Pungor Ernő és Ujfalussy József akadémikusok, Beke György erdélyi magyar író és mások jó alkalmat teremtettek, hogy a főleg veszprémi klubtagok baráti beszélgetést folytassanak egy-egy érdekes kérdéskörről. A Veszprémben működő Klub mintájára kezdeményezés indult, hogy a Győrben és a Szombathelyen élő VEAB tagok is működtessenek klubot, amit a VEAB természetesen messzemenően támogat.

Tisztelt Közgyűlés!

Az 1991-es év folyamán a Területi Bizottság és az elnökség igyekezett elősegíteni a szak- és munkabizottságok tudományszervező tevékenységét elvi, technikai és bizonyos fokú anyagi támogatással is. Mint ismeretes, működési feltételeinket az Akadémia költségvetési ellátmánya biztosítja, ami távolról sem tart lépést az inflációval. Ennek következménye volt az, hogy a tudományos kiadványok megjelentetése egyre nagyobb gondot jelent, és saját erőből az elmúlt évben csak a VEAB értesítőt és a névjegyzéket tudtuk kiadni. Ezen kívül három nagy rendezvény anyagának publikálásához nyújtottunk anyagi támogatást, míg az év folyamán megjelent Környezetgazdálkodási Értelmező Szótár és a II. Dialektológiai szimpózium anyaga teljesen külső támogatásból jelent meg. A pályázatok díjazását is - a korábbiakhoz hasonlóan nagyrészt külső, a régiókból származó anyagi támogatással tudjuk megoldani.

A tudományos tevékenység anyagi fedezetének kiszámíthatóbb biztosítására az év folyamán Alapítványt kezdeményeztünk, a VEAB Tudományos Alapítványa elnevezéssel. Az alapítványból tervezzük díjazni a jövőben a pályázatokat, és ezt kívánjuk felhasználni kiadványok és tudományos rendezvé-

nyek támogatására is. Az alapítványhoz intézmények és magánszemélyek egyaránt csatlakozhatnak. Az alapítványhoz a régió megyei és megyei jogú városi önkormányzatai szinte kivétel nélkül hozzájárultak, amellelt a Veszprém megyei TIT, néhány nagyvállalat és egy magánszemély szerepel az alapító tagok között. Sajnos, a régió vállalatainak többsége olyan anyagi gondokkal küzd, ami mellett a VEAB támogatása jelenleg nem állt módjukban, így ez év végén tervezett egymillió forintos alaptőke helyett alapítványunk csak 640 ezer forinttal rendelkezik. Abban bízunk, hogy a Területi Bizottság célkitűzéseinek fontosságát és munkájának eredményességét nemcsak azok ismerik fel, akik e munkában tevőlegesen részt vesznek, hanem azok a partnerek is, akik erre a szellemi kapacitásra támaszkodhatnak. Azt reméljük, hogy az alapító tagokon túl egyre többen lesznek, akik a tudományos életet a régióban a társadalmi fejlődés fontos részének tekintik, és akiktől a jövőben anyagi támogatást kapunk.

Területi Bizottságunk arra törekszik, hogy tagjain keresztül, de közvetlen módon is rendszeres kapcsolatot tartson a régió önkormányzataival, gazdasági, kulturális, oktatási, tudományos és más intézményeivel, a kölcsönös érdekek alapján. Az elmúlt év során találkozóra és eszmecsereére került sor a régió megyei és megyei városi szintű önkormányzati vezetőivel, és körvonalazódtak az együttműködés lehetőségei. Ennek során felajánlottuk a VEAB segítségét regionális kutatási feladatokban való részvételre és szakértői közreműködésre is. Ezek első lépésben valószínűleg pályázati kiírásokban realizálódnak, de számítunk specifikus egyedi kutatási megbízásokra is.

Területi Bizottságunk működésében alapvető fontosságú a felsőoktatási intézményekkel való kapcsolat, jóllehet a bizottságainkban működő kollégáinknak csak kevesebb mint 10 %-a dolgozik egyetemen vagy főiskolán. Vezetői szinten már nagyobb az oktatási intézményekben dolgozók szerepe, ez eléri a 40 %-ot. A régióban négy akadémiai kutatóintézet működik, melyek ugyancsak aktívan részt vesznek a VEAB munkájában. Ezek létszámukat tekintve messze elmaradnak a felsőoktatási intézményektől, de a minősítettek arányát illetően a kutatóintézetek helyzete jobb. E hó elején az Akadémia rendkívüli közgyűlése állást foglalt az Akadémia és az egyetemek együttműködésének kérdéseiben, ami egymás önállóságának kölcsönös elismerésén alapul. A közgyűlés célul tűzte ki a közös fellépést a felsőoktatás és az alap kutatás anyagi támogatása ügyében, kimondta az oktatásban való szervezett együttműködés szükségességét, jogosnak ismerte el az egyetemek igényét a tudományos minősítésre és előírta a tanszékeken működő akadémiai kutatócsoportok további támogatását.

Régióinkban, ahol a felsőoktatás és a kutatóintézetek nemcsak szakmailag, de területileg is tagoltabbak mint másutt az országban, ugyancsak célszerű foglalkozni az oktató és kutató intézmények kapcsolatával. Már korábban is alakult ki kutatási és oktatási együttműködés a régió néhány intézménye között, mint például az agrárkémikus képzés Keszthely - Veszprém viszonylatában, vagy öt intézmény részvételével működő veszprémi akadémiai műszerközpont, melynek ez évtől a VEAB is tagja. Újabb kezdeményezésekről is tudunk, ami új szakok indításával, a Veszprémi Egyetem bővítésével, a régióban több lábbon álló környezet-tudományi szakképzés előkészítésével kapcsolatos. Győrben alapítványt hoztak létre egyetem létesítése céljából, és más intézmények is foglalkoznak az egyetem-

mé válás gondolatával. A régióban működő kutatóintézetek oktatásban való részvételének lehetősége és az erre való igény is nagyrészt feltáratlan. Ezeknek a kérdéseknek megtárgyalására, a nézetek és lehetőségek megvitatására az akadémiai határozatok figyelembevételével ankétot fogunk rendezni a következő hónapok során, hogy segítsük régióinkban az oktatási és a kutatási szféra együttműködését és a felsőoktatás fejlődését. Nem határozatokat akarunk ott hozni, hanem azokat a lehetőségeket kívánjuk feltárni, amire az érdekeltek későbbi együttműködése alapulhat elsősorban az oktatásban, de a kutatásban is.

Kedves Kollégák!

A mai ülésre szóló meghívóban talán többeknek feltűnt, hogy ülésünket plenáris, vagy évváró ülés helyett közgyűlésnek neveztük, és 19. számmal jelöltük. Akik a kezdeti évektől részt vesznek a VEAB munkájában, emlékezhetnek arra, hogy 1972-től néhány éven át közgyűlést tartott a Területi Bizottság, csak később, felsőbb, adminisztratív intézkedésre álltunk el ettől az elnevezéstől. A VEAB úgy döntött legutóbbi ülésén, hogy visszatérünk az Akadémián egyébként is hagyományos Közgyűlés elnevezésre, amikor teljes ülésről van szó. A sorszám megadásával pedig arra kívántuk felhívni a figyelmet, hogy jövőre lesz a VEAB 20 éves, ami alkalmat ad az eddigi fejlődés és eredmények áttekintésére, de új feladatok megfogalmazására is.

A 20 éves jubileumot kívánjuk arra is felhasználni, hogy a VEAB tudományos programmal megjelenjen az Akadémia májusi budapesti közgyűlésén, jelezve ezzel a Nagy Akadémiához való tartozást. A Területi Bizottságnak ezt az elgondolását Kosáry elnök úr is támogatja, és várható, hogy megkapja az elnökség jóváhagyását is. Úgy gondoljuk, egy 3 órás program 5-6 előadása híven reprezentálhatná régióink jellegzetességeit és tudományos színvonalát az ország e kiemelkedő rendezvénysorozata keretében.

Végül szeretném megköszönni a bizottsági elnökök és titkárok ezévi áldozatos munkáját, hiszen bármennyire is megvan a kutatókban az érdeklődés, a tudományos találkozókban való részvételi szándék, a szakmai eszmecsere igénye, közreműködésük nélkül szervezett, széleskörű tudományos közélet nem alakulhatott volna ki. Kérem, hogy az előttünk álló évben az ezévi tapasztalatokra építve irányítsák tovább bizottságaik munkáját, teret adva a jó ötleteknek, kezdeményezéseknek, és ezzel segítsék elő régióinkban a tudomány fejlődését és szerepének növekedését.

“NINCS A FÖLDÖN OLY HITVÁNY ANYAG, MELY IGY VAGY ÚGY, NE SZOLGÁLNA JAVAD”

Tamás Ferenc a kémiatudomány doktora,
a Hulladékhasznosítási munkabizottság elnöke

A címben írt szép szavakat Shakespeare Romeo és Júlia c. drámájában Lőrinc pap mondja, a gyógyhatású mezei gyomokat szedegetve. A mai előadásban azonban nem erről, hanem egy másik, a gyakran hitványnak tekintett anyagcsoportról, a hulladékról lesz szó. A hulladékról, melynek mennyisége napról napra szaporodik, és már szinte elönteni látszik egész életünket. Azt szeretném megmutatni, hogy hozzáértő, átgondolt intézkedésekkel ezt a hitvány anyagot is fel lehet használni olyan módon, hogy az mindannyiunk javát szolgálja!

A hulladék nem szemét! A szemét semmire sem jó; olcsóbb eldobni, mint újrahasznosításán törni a fejünket. De egyre gyakrabban fordul elő, hogy a korábban szemétnak tekintett “hitvány anyag” a fokozódó környezeti tudatosság - és nem utolsósorban a szigorodó környezetvédelmi előírások - következtében hulladékká, azaz valamilyen módon hasznosítható anyaggá válik. /Érdemes megemlíteni, hogy a legtöbb nyelv megkülönbözteti a két fogalmat: németül, franciául, oroszul ill. angolul a szemét = Müll, ordure, TYSOR, ill. litter, míg a hulladék = Abfall, déchet, OTHOD, ill. waste. Az angol kifejezés különösen szemléletes, a “waste” ugyanis pazarlást is jelent! És valóban, a hulladék a főtermék elkészülte során elpazarolt anyag! /

Előadásomban külön szeretnék néhány szót szólni a háztartási, más néven kommunális szemétről, bár a fő mondanivalóm az ipari hulladék /sajnos nagyon gyakran ipari szemét/ tárgyköréhez tartozik.

Mi legyen a kommunális szeméttel ?

Az alábbi lehetőségek jöhetnek számításban:

1. Eldobás
2. Rendezetlen lerakás
3. Rendezett lerakás
4. Szelektív gyűjtés

/A szemétegetés egészen más problémákat vet fel; a mai előadás keretében azonban erről nem kívánok beszélni./

A növekvő környezeti tudatosság következtében szerencsére ma már ritkábban szórják ki a szemetet /magam is tanuja voltam, amikor egy kisgyerek felvette az eldobott autóbuszjegyet és visszaadta rendetlen tulajdonosának: Bácsi kérem, el tetszett veszteni valamit!/ De a rendezetlen lerakás sem szép látvány, nem is beszélve az egészségügyi, környezeti ártalmakról; és ennél is csak egy fokkal jobb a rendezett lerakás, amikor a begyűjtött szemetet az arra kijelölt helyen, megfelelő szabályok betartásával elterítik, elsimítják, hogy majd később rekultivációra kerüljön. Az így lerakott szemétből sohasem lesz hasznosítható anyag! Gyakorlati-

lag csak egy mód van a kommunális szemét hasznosítására: a szelektív gyűjtés. Enélkül nagyon nehéz, szinte lehetetlen a feladat. Az **1. ábra** döntési hálót mutat be.

Kövessük elsők a nehezebb utat: amikor a szelektív gyűjtés valamilyen okból nem lehetséges. Speciális gépsorral megoldható ugyan a szemét osztályozása, de csak jókora többletköltség árán, és rossz hatásokkal. A **2. ábra** mutat be ilyen feldolgozó gépsort. A berendezés az ércelőkészítésben szokásos módszerekkel /mágneses szeparáció, szérelés, ciklonozás, úsztatás, optikai válogatás, stb./ többé - kevésbé ki tudja válogatni a rendezetlen szemétből is a vasat, a többi fémet, a könnyű és nehéz műanyagot, az üveget, továbbá a /komposztálásra szánt/ szerves anyagokat. De bizony a szétválogatott anyag nem valami tiszta, igényesebb termék készítésére alkalmatlan; alantasabb célra azonban megfelelő lehet. Sőt, olyan kezdeményezés is ismeretes /Keszthely/, hogy a nem szelektív módon gyűjtött nyári szemetet, melyben sok a növényi hulladék és viszonylag kevés a biológiailag le nem bontható anyag, forgódobos készülékben, állandó légáramlás mellett komposztálják. Sajnos a keszthelyi kísérlet is bebizonyította, hogy ez az út nem járható: ez ilyen komposztra, a benne lévő sok idegen, nem egyszer toxikus, vagy növényfejlődést akadályozó anyag következtében, egyszerűen nincs vevő! Ha a kommunális szemetet, legalább részben, hasznosítani akarjuk, akkor az elején kell kezdeni: szelektív módon kell a szemetet gyűjteni!

A fejlett országokban a szelektív szemétyűjtés sokfelé megvalósult; hazánkban azonban még csak kísérleti szinten van. Pedig milyen egyszerűnek látszik! Minden háztartás kapjon több külön konténert, egyet-egyet a papírnak, a szerves hulladéknak, a fehér- és a színes üvegnek, s végül egyet a maradéknak; ezek tartalmát aztán a begyűjtő cég külön-külön szedi össze és dolgozza fel. A gyakorlatban azonban nem ilyen egyszerű a dolog: nemcsak, hogy a konténerek sok pénzbe kerülnek, hanem van egy lélektani gátlás is. Hozzá kell szokni az újhoz, különösen akkor, ha ez odafigyeléssel, munka- és költség-többlettel jár! Az **1. ábra** segítségével nyomon követhető a szelektív módon gyűjtött szemét műszaki sorsa, de nem szabad megfeledkezni az említett pszichológiai tényezőről sem.

Hogyan lehet rászoktatni az embereket arra, hogy a szemetet mindig csak a megfelelő konténerbe dobják? Felvilágosítással és jó szóval, lehetőleg minél korábban elkezdve. Bebizonyosodott, hogy nálunk is van erre lehetőség, nemcsak a fejlett országokban. A kísérletre - az ausztriai Saubermacher cég segítségével - Fonyódon került sor, a Somogy megyei Településtisztasági és Kertészeti Vállalat úttörő szervezésében.

Széleskörű felvilágosító munka után szétosztásra kerültek a különböző színű konténerek, minden házba eljutottak az információs nyomtatványok, még a gyerekek is megtanulták az egyszerű szabályokat, hála az ingyen közreadott kedves képeskönyvnek, melyben Swabidu falucskában Gurimanó, a kobold, Takaros Tibi, a ravasz róka és barátai különböző kacagató kalandok után érik el a célt: a tisztságot és a rendet. S ha a gyermek elsajátította a szemétyűjtés tudományát, talán felnőtt korára sem felejtje el, nem is beszélve arról, hogy minden hatósági szigornál többet ér a gyermeki szó: Apuci, a papír a piros kukába való!

A VEAB Hulladékhasznosítási munkabizottságának tagjai nemrég Fonyódon jártak, elbeszélgettek az érintett lakosokkal, megtekintették a szelektív mó-

don gyűjtött, most már hulladéknak tekinthető szemét tárolását, további feldolgozását. Műszaki és pszichológiai szempontból a kísérlet sikeresnek mondható, de az anyagiak könnyen megakadályozhatják a további folytatást és országos elterjesztést: drága a sok konténer, többbe kerül a sokszoros fuvar és a külön lerakás-tárolás, emiatt az önkormányzatoknak és a lakosságnak is mélyebben kell a zsebbe nyúlni! Megérdemelne ez a szép cél némi állami segítséget is!

Még a kommunális szemétnél maradvány, van egy olyan anyag, mely semmiképpen nem kerülhetne a szeméttelre, és amit feltétlenül teljesen szeparáltan kellene gyűjteni: a használt elemek, a gombakkumulátorok és az elektronika megannyi miniatűr áramforrása. A korábban szinte egyeduralgó Leclanché-típusú zseblámpaelemek /cink- karbon elemek, ammónium-klorid elektrolittal/ nem voltak nagyon veszélyesek a környezetre - de a korszerű mikroelektronikai áramforrások sokféle toxikus anyagot, elsősorban nehézfémeket /higany, mangán, ezüst, stb./ tartalmaznak, melyek visszanyerése nemcsak környezetvédelmi, de gazdasági szempontból is nagyon fontos. Ezért az ilyen áramforrásokat egészen külön kell gyűjteni! Későbbi feldolgozásukra, a haszonanyagok visszanyerésére speciális gépsorokat dolgoztak ki. Egy berendezés folyamatábrája a **3. ábrán** látható.

Az ipari hulladékok

Az ipari hulladékok és ipari szemét problémájának jelentőségére az **1. táblázat** adatai mutatnak. Ez a táblázat - az Ipari és Kereskedelmi Minisztérium felmérése alapján - ezer tonnákban mutatja a Magyarországon eddig felhalmozott és évenként keletkező mennyiségeket. Elborzasztó számok ezek! Erőművi pernyéből évenként négy és fél millió tonna képződik, és ebből olyan kevés jut hasznosításra, hogy már hatvan millió tonna halmozódott fel belőle haszontalanul. Más gazdasági ágak kevésbé szennyezik a környezetet szeméttel: a mezőgazdaság, vagy a fémfeldolgozó ipar ugyan sok hulladékot termel, de ennek nagy része felhasználásra kerül, és nem halmozódik fel.

A probléma súlyát megismerve érthető, hogy a szakemberek igen nagy energiát fordítottak az ipari eredetű hulladékok hasznosítására és ez a tevékenység a jövőben csak intenzívebbé válhat, ahogyan egyre jobban előtérbe kerül a tiszta környezet megővésének fontossága. /A privatizációban érintett tőkés az elavult gépeket, berendezéseket egyszerűen kicseréli, de a környezetet szánalni nem tudja, vagy ha igen, ez olyan költséggel jár, mely az egész vállalkozást kútba ejti./ Az ipari hulladékok problémáját három, egymással összefüggő tevékenységgel lehet megoldani:

1. Olyan technológiát használj, mely kevés hulladékot termel!
2. A mégis keletkező hulladékot forgasd vissza a termelésbe!
3. Amivel végképp nem lehet mit kezdeni, azt ártalmatlanítsa olyan módon, hogy ne jelentsen környezeti veszélyt!

A következőkben néhány érdekes lehetőséget mutatok be: hogyan érvényesülhetnek ezek a szempontok. A **4. ábra** egy döntési hálót mutat be. Bemenetek: P - termék, P', P'' melléktermékek, K - kísérőanyag, M - reakcióközeg, S - segédanyag, A, B - kiindulási anyagok. A kimenetek: **1** - a jelenlegi technológia optimá-

lása, **2** - új eljárás kipróbálása, **3** - recycling /visszaforgatás/, **4** - más iparágban használható, **5** - ártalmatlanítás, deponálás, **6** - új, hulladékszegény eljárás bevezetése.

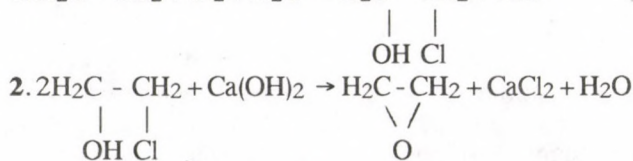
Hulladékszegény technológiák

A következőkben néhány példát szeretnék bemutatni az egyik, nem túlzottan környezetbarát ipar, a vegyipar háza tájáról, abban az esetben, ha a **4. ábrán** látható háló alkalmazásával a kimenet a 6-nak /új hulladékszegény eljárás bevezetése/ felel meg.

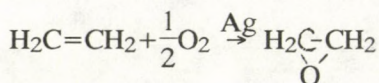
Az alkáli-klorid elektrolízis az egyik legfontosabb szerves vegyipari eljárás: olyan fontos alapanyagok, mint a marónátron /pl. a szappangyártáshoz/, vagy a klórgáz /pl. PVC gyártáshoz/ készülnek ilyen módon. Az első ilyen eljárás a higanyos /amalgámos/ eljárás volt. Ennek során még a legfigyelmesebb ellenőrzés esetén is higanyvesztés lépett fel; a fejlődő hidrogén, a lúg, a klór, a szennyvíz higanyt visz magával, melyet nem igen lehet 10 g/t klór alá szorítani. Ez ugyan nem látszik soknak, de ha figyelembe vesszük, hogy Magyarország éves klórtermelése közel negyedmillió tonna, akkor ez már igen jelentékeny mennyiség! És ha nem törődöm az üzemvezetés, ami bizony nálunk sem ritkaság, az elpazarolt mennyiség kétszer-háromszor is nagyobb lehet.

A higanyvesztéséget teljesen kiküszöbölik a higanymentes eljárások: a diafragmás vagy membrános technológiák. Itt azbeszt-, ill. polimembrán választja el az anód- és katódteret. A diafragmás módszer sem igazán környezetbarát /a keletkező azbeszthulladék miatt/; a membrános technológia már csaknem hulladékmentes üzemelést valósít meg. De a probléma, mint mindig: ezek a korszerű technológiák sokkal drágábbak, és sokkal nagyobb odafigyelést igényelnek /pl. igen kényesek a kiindulási sóoldat tisztaságára és rövid távon nagyon nagy mértékben megnövelik a költségeket, és kérdés, hogy a társadalom meg tudja-e fizetni, mondjuk a drágább szappant, vagy PVC-t.

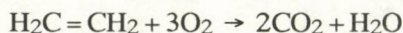
Másik példa az etilén-oxid, fontos vegyipari, műanyagipari termék gyártása. Ennek hagyományos módja klórhidrinen keresztül történik, két lépésben:

Jól látható a formulákból, hogy itt minden molekula etilénoxid keletkezése során egy molekula klór elpazarlódik, elvész. Sokkal takarékosabb, a környezetet kevésbé szennyezi az etilén közvetlen oxidációján alapuló eljárás. Ezüst-katalizátor jelenlétében ugyanis a következő reakció játszódik le:

azaz nincs hulladék! De azért ez az eljárás sem ideális, mert az etilén egy része, még a legaktívabb katalizátor esetén is elég, az alábbi reakcióegyenlet szerint:

Még sok-sok példát lehetne hozni, nemcsak a vegyipar, hanem sokféle más iparág területéről, ahol megvalósultak a kevés hulladékkal járó eljárások /pl. a folyamatos acélöntés, ahol nem vész kárba a szakaszos öntés során keletkező, rossz minőségű, zárványos acél a kokilla tetejéről, vagy a kéntartalmú erőművi füstgázok kéntelenítése mosótornyokban/; de a felsorolt pár példa is mutatja, hogy hozzáértéssel, odafigyeléssel, és nem utolsó sorban rengeteg pénzzel létre lehet hozni olyan nagyipari eljárásokat is, melyek kisebb mértékben terhelik a természetes és az épített környezetet, mint a jelenlegiek. /Megemlítem, hogy az ENSZ Európai Gazdasági Bizottsága külön szakértői munkacsoportot alakított a téma tanulmányozására, ebben a VEAB szakemberei is részt vesznek/.

Érdekes az az eset is, amikor a technológiai módosítás hatására az alapfolyamat kevésbé szennyezi a környezetet, de hatására új problémaanyag keletkezik. Ilyen pl. a füstgázok kéntelenítése. Erre többféle módszer ismeretes, melyek közül a mésztejjel végzett mosás, mint viszonylag egyszerű és olcsó eljárás világszerte elterjedt. Problémát jelent azonban a melléktermékként keletkező, nagy mennyiségű kalcium-szulfid, ill. az ennek oxidációja során létrejövő gipsz. Ez a gipsz, noha nem toxikus, nagy mennyisége miatt elhelyezési problémát jelent, ugyanakkor tisztasága nem kielégítő ahhoz, hogy a természetes gipszet felhasználó iparágak /pl. cementipar, épületelemgyártás, kerámiai formakészítés/ az elsődleges, ásványi nyersanyag helyett ezt alkalmazzák. Ez tehát az az eset, amelyet a **4. ábra** 4 ill. 5 jelű kimenetei mutatnak. Az is előfordulhat, hogy egy megszokott melléktermék hiánya más iparágban okoz gondot: a kénsav gyártására korábban piritet /FeS₂/ használtak; a pörkölés utáni maradék vas-oxidot a cementipar használta adalék-ként. Manapság azonban a kénsavgyártás nyersanyaga az elemi kén: ez az eljárás hulladékmentes, de a cementiparnak gondot jelent a szükséges piritpörk beszerzése.

Ipari hulladékok visszaforgatása ("Recycling").

Egyes iparágakban a hulladékok hasznosítása bevett gyakorlat: a vas- és acélipar, a színesfémkohászat, a textilipar, vagy a papíripar nagy mennyiségű hulladékot használ fel. Sajnálatos, hogy a hazai gyűjtés technológiai fejletlensége, no meg az egyáltalán nem ösztönző árrendszer következtében gyakran külföldről kell hulladékot importálni, más hulladékok esetében pedig gazdaságosabb az export, mint a hazai felhasználás.

A technológiai korszerűsítés gyakran a hulladékanyagokkal kapcsolatos minőségi elvárásokat is megváltoztatja. A korábban szinte egyeduralkodó Siemens-Martin acélgyártást manapság már csaknem mindenütt a korszerűbb, kevésbé

energiaigényes, és tisztább konverteres acélgyártás váltotta fel; de míg a hatalmas martinkemencék gyakorlatilag bármilyen méretű ócskavasat fogadni tudtak, addig a konverter számára a kb. 40-50 cm-nél nagyobb darabok "emészthetetlenek". Igaz, léteznek olyan hatalmas, hidraulikus ollók, melyek több ezer tonnás vágónyomással még a nagy teherautó motorokat is konverter-méretűvé tudják aprítani.

Részben megoldott a műanyag-, a gumi- és az üveghulladék hasznosítása. Általános szabályként elmondható, hogy a saját hulladékát minden iparág szívesen alkalmazza, mert ennek tisztasága rendszerint kielégítő, és a hulladék alkalmazása komoly megtakarítást eredményez: azonos mennyiségű üvegcserep formázásra kész olvadékká alakítása alig tizedannyi energiát igényel, mint a szokásos nyersanyagokból /homok, szóda, mészpát, hamuzsir, stb./ való olvasztás. Az idegen hulladék /pl. a lakosságtól begyűjtött üvegcserep/ azonban azzal a veszéllyel jár, hogy a pontosan ismert tulajdonságú olvadék egyes paraméterei megváltoznak, és az így okozott hibalehetőség, beállítási többletköltség, stb. a hulladék alkalmazását nagyon is kérdésessé teszi. Ne feledjük: már néhány tized százalék vastartalom elszínezi az üveget, néhány tized százalék alkálitartalom úgy megváltoztatja az olvadék viszkozitását, hogy a precízen beállított gyártóautomata csupa selejtet termel. Ezért - a legkevésbé igényes termékek gyártását kivéve - minden iparág ódzkodik az idegen hulladék nyersanyagként történő felhasználásától.

A felhasználási lehetőségek "rangsorolását" jól be lehet mutatni a gumiipar példáján. Évenként - mint az **1. táblázatban** láttuk - meglehetősen sok, kereken 12000 tonna gumihulladék, javarészt gépjárműabroncs-hulladék képződik. Ennek felhasználási lehetőségei sokrétűek, de a legjobbnak az mondható, ha az anyagot eredeti célra használjuk fel: újrafutózással a lefutott gumiabroncs kevésbé igényes helyeken /pl. nem kormányzott kerekeken/ eredeti hivatását töltheti be. Ennél egy fokkal rosszabb, ha a gumit megőröljük, bár ez, a gumi szívóssága, az abroncsban lévő szövet- vagy acélbetét miatt nem könnyű feladat; az egyik gyakran használt módszer szerint az abroncsot folyékony nitrogénben, -170°C hőmérsékleten megfagyasztják, majd az ilyen módon üvegekemény-rideggé vált gumit a szokásos aprítóberendezésekkel /pofástörő, golyósmalom/ alakítják porrá vagy darává. Az aprított anyag a gumigyárban kevésbé igényes termékek gyártásához használható fel, de mint rugalmasságot fokozó bitumenadalék /utak vagy sportpályák építéséhez/, vagy olajcsapdaként/ a gumi, hidrofób-oleofil tulajdonsága következtében alkalmas a víz felszínén összegyűlt olaj koncentrálására/ is megtalálja a helyét. Ennél egy fokkal rosszabb megoldás a hulladékgumi levegőtől elzárt térben való hevítése /pirolízis/, melynek során értékes, a vegyiparban jól használható gázok, olajok, továbbá kokszt keletkezik. És végül a legutolsó hasznosítási lehetőség, ha legalább a gumiban levő fűtőértéket kinyerjük, azaz a gumit elégetjük. Megfelelő körülmények közt /magas hőmérséklet, nagy oxigénfelesleg/ a gumi környezetszennyező szerves bomlási termékek nélkül, tökéletesen elégethető; így legalább a kilogrammonkénti mintegy 60-80 MJ energia hasznosul, nem is beszélve az eldobott abroncsok okozta gondról. A cementipar olyan berendezést is kifejlesztett, melynél nem szükséges a gumi aprítása: a hulladék abroncsokat keréklift viszi a kemence ciklonkamrájába, 3ahol az, a forró füstgázok hatására tökéletesen elég, a keletkező szilárd anyagok/a vulkanizáláshoz használt kénből keletkező

szulfátok, az acélvázból származó vas-oxid, stb./ pedig beépülnek a cementbe. A számítógéppel vezérelt berendezés emberi munkaerőt alig igényel, és jelentős mértékű primér enerigahordozó /fűtőolaj vagy gáz/ megtakarítását teszi lehetővé. Sajnos a gumihulladék begyűjtése és főleg szállítása olyan költséges, hogy az eljárás nem gazdaságos. Íme még egy példa arra, hogyan függ össze a környezetvédelem és a gazdaságosság. Szemléletváltás nélkül, pusztán gazdaságossági alapon környezetünk rendbetétele nehezen képzelhető el!

Ugyanez a tétel egy másik, kevésbé közismert példával is jól illusztrálható. Ismeretes, hogy minden növényi hulladék több-kevesebb pentozán-származékot tartalmaz. Ezekből megfelelő eljárással xilit, ($C_5H_{12}O_5$) azaz ötszénatomos gyűrűket tartalmazó cukorféleség állítható elő. Különösen alkalmas erre a sok pentozánt tartalmazó kukoricacsutka, de akár a nádhulladék is. A xilitcukor nagy előnye, hogy kellemesen édes ízű, ugyanakkor az emberi szervezetben történő lebontása nem terheli a hasnyálmirigyet, így a cukorbeteg diétájában fontos szerepe lehetne. További érdekes tulajdonságai: oldáshője negatív, azaz oldódás közben lehűl, így hűsítő érzést kelt; nem erjed, nem keletkeznek belőle erjedési savak, így akadályozza a fogszuvasodást. De jó volna, ha pl. a Balatonból évente kikutort sokezer tonna nádhulladéknak legalább egy része az **5. ábra** szerinti technológiában hasznosulna! Sajnos az a helyzet, hogy - noha a xilit értékes, jól eladható termék - a gyártás olyan körülményes, hogy a hulladék-nyersanyag ellenére sem gazdaságos.

Ipari hulladékok ártalmatlanítása

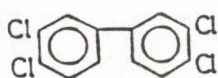
Végül azt a hulladékot, mely mégis keletkezik, és gazdaságosan nem forgatható vissza a termelésbe, biztonságosan ártalmatlanítani kell, hogy ne okozzon környezeti károkat. Sokféle ártalmatlanítási módszert dolgoztak ki a környezetvédő szakemberek, közülük a legjobban elterjedt a veszélyes szerves hulladékok égetéssel történő ártalmatlanítása; ez tulajdonképpen recyclingnek is tekinthető, mert így legalább a hulladék fűtőértéke hasznosul.

Az égetés során azonban igen nagy gondossággal kell eljárni: tökéletes égés során a szerves vegyületek mind elbomlanak, a széntartalomból szén-dioxid, a hidrogéntartalomból víz, a nitrogéntartalomból elemi nitrogén keletkezik, azaz nem környezetidegen anyagok; az esetleges klórtartalom sósavgáz, a kéntartalom pedig kéndioxid alakjában emittálódik /ez utóbbi anyagok sem igazán veszélyesek, hiszen valamennyiünk gyomrában van sósav, a kéndioxid pedig a fosszilis tüzelőanyagok égésekor keletkezik, igen nagy mennyiségben./

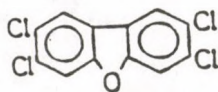
De mindez csak a valóban tökéletes égésre vonatkozik, azaz arra az esetre, ha a hőmérséklet eléggé magas, az égetési atmoszféra eléggé oxidáló, és az égési gázok elegendő ideig tartózkodnak ilyen körülmények közt, mely a tökéletes lebontódást lehetővé teszi. Ha azonban ezek a körülmények nem állnak fenn, akkor az tökéletlen elégés termékei, nemzetközileg elterjedt szakkifejezéssel a PID-ek /Products of Incomplete Decomposition/ igen kellemetlenek, sőt veszélyesek lehetnek /gondoljunk arra, hogy milyen orrfacsaró büzt árasztott, amikor gyermekkorunkban radirgumit égettünk a vaskályha tetején - ugyanakkor, mint láttuk, a hulladék gumiabroncs tökéletesen, környezetszennyezés nélkül ártalmatlanítható

a cementipari forgókemencében./

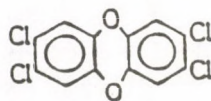
Különösen veszélyesek a PID-ek a klórtartalmú szerves anyagok égetéssel történő ártalmatlanítása esetén. Márpedig a mindennapi életben gyakoriak az ilyen hulladékok: gondoljunk csak a PVC fóliákra, de sokezer más, hasonló termékre is, nem utolsósorban a vegyipar és a gyógyszeripar klórtartalmú hulladékoldószereire. Talán a legveszélyesebb a klórozott szénhidrogének közül a PCB, a poliklórozott bifenil. A PCB-t /mely a klórtartalomtól függően sűrű, olajszerű folyadék, vagy szilárd anyag lehet/ transzformátorok szigetelésére fejlesztették ki néhány évtizeddel ezelőtt, mert a korábbi anyagok, elsősorban a transzformátorolaj, a környezeti hatások /pl. az elektromos kisülések és a nedvesség/ hatására elvesztette szigetelőképességét. Nos, a PCB sokkal stabilisabb, mint a transzformátorolaj, szinte elnyúthatatlan. Elnyúthatatlan, de mégsem örökéletű: ha lassan is, de elveszti kedvező tulajdonságait, pl. oxidálódik. És a részleges oxidáció hatására az eredetileg ártalmatlan PCB rettenetes veszélyes, igen erősen mérgező anyagokká alakul át: poliklórozott dibenzo-furánná /PCDF/, vagy a világ egyik letoxikusabb anyagává, poliklórozott dibenzo-dioxinná (PCDD), röviden dioxinná.

PCB

PCDF

PCDD

/A formulákban a szimmetrikusan tetraklórozott variációt tüntettük fel/. Nos ezért félnek a lelkiismeretes környezetvédők, és teljes joggal, a PCB tartalmú anyagok égetéses ártalmatlanításától!

Dehát akkor mi legyen a megoldás ?

A PCB gyártását és felhasználását a világ legtöbb országában már betiltották - de a már legyártott mennyiségekkel, a transzformátorokból kikerülő használt olajokkal valamint tenni kell! Az semmi esetre sem járható út, ha homokba dugjuk a fejünket: tiltakozunk a PCB égetése ellen, de nem ajánlunk járható alternatívát. A legbiztosabb ártalmatlanítás még mindig az égetés - de olyan körülményeket kell biztosítani, mely minden eshetőség, üzemviteli szabálytalanság, természeti csapás, emberi mulasztás, sőt esetleg terrorista támadás esetén is lehetővé teszi a legalább 99,9999 %-os DRE (DRE = Destruction and Removal Efficiency, azaz ártalmatlanítási hatásfok) elérését.

Léteznek ilyen berendezések: részben speciálisan erre a célra tervezett égétők, melyekben a hulladék, és annak égéstermékei erősen oxidáló közegben, hosszú ideig tartózkodnak magas hőmérsékleten. Az ilyen üzemeket mindig felszerelik utóégető kamrával és a legkülönbözőbb gázmosókkal, hogy semmiféle ártalmas emisszió ne juthasson a környezetbe. De bizonyos technológiai hőkezelő berendezések, kazánok, ke.:encék is alkalmasak a nem túl makacs szerves hulladékok ártalmatlanítására, természetesen a megfelelő biztonsági előírások, reteszelő berendezések beépítése esetén. A létező technológiák közül az egyik legtöbbet

ígérő lehetőség a cementipari forgókemence ilyen célú alkalmazása. Ebben ugyanis a hőmérséklet 1450 °C, az atmoszféra erősen oxidáló /redukáló körülmények közt nem lehet cementet készíteni/, és a kemencék óriási mérete biztosítja az égési gázok hosszú tartózkodási idejét a magas hőmérsékletű térben, olyan mértékben, mely még a legszigorúbb USA, japán vagy német szabványos előírásokat is messze túlteljesíti: az elvárható DRE legalább "hétkilences" /99,99999 %/. Különösen alkalmasak e szempontból a régi, ma már gazdaságtalan "nedves" forgókemencék /ezek nyersliszt helyett nyersiszappal dolgoznak, ezért óriási méretűek, hosszúságuk nem egyszer meghaladja a 100-120 m-t/.

Két dolgot azonban feltétlenül figyelembe kell venni a veszélyes oldószerek cementipari kemencében történő ártalmatlanítása során. Az egyik: tökéletes megbízhatóságú automatikus ellenőrzést kell megvalósítani, hogy ha a főtűz valamilyen okból kialszik /dugulás, törés, stb./ akkor a hulladék betáplálása azonnal szűnjék meg, és ugyanez történjék akkor is, ha a tűz megmarad ugyan, de a hőmérséklet valamely okból /pl. falazatomlás következtében/ a kritikus alá süllyed. Arról nem is kell beszélni, hiszen természetes, hogy a hulladékok lefejtésénél, tárolásánál, továbbításánál is maximális, és emberi mulasztást kizáró óvatosságra van szükség /csepegésmentes szerelvények, nitrogén védőatmoszféra, stb., stb./.

Valamennyi emissziós helyen, azaz nemcsak a kéményben, de másutt is automatikus vészjelzőket, vészleállítókat kell elhelyezni. A másik szempont: a hulladékkal érkező halogéntartalom, klórtartalom, súlyos üzemviteli nehézségeket okozhat a cementgyártás során: a különben ártalmatlan alkáliák kloridok jelenlétében illékony alkáli-kloridokká alakulnak, melyek a kemence forróbb helyein elpárolognak, majd a hidegebb helyeken újra lecsapódnak; az így kialakuló körfolyamatok olyan mértékűek lehetnek, hogy rontják a cement minőségét, a tűzáló falazat tartósságát, s végső soron - az "ingyen" tüzelőanyag ellenére - gazdaságtalanná, nem egyszer lehetetlenné teszik a főtermék, a cement gyártását. Ennek ellenére ezt az opciót sem lehet kizárni az ártalmatlanítási módszerek közül: Norvégiában pl. a környezetvédelmi hatóság, ill. környezetvédelmi vállalatok vásároltak meg több elavult, nedves eljárású cementgyárat, hulladékártalmatlanítás céljából. Az egyidejűleg keletkező cement az ártalmatlanítás költségét csökkenti, de a fő cél nem a cementgyártás.

Természetesen számos más termikus /pl. plazmatechnológiás/ és nemtermikus hulladékártalmatlanítási eljárás létezik, de a rendelkezésre álló idő ezek részletes tárgyalását nem teszi lehetővé.

Nem veszélyes, nagytömegű ipari hulladékok

Van jónéhány olyan ipari hulladék, mely óriási mennyiségben keletkezik. Nem jelentenek ugyan komoly környezeti veszélyt, de tárolásuk, lerakásuk helyet igényel, és ha nem is szennyeznek, de csúfítják a környezetet. Ilyen pl. a porszéntüzelésű hőerőművekből származó pernye, a timfölglyártás hulladéka, a vörösiszap, a sokféle kőbányaipari meddő, és ilyen lesz, ha nálunk is megvalósul a füstgázok kéntelenítése, a tömérdek gipsz. Ezek hasznosítása gyermekcipőben jár: a pernye kis részét a cementgyártás használja fel, útalapokba is elhasználnak belőle néhány százezer tonnát; számtalan kísérlet történt a vörösiszap alkáli-, vagy ritkafémtar-

talmának kinyerésére, kerámiai hasznosítására - de, mint az **1. táblázatból** látható, igazi felhasználásuk nincs megoldva, azaz voltaképpen szemétnek tekinthetők. Amit most tesznek: tavakban, zagytéren megvárják, míg leülepszik, utána - jó esetben - termőföldet hordanak rá, majd rekultiválják. Talán valamikor, évtizedek-évszázadok múlva, a technológia akkori fejlettségi fokán áldani fogják a 20. századi elődöket, hogy ezeket a "remek nyersanyagkincseket" számukra félretették /tudjuk, hogy számos délafrikai város a mult századi aranybányák meddőhányójára épült; a mai technológia számára ezek szinte gazdagabb nyersanyagot jelentenek, mint a jelenlegi primér bányatermék/.

Veszélyes hulladékok immobilizálása, végleges tárolása

A nem /pl. radioaktiv/ vagy csak nehezen, nagy költséggel ártalmatlanítható hulladékokat, a veszélyesség csökkentése érdekében legalább olyan módon kell elzárni, hogy a környezetbe ne kerülhessenek. Ennek egyik módja az immobilizálás, másik a végleges tárolás. Immobilizálás, vagy beágyazás alatt azt értjük, hogy a veszélyes hulladékot valamilyen közegben úgy helyezzük el, hogy onnan az időjárási viszontagságok, a talajsavak, a légköri hatások ne oldhassák ki. Jó beágyazó anyag a vízben és savakban oldhatatlan bitumen, de sajnos tűzveszélyessége miatt nem igazán megnyugtató. A közönséges cement sem alkalmas erre a célra, savérzékenysége következtében; sikerült azonban olyan speciális cementezési eljárásokat kifejleszteni, melyek /pl. nagyfelületű adszorbensek bevitelével/ tartós, legalábbis többszáz éves időtartamú, biztonságos elszigetelést tesznek lehetővé. Az ilyen eljárások jól beváltak kisaktivitású /pl. az atomerőművek napi üzeme során keletkező hulladékvizek/ immobilizálására. Igazán veszélyes /pl. kiégett nukleáris fűtőelemek/ beágyazására azonban a cementmátrix nem eléggé stabil - erre a célra a legjobbnak ígérkező eljárás a speciális, nagy ellenállóképességű üvegebe való beolvasztás. Erre a célra az úgynevezett synroc üveget fejlesztették ki / az angol márkánév a "SYNtheticROCK", mesterséges kőzet elnevezésre utal/. Eddig Magyarországon a nagyaktivitású nukleáris hulladékok nem jelentettek problémát, mert ezeket visszaszállították a Szovjetúnióba. Bizonyos azonban, hogy a változó politikai viszonyok és a fokozódó környezeti tudatosság e téren is komoly kihívást fog jelenteni.

Számos olyan véleményt lehet hallani, hogy még az immobilizált hulladékoknak sem célszerű a környezetbe való kijuttatása. Bár ez talán kissé túl merev elképzelés /hiszen ha biztonsággal kizárható a kioldódásból eredő veszély, akkor a veszély minimális/, de az aggodalom érthető. Feltétlenül meg kell valósítani a végleges tárolást akkor, ha a veszélyes hulladék hordótkban, vagy más, könnyen mozgékonyvá váló formában van jelen. Az ilyen hulladéktárolók kialakítása azonban igen komoly előkészületet igényel és a létesítés is óriási kockázattal jár, ha a környezet szennyeződését biztonsággal meg akarjuk akadályozni.

Az első, és egyik legfontosabb lépés a hely kijelölése. Olyan geológiai környezetet kell választani, mely a minden óvintézkedés dacára a kijutó szennyező anyagot nem engedi tovább. Teljesen alkalmatlan pl. a homoktalaj; a háborítatlan, repedésmentes, tömör agyag viszont megfelelő. Fontos, hogy a közelben ne legyen vízvezető réteg, vagy forrás. A tároló lehetőleg legyen távol lakott helyektől,

de rendelkeznek megfelelő úthálózattal, hogy a hulladék szállítása, az egyik legbizonytalanabb művelet, ne jelentsen kockázatot. A hely kiválasztása után következik az a lépés, amit eddig rendszerint elmulasztottak: az érintett lakosság őszinte, mindenre kiterjedő, semmit el nem kendőző tájékoztatása. Csak ezután lehet hozzákezdeni a lelkiismeretes, a természeti katasztrófák és emberi felelőtlenség lehetőségét egyaránt figyelembe vevő tervezéshez és kivitelezéshez.

Egy megvalósult, gyakorlati példát látunk a **6. és 7. ábrán**: az Aszód-Galgamácsa térségében létesített tároló helyszínrajzát és tárolási rendszerét. A geológiai elhelyezkedés a fent írtaknak megfelelő; külön tároló szolgál az 1. és 2. veszélyességi osztályú hulladék elhelyezésére; a telepet övárok és kavicsszivárgó veszi körül, melyben automata berendezések állandóan ellenőrzik a veszélyessé válható anyagok koncentrációit; ezen kívül véstározó és ún. "havária" szennyvízkezelő telep is létesült. A **7. ábrán** pedig a veszélyes hulladékot tartalmazó hordók elhelyezése látható: a nött talaj felett kavicsszivárgót létesítettek, az ebből kicsurgó vizeket állandóan analizálja az automata. Efelett vasbeton tálca helyezkedik el. Erre rakják a hordókat, majd egy-egy sor kialakítása után ezeket bebetonozzák; a betonba foglalt hordó sorok tetejére agyagszigetelés kerül, erre humusz, melyet később füvesítenek. Emberi számítás szerint tehát nem történhet baj; ennek ellenére a veszélyeshulladék-tároló üzemeltetői külön kiképzést kaptak a nem lankadó, állandó odafigyelésre, gyakorolják a veszélyhelyzet idején szükségessé váló tennivalókat. A környék önkormányzatai állandó kapcsolatot tartanak a tározó üzemeltetőjével, és gyakran rendeznek lakossági fórumokat, ahol mindenki személyesen meggyőződhet arról, hogy nincs félnivaló. /Ezt a példamutató együttműködést ismerte el az "Ipar a Környezetért" Alapítvány azzal, hogy az 1991. évi Alapítványi Díjat és a vele járó aranyplakettet a három érintett község önkormányzata kapta meg./

Kitenkintés

Az előbbieken a hulladékok kérdésének csak néhány körét vetettem fel, de ez is mutatja, hogy milyen szerteágazó, milyen bonyolult és milyen rendkívül fontos, mindenkit érintő problémáról van szó. Köszönet illet mindenkit, aki akár csak egy lépéssel közelebb visz a tisztább, egészségesebb környezet felé, legyen bár ösztönös, vagy tanult, hivatásos környezetvédő, hiszen ez az ügy mindannyiunk közös ügye.

De láttuk azt is, hogy /tömérdek pénzen kívül/ milyen elmélyült szaktudás, mennyi szakismeret, másutt már alkalmazott megoldások alkotó adaptálása, vagy éppen újszerű megoldások felvázolásában, majd komplex megoldásában való jártasság is szükséges egy-egy környezeti probléma megoldásához. Kicsit olyan ez, mint a labdarúgás: más dolog a pálya széléről bekiabálni, és ismét más az összes viszonyok pontos ismeretében, korrekt szakértelemmel felelős döntéseket hozni!

Előadásom befejeztével arra szeretném felhívni a figyelmet, hogy az ösztönös környezetféltség nem elegendő, ha valamit meg akarunk oldani! Nem elegendő, ha csak tiltakozunk: megoldási lehetőséget is kell kínálni! Az önszerveződés útján létrejött "zöld" mozgalmak rendkívül fontosak, mintegy a társadalom "vigyázó szemének" tekinthetők, amelyre, valamennyiünk érdekében oda kell figyelni - de

szaktudás nélkül ez mitsem ér. Emiatt van az, hogy - érthetetlen módon - éppen a környezetvédelmi beruházásokat kíséri a lehangosabb lakossági tiltakozás. Tudatosítani kellene, hogy jobb a hulladékokat erre a célra tervezett, biztonságos üzemben, hozzáértő és lelkiismeretes szakemberek irányításával, és persze állandó belső és külső ellenőrzés mellett újrafeldolgozni - mint semmit sem csinálni! Tele van a sajtó őszinte környezetfélétségből eredő, de tájékozatlan tiltakozásokkal /"nekünk nem kell hulladékégető", "telepítsék máshová az akkumulátor feldolgozót", "minden megye temesse el a saját szemetjét", stb., stb./ . Aki ilyen jelszavakat hangoztat, de megoldási lehetőséget nem kínál, voltaképpen a jelenlegi, nagyon rossz környezeti helyzet fenntartásában érdekelt. Ha nem épül fel az akkumulátor feldolgozó, vagy a hulladékégető, akkor az elhasznált battéria, a lefuttott gumibroncs továbbra is az erdőbe, a patakpartra kerül, ahol ellenőrzés nélkül csúfítja és szennyezi környezetünket. Sokáig lehetne sorolni még a példákat, hiszen a NIMBY jelenséget /"Not In My Back Yard"/ a nyugati országokban is ismerik, pedig ott a "zöld" pártok és mozgalmak sokkal régebbi múltra tekinthetnek vissza. A kérdés megoldásának egyetlen útja: a tudatos nevelés, már a gyermekkortól kezdve, és folytatva az élet minden területén. Különös felelősség terhel azonban két csoportot: a tömegtájékoztatás dolgozóit és a környezetért "hivatalból" felelős szakembereket.

A sajtótól objektív, sokoldalú tájékoztatást kell elvárni! Egy rossz példa: néhány napja jelent meg egy fénykép az egyik legolvasottabb országos napilapban. Kietlen ipari tájat, füstökádó kéményeket ábrázolt, ezzel az aláírással: "Vajon legyőzi-e az ipari lobby a környezetvédelmet?" Pedig azt kellene tudatosítani, hogy nem küzdelemről van szó, ahol az ipar célja az, hogy a környezetvédelem vesztésként hagyja el az ipar által tönkretett harci terepet, hanem kölcsönös munkálkodásról. Az iparnak nem érdeke a környezetszennyezés: a cementgyári kéményen kiszálló füst java része értékes, eladható cement; az alkáli-klorid elektrolízis amalgámos módszerénél, mint láttuk, pótolni kell az elveszett drága higanyt - és még sokáig lehetne a sort folytatni. Csakhogy a korszerű, környezetbarát eljárások sokkal drágábbak! És az a kérdés, hogy a társadalom, az állampolgár hajlandó lesz-e megfizetni a drágább cementet vagy szappant. Hiszen az előadás elején említett, Fonyódon megvalósított szelektív szemetgyűjtés is drága, csaknem háromszor annyiba kerül, mint a hagyományos. Ebben áll a sajtó felelőssége: rámutatni arra, hogy a környezeti haszon, mint minden más haszon is, költségekkel jár. És ezt a költséget végső soron mi, adófizető állampolgárok fizetjük meg.

A másik fontos terület: az oktatás, elemi szinttől a felső fokig. Itt már lényeges előrehaladásról számolhatunk be. Említettem a fonyódi gyerekeknek adott képeskönyvet; a spektrum másik végén pedig a Veszprémi Egyetemen 1992-ben induló graduális környezeti mérnökképzés áll. Az itt diplomát szerző "környezetmérnökök", akik képzése az aktív környezetvédelem kémiai, biológiai és mérnöki problémáin kívül a szervezési és jogi ismeretekre is kiterjed, képesek lesznek nemcsak szavakban, hanem felelős, hozzáértő tettekben is munkálkodni, ha kell harcolni a lakható, egészséges környezetért, a kevés hulladékkal járó technológiák megvalósításáért és a mégis keletkező hulladék biztonságos ártalmatlanításáért, mindannyiunk érdekében.

Hölgyeim és Uraim, az elhangzott előadásban sokat hallottak a hulladékról,

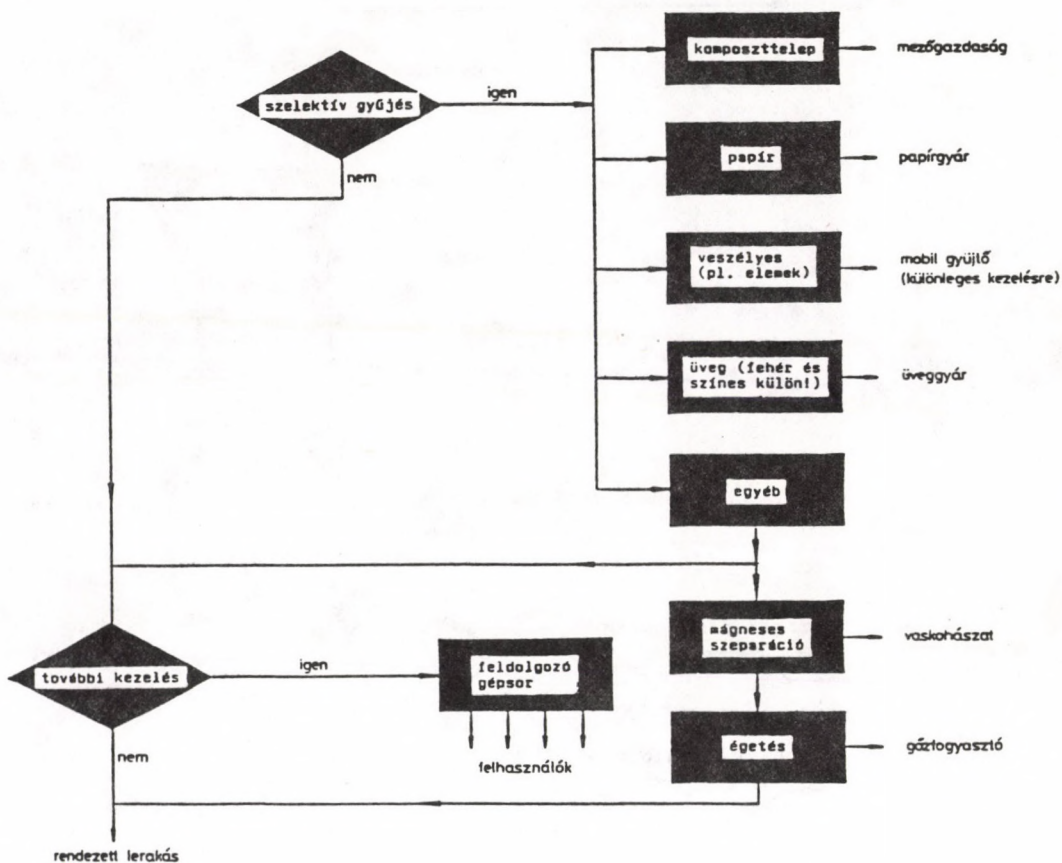
mint "elpazarolt anyagról". Remélem, hogy az együtt töltött órát utólag sem fogják "elpazarolt időnek" tekinteni, hiszen mindannyiunk számára fontos kérdések kerültek terítékre.

Köszönöm, hogy végighallgattak!

1. táblázat
Néhány fontosabb hulladék mennyisége Magyarországon
(Mennyiségi egység kt ill. kt/év)

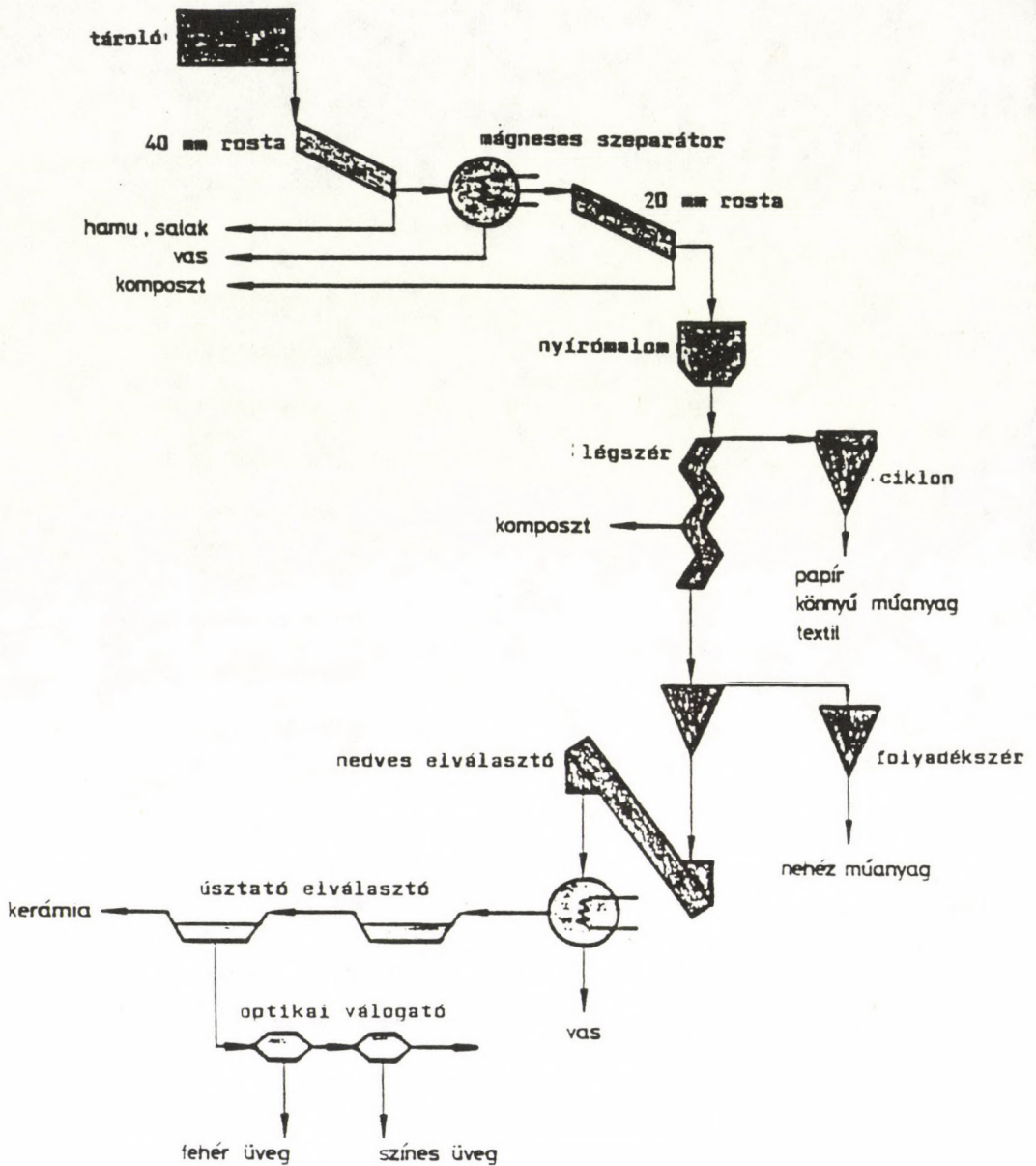
Megnevezés	Eddig felhalmozott	Folyamatosan keletkező
Vegyes fémhulladék	3	1200
Kohászati por, salak	50000	4035
Ásványi por, iszap	30000	1700
Vegyes papír	5	62
Textilhulladék	1.5	30
Vegyes gumihulladék	1	12
Kőolajipari hulladék	5	40
Műanyag hulladék	6	35
Üveghulladék	2	60
Faipari hulladék	0.8	55
Erőművi pernye	60000	4500
Vegy hulladék	900	730
Kommunális hulladék	40000	1500
Mezőgazdasági hulladék	2	15000

KOMMUNÁLIS SZILÁRD HULLADÉK

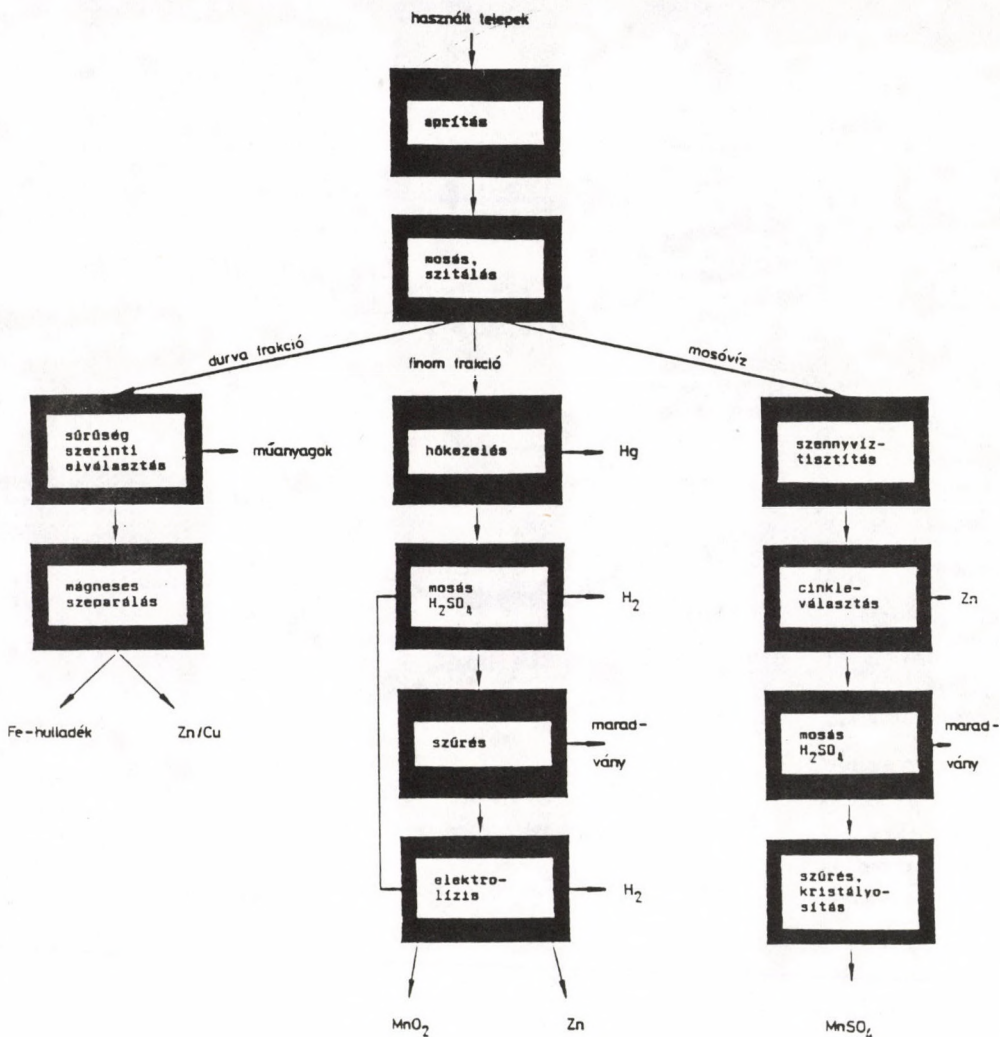
1. ábra

Döntési háló a kommunális szilárd hulladék feldolgozásához

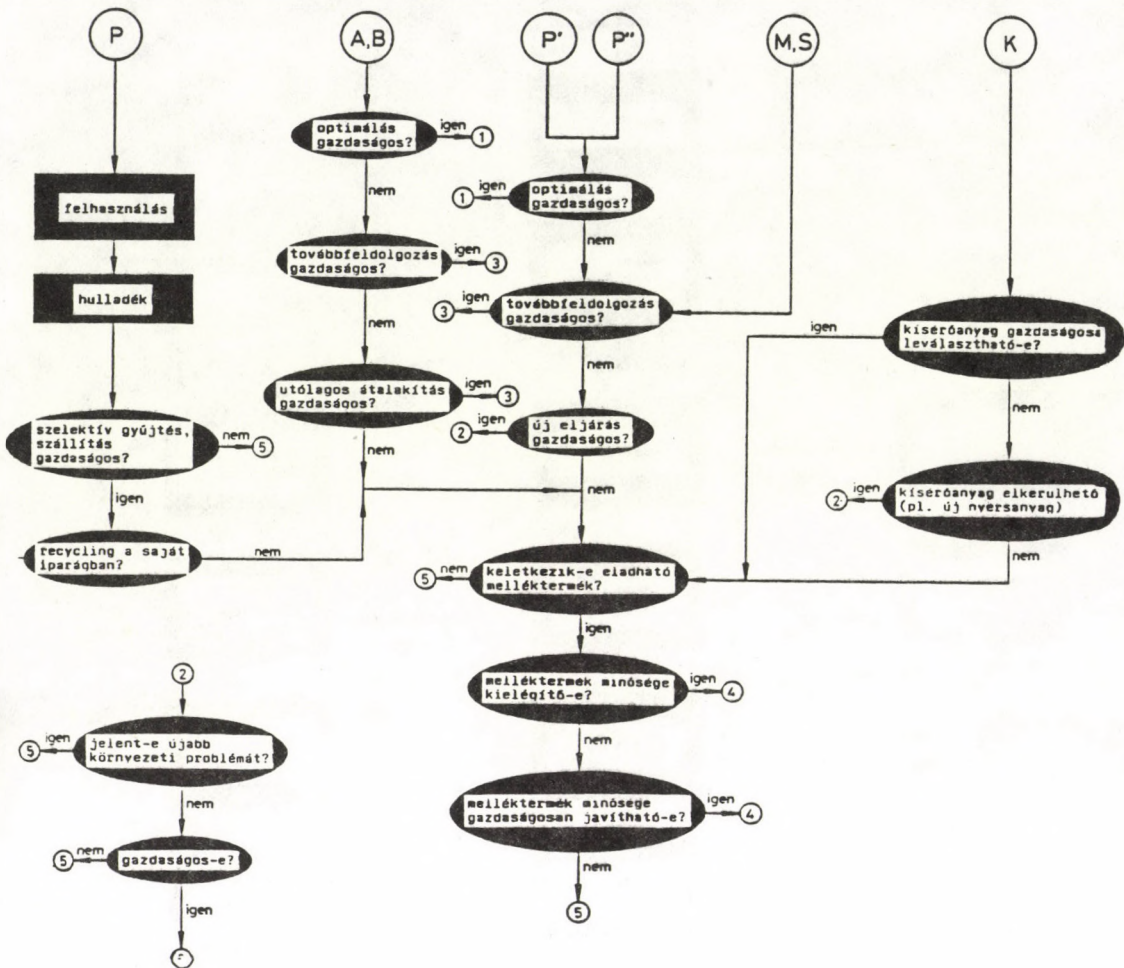

2. ábra

Feldolgozó gépsor nemszelektív módon gyűjtött kommunális szilárd hulladék szétválasztásához

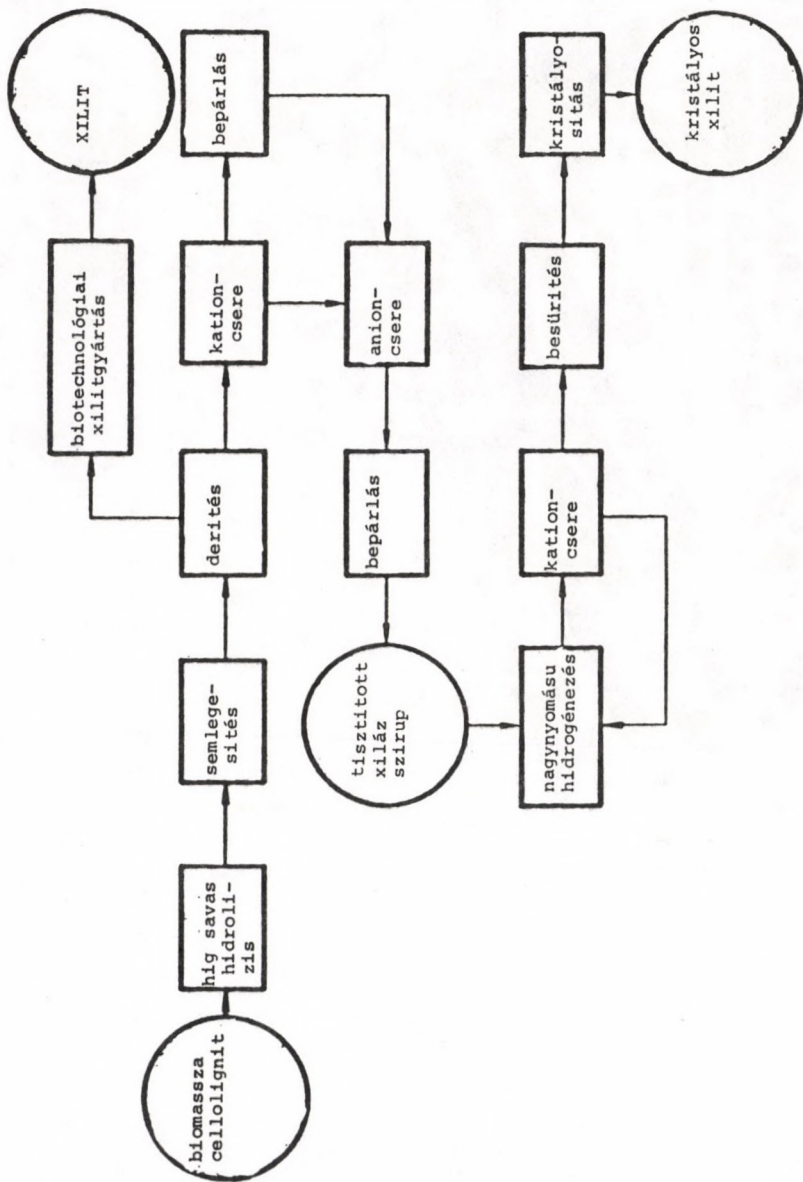

3. ábra
Használt telepek feldolgozása

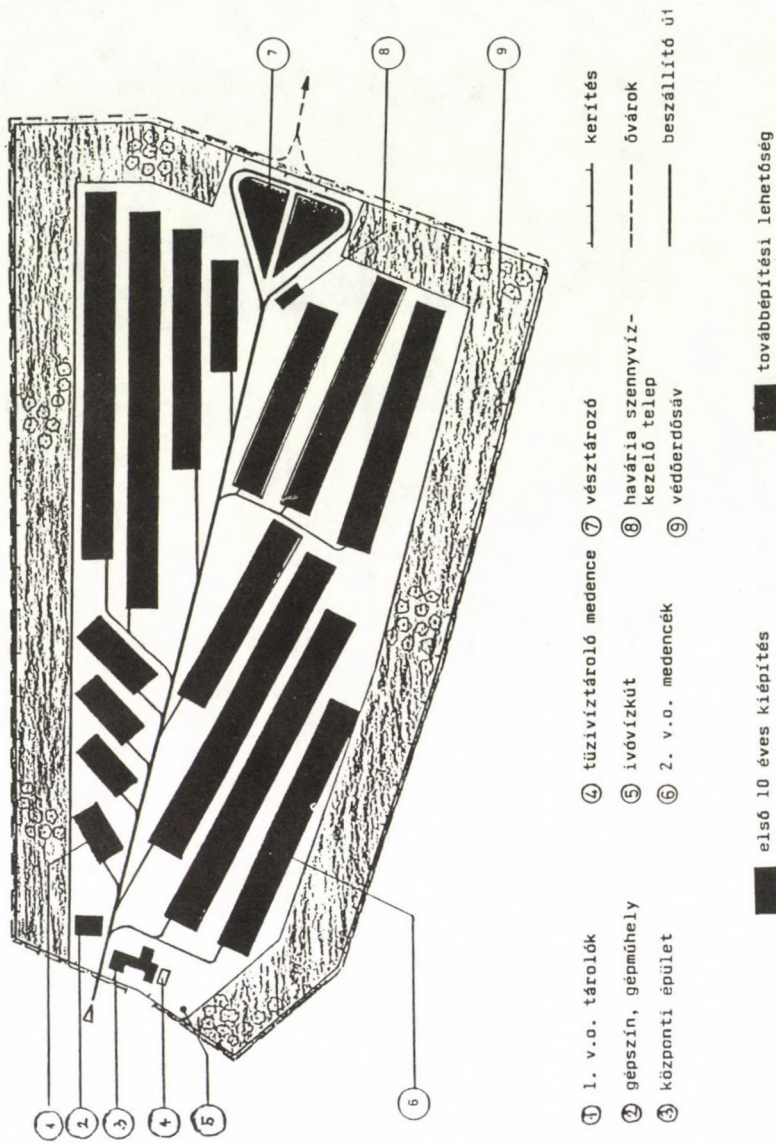

4. ábra

Döntési háló ipari folyamatok környezeti optimalizálásához és a hulladékok felhasználásához

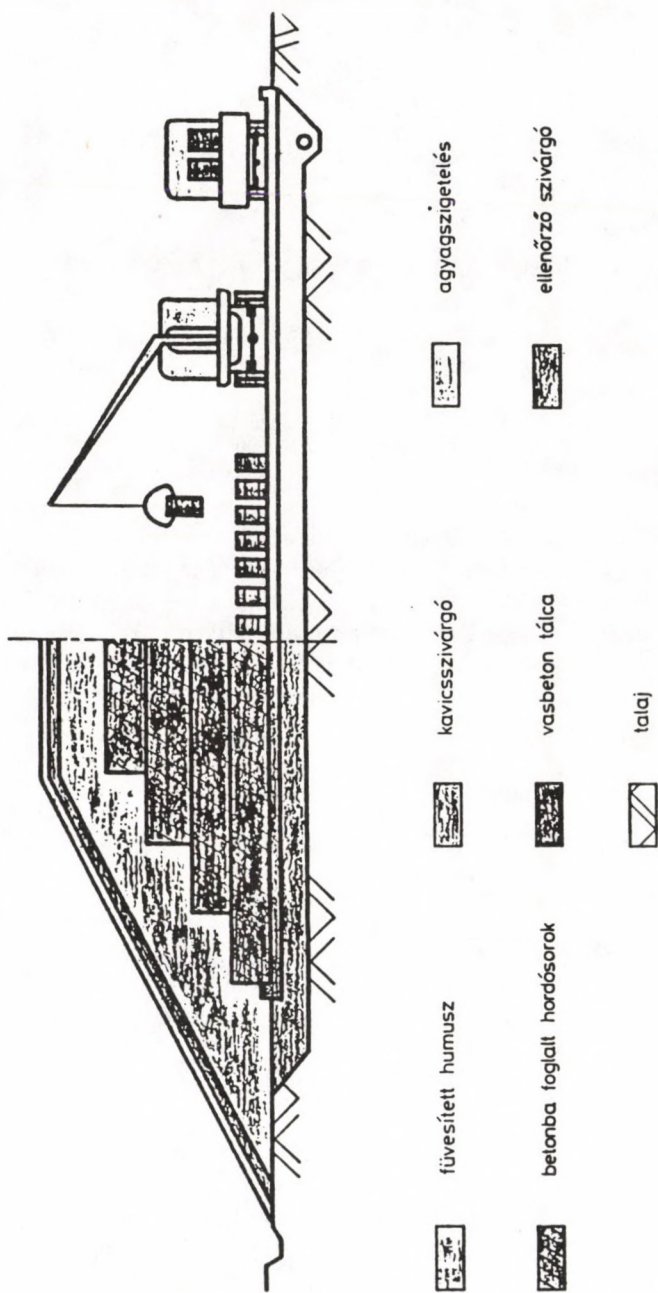

5. ábra
A xilitgyártás folyamatábrája

6. ábra

Az Aszód-Galgamácsa térségében megvalósított veszélyeshulladék tároló helyszínrajza

7. ábra

Veszélyes hulladékot tároló hordók elhelyezése az aszód-galgamácsai tárolóban.

AZ 1991. ÉVI PÁLYÁZATOK ISMERTETÉSE

Orosz Sándor a neveléstudomány doktora, a VEAB alelnöke

Hölgyeim és Uraim!

A VEAB év végi közgyűlése mindig többféle számadásra sarkal. Ezek közül talán a legkellemesebb, legeredményesebb az évi pályázatokról való beszámoló.

Engedjék meg, hogy bevezetőül néhány statisztikai adattal kezdjem. Az az évek óta tartó tendencia, hogy évről évre kevesebb pályamunkát nyújtanak be a régióban dolgozó kutatók, tovább folytatódott 1991-ben is. Ez a mennyiségi változás azonban nem jelent minőségi csökkenést, amit a Bizottság által odaítélt pályadíjak száma is mutat.

Benyújtott pályamunkák száma:	29
Díjazott pályamunkák száma:	21

Díjak szerinti megoszlás

Pályázatok megoszlása díjazás szerint:

I. díj	2 db	40.000.-Ft.
II. díj	7 db	84.000.-Ft.
III. díj	12 db	96.000.-Ft.
Összesen:	21 db	220.000.-Ft.

A pályamunkák szakbizottság szerinti megoszlása.

Szakbizottság	Beérkezett	Díjazott	Összesen
Agrártudományi	1	1	12.000.-
Bányászat	2	2	16.000.-
Biológia	3	3	32.000.-
Erdészet	2	1	8.000.-
Gazdaság-, jog és társ.tud.	6	3	24.000.-
Matematika	1	1	8.000.-

Műszaki	1	0	0.-
Nyelv- és neveléstud.	2	2	32.000.-
Orvostudomány	4	3	32.000.-
Történettudomány	7	5	56.000.-

A pályamunkák megyék szerinti megoszlása:

Megye	Beérkezett	Díjazott	Összesen
Zala	7	5	48.000.-
Veszprém	2	1	8.000.-
Vas	5	4	33.332.-
Fejér	1	1	12.000.-
Győr-Moson-Sopron	6	5	38.668.-
Pest	1	0	0.-
Komárom-Esztergom	6	5	72.000.-
Baranya	1	1	8.000.-
Összesen:	29	22	220.000.-

A díjazottak számának különbözőségét az adja, hogy egy pályázatot két különböző megyében élő pályázók adták be.

A díjazott tanulmányok AGRÁRTUDOMÁNYI SZAKBIZOTTSÁG

II. díj

Dr. Szabó Ferenc, Pannon Agrártudományi Egyetem, Keszthely
és
Gajdi József, Pannon Agrártudományi Egyetem, Keszthely

Hereford borjak választási testtömegét befolyásoló tényezők vizsgálata

A szerzők 1259 Hereford borjú adatai alapján értékelik, hogy az anya életkora, a borjú ivara, a születési időszak és az évjárat milyen hatást gyakorol a borjak 205 napos választási testtömegére. Tapasztalataik jól hasznosíthatók a húsmarha-tenyésztésben és a tenyész kiválasztásban.

BÁNYÁSZATI, FÖLDTUDOMÁNYI és ERDÉSZETI SZAKBIZOTTSÁG

III. díj

Dr. Veress Márton, Szombathely, **Péntek Kálmán**, Szombathely, **Horváth Ernő**, Szombathely

Korróziós üregek kialakulás-története a Sűrű-hegyi Ördöglik pédáján

A tanulmány egyik értéke, hogy a téma eddigi magyar irodalmához képest újszerű elemző módszert mutat be, másrészt értékes adalék a Bakony hegység karsztjelenségeinek morfofenetikájához.

III. díj

Csóti Tamás, Veszprém és **ifj. Csóti Tamás**, Várpalota

A veszprémi szénbányák Balinka-I. ütemének beruházási kockázatszámítása

A pályázók a beruházások kockázat-számításában már alkalmazott Monte Carlo módszer mellett a relatíve új RSS módszert is alkalmazzák, s ezt a szaklektorok hasznosnak tartják a döntés-előkészítésben.

BIOLÓGIAI SZAKBIZOTTSÁG

III. Díj

Dr. Mudich Antal, Keszthely

A mikro- és mikroelemek szerepe a növényi betegségek kialakulásában

Az aktuális téma gyakorlati jelentőségű. A szerző vizsgálataiból levont egyik fontos konklúzió, hogy a nitrogén-adagok emeléséből származó rezisztencia-csökkenés jelentősen mérsékelhető, ha a kijuttatás megosztva történik; a másik megállapítás, hogy az istállótrágya alkalmazása kedvezően befolyásolja a növények ellenálló képességét.

II. díj

Kocsy Gábor és dr. Galiba Gábor, Martonvásár

Az ozmotikus sóstressz hatása az antioxidáns enzimek aktivitására búza-szővettenyészetekben

A gyakorlati jelentőségű dolgozatban a szerzők igazolták, hogy a szárazságot és a sóstresszt modellezni lehet szövettenyészetben is, és az eltérő tűrőképességű fajták eltérő módon reagálnak a stresszre "in vitro" is, továbbá, hogy az eltérések jelentkeznek az antioxidáns enzimek aktivizálódásában is.

II. díj

Berke József, Fischl Géza, Kárpáti László, Kárpátiné Györffy Katalin, Pannon Agrártudományi Egyetem, Keszthely

Digitális képfeldolgozás alkalmazása a növényvédelmi kísérletek értékelésében

A munka a számítógépes képfeldolgozási technikának a növényvédelem számos területén történő felhasználását mutatja be. A szerzők magas szintű számítástechnikai és növénykórtani tudás birtokában mind növényvédelmi, mind agrotechnikai szempontból igen fontos gyakorlati témát dolgoztak fel.

ERDÉSZETI SZAKBIZOTTSÁG

III. díj

Németh Alajos, Nagykanizsa

A XIX. század második felének lakáeszemléje

Az iparművészeti múlt értékeit mentő munkák sorába tartozik ez a pályamű; témáját elsősorban a bútorművészet oldaláról közelíti, s ebben új. A feldolgozás a szerző széleskörű tájékozottságáról tanúskodik.

GAZDASÁG-, JOG- ÉS TÁRSADALOMTUDOMÁNYI SZAKBIZOTTSÁG

III. díj

Dr. Szabó István, Mosonmagyaróvár

A gazdasági stabilizáció általános kérdései

A dolgozat a növekedési elmélet kritikáját adja, áttekinti az egyensúlyi és a gazdasági stabilizáció elméletét, végül az állam gazdasági szerepét tárgyalva jut megfelelő konklúziókhoz.

III. díj

Aradi Katalin, Győr

A Győr-Sopron megyei Tanács káderanyaga 1950-től 55-ig.

A szerző a kor tanácsi káderpolitikájának legjellemzőbb sajátosságait mutatja be, s azt a tendenciát, hogy a régi értelmiség félreállítása közepette hogyan igyekezett a rendszer új értelmiségét kinevelni.

III. díj

Dr. Lett Béla, Sopron

Szemlélet- és struktúraváltás az erdészetben

A pályamunka az erdészet helyzetét vizsgálja több aspektusból /erdővagyon-gazdálkodás, a tulajdonlás és piacgazdálkodás ágazati sajátosságai/, és a gyakorlatban hasznosítható következtetésekre jut.

MATEMATIKAI és RENDSZERELMÉLETI SZAKBIZOTTSÁG

III. díj

Dr. Péntek Kálmán, Szombathely

Metrikus vektorterek axonometrikus ábrázolása autaktikus csillagokkal

A dolgozat elsősorban módszertani értékű új feldolgozása a metrikus vektorterek axonometrikus ábrázolására irányuló kutatásoknak, amely önálló eredményeket is tartalmaz.

NYELV- és NEVELÉSTUDOMÁNYI SZAKBIZOTTSÁG

II. díj

Dr. Magyar György, Esztergom

Testi nevelés a magyar tanítóképzés XIX. századi történetében

A dolgozat szerzője eddig feltáratlan területen vizsgálódik, és a tanítóképzők történetével összefüggésben az iskolai és iskolán kívüli testi nevelés, valamint a sportmozgalmak történetének feltárásához is jelentősen hozzájárul a megfelelő szakirodalom és eredeti forrásanyag vizsgálatával.

I.díj

Balogh Ákosné, Kovács Lajos, dr. Körmendi Géza, Tapolcainé dr. Sárny Szabó Éva, dr. Bárdos István, Földi Józsefné, Dankó József, Ortutay András, dr. Wágenhoffer Vilmos, Beke Lászlóné, Farkasné Juhász Krisztina, Kovács Lajos, Pifkó Péter, Bánhiday László, Wehner Tibor, Nóber Imre, Szeder Balázs.

Oktatási segédanyag Komárom-Esztergom megye általános és középiskolái számára helyi tanterveik kialakításához

"Monumentális méretű, hatalmas adatbőségű, komplex tartalmú munka Komárom-Esztergom megye értékeiről, elsősorban az ezekkel foglalkozó forrásokról... Jelentősége, alkalmazhatósága azonban túllép a megye határain, mivel a mű ezer szállal kötődik az egész országhoz" - írja az egyik lektor. -"Olyan nívós, hatalmas kollektív munkálkodást tükröző teljesítmény, amelyik a legmagasabb pályadíjat érdemli" - olvasható a másik lektori véleményben.

ORVOSTUDOMÁNYI SZAKBIZOTTSÁG

II. díj

Dr. Kajcsos Teréz és dr. Molnár László, Szombathely

Az 1988-89. évi magyarországi kanyarójárvány Vas megyei tapasztalatai

A dolgozat egy különös jelenség: az oltottak paradox járványának megyei adatait és tapasztalatait teljességgel feldolgozta, kitekintett az országos eseményekre is; helyes következtetések alapján tesz olyan józan ajánlásokat, amelyek megtartásával elkerülhető hasonló járvány megismétlődése.

III. díj

**Turayné dr. Szabados Iona, dr. Erdőhelyi Ágota, dr. Turay András, dr.
Horváth Boldizsár, dr. Koppány Csaba**

Az ivóvizek fluorid-ion tartalmának vizsgálata és fluorid tartalmú dentocar tablettá adagolása a terhesség alatt

A szerzők két évtizeden belül több alkalommal vizsgálták Vas megyében az ivóvizek fluorid - tartalmát. 1990-ben 180 település 233 vízadójából végzett vizsgálat során megállapították, hogy Vas megyében a védett vizek fluorid tartalma rendkívül alacsony, ezért indokolt a populáció számára más úton történő optimális fluor-bevitel. - Dolgozatuk második részében a terhesség alatt adagolt Dentocar tablettával szerzett tapasztalatokat mutatják be. Eszerint a tablettá az ivóvizek fluor-tartalmának ismeretében veszélytelen profilaxisnak mutatkozott a terhesség alatt.

II. díj

Dr. Czigány Győző, Győr

Széndioxid lézerkezeléssel szerzett tapasztalataink fej-nyaki és dermato-onkológiai betegségeknél

A pályamunka legfőbb értékét az a képgyűjtemény képezi, amely rendkívül nagy beteganyagot ölel fel, kifogástalan dokumentációt prezentálva egy új gyógyító eljárásban szerzett széleskörű tapasztalat összegezéséhez.

TÖRTÉNETTUDOMÁNYI SZAKBIZOTTSÁG

III. díj

Balázs Béla, Zalaegerszeg

Gabonahordás és cséplés Zalavégen a 40-es évek elején

A szerző két jelentős munkafolyamatról ad személyes élményeken alapuló leírást, kiegészítve interjúkkal és szakirodalmi adatokkal. Az eszközkészlet leírása hiteles, legfőbb érdemét azonban a munkaszervezetre vonatkozóan gyűjtött és feldolgozott adatok alkotják.

II. díj

Csombor Erzsébet, Esztergom

Lengyel katonai menekültek Esztergomban és Esztergom-táborban a II. világháború idején

A szerző széleskörű levéltári forrásanyagra és a vonatkozó szakirodalomra támaszkodva részletesen feltárja a lengyel tisztí üdülő, ill. katonai internálótábor

történetét 1939-től 1942-ig. Eme kevésbé ismert háborús események bemutatásával Esztergom város II. világháborús történetének egy fontos fejezetét tárja fel.

III. díj

Dr. Majdán János, Pécs

Esztergom első vasútja

A szerző az Esztergom - almásfüzitői helyiérdekű vasút történetének ismeretése mellett e fontos iparvidék gazdaságtörténetéhez, a gazdaság fejlődésének infrastrukturális hátterének feltárásához is adalékokkal szolgál. Mélyebb elemzéssel további értékeket tárhat fel.

I. díj

Kövecses Varga Etelka, Esztergom

Az Esztergom környéki magyar (nem nemzetiségi) falvak népi gazdálkodásáról

A tanulmány egy eddig kevésbé vizsgált terület népi gazdálkodásának következetes és adatgazdag bemutatása. "A monografikus igényű anyagfeltárás kitűnő alapkutató, amely további feldolgozás során nélkülözhetetlen fontosságú tájmonográfia alapját jelenti" - méltatja a mű egyik bírálója.

III. díj

Tisovszki Zsuzsanna, Esztergom

Az esztendő jeles napjai, ünnepei Komárom-Esztergom megye 3 magyar közösségeiben

A munka jelentősége, hogy egy olyan területről, amelynek népszokásairól kevés, szórványos publikáció állt rendelkezésre, viszonylag teljes területet lefedő áttekintést ad; a gyűjtött anyag pontosabb történeti behatárolásával növelhető a munka értéke.

II.

ESEMÉNYNAPTÁR 1991.

január 4.

A Rendszertani és ökológiai munkabizottság ülése a VEAB székházban.

január 8-9.

A Matematikai munkabizottság tudományos ülése a VEAB székházban.

január 9.

A Kardiológiai munkabizottság tudományos ülése Székesfehérváron a Szent György Kórházban.

január 9.

A környezetjogi- és környezetgazdálkodási munkabizottság munkaülése a VEAB székházban.

január 9.

A Gépészeti munkabizottság tudományos ülése a VEAB székházban.

január 9.

A Bányászati-földtudományi és energetikai szakbizottság ülése Sopronban, az MTA Geodéziai és Geofizikai Kutató Intézetben.

január 10.

A Büntetőjogi munkabizottság munkaülése a VEAB székházban.

január 16-17-18.

A MET Idegtudományi Szakosztálya tudományos ülése a VEAB székházban.

január 25.

A Veszprém megyei Bíróság tájérkezlete a VEAB székházban.

január 25.

A Környezettudományi munkabizottság munkaülése a VEAB székházban.

január 25.

Salánki János, a VEAB elnöke látogatása Hegedüs Tamás c. államtitkárnál, a Köztársasági Elnök Fejér-Veszprém-Zala megyei Megbizottjánál.

február 4.

A Klubtanács ülése a VEAB székházban.

február 6.

A Matematikai és rendszerelméleti szakbizottság munka- és tudományos ülése a VEAB székházban.

február 7.

Klubest a VEAB székházban.

Út az universitas felé...

A Veszprémi Egyetem fejlődése.

Előadó: Liszi János, a Veszprémi Egyetem rektora.

- február 8.
A Biológiai szakbizottság ülése a VEAB székházban.
- február 11.
Gazdasági és polgári jogi munkabizottság ülése a VEAB székházban.
- február 12.
Magyarhoni Földtani Társulat ülése a VEAB székházban.
- február 13.
A Gazdaság-, jog- és társadalomtudományi szakbizottság munkaülése a VEAB székházban.
- február 18.
Az Orvostudományi szakbizottság ülése Szombathelyen a Markusovszky Kórházban.
- február 18.
Salánki János, a VEAB elnöke látogatása Szombathelyen a Markusovszky Kórházban, annak Vértranszfúziós Állomásán, a Berzsényi Dániel Tanárképző Főiskolán és Pusztai Gyulánál, a Vas megyei Közgyűlés elnökénél.
- február 19.
A Nyelv- és neveléstudományi szakbizottság ülése Szombathelyen, a Berzsényi Dániel Tanárképző Főiskolán.
- február 27.
A Regionális és településfejlesztési munkabizottság alakuló ülése Esztergomban.
- február 27.
Ipari biotechnológiai munkabizottság ülése a VEAB székházban.
- február 28.
A Közlekedéstudományi munkabizottság vitaülése a VEAB székházban.
- március 1-2.
Az Alkalmazott nyelvészeti munkabizottság és a Veszprémi Egyetem Tanárképző Kar Nyelvi Intézete közös rendezésében országos szakmai konferencia a VEAB székházban, a műszaki hallgatók idegennyelvi képzéséről, az orosz tanárok átképzéséről és az új nyelvvizsgáról.
- március 8.
A VEAB elnökségének ülése a Székházban.
- március 8.
Az MTA Veszprémi Területi Bizottsága ülése a Székházban.
Napirend:
Salánki János: A VEAB szervezeti szabályzata.
Salánki János: A VEAB 1991. évi munkaterve.
Orosz Sándor: A VEAB 1991. évi pályázati témajavaslata.
Hőgyészi János: Gazdasági beszámoló.
- március 9-10.
A Zenetörténeti munkabizottság és a Pannónia osztrák-magyar zenetörténeti társaság tudományos ülése a VEAB székházban.
- március 11-12.
Német-magyar nyelvészeti konferencia a VEAB székházban.

március 19.

Az MTA-FM "Az alkalmazkodó mezőgazdaság rendszere" elnevezésű tárcaközi bizottsága, a MAE Veszprém Megyei Szervezete és az Agrártudományi szakbizottság együttes vitailése a VEAB székházban.

Az alkalmazkodó mezőgazdasági rendszer jelene és jövője címmel.

március 20.

A Műemléki munkabizottság alakuló ülése a VEAB székházban.

március 20.

A Nagyalföldi Kőolajfeldolgozó Intézet osztrák-magyar tudományos ülése a VEAB székházban.

március 21.

Klubest a VEAB székházban.

Környezettudomány - a XXI. század tudománya ?

Előadó: Borhídi Attila, a biológiatudomány doktora.

március 22.

A Hidrológiai és vízi környezetvédelmi munkabizottság alakuló ülése a VEAB székházban.

március 22.

A Faipari munkabizottság tudományos ülése Zalaegerszegen, a Zala Bútorgyárban.

március 25.

Salánki János, a VEAB elnöke látogatása Győrben, Horváth József c. államtitkárnál, a Köztársasági Elnök Komárom-Esztergom, Győr-Moson-Sopron és Vas megyei Megbizottjánál, Botor Gábornál, A Győr-Moson-Sopron megyei Közgyűlés elnökénél. Az Elnök találkozása a győri szak- és munkabizottsági tagsággal.

március 26.

Klubest a VEAB székházban.

Vendég: Pungor Ernő akadémikus, az OMF elnöke

március 27.

A Műszaki szakbizottság ülése Székesfehérváron, a Könnyűfémmű vendégházában és látogatása a Mach Műveknél.

március 27.

Salánki János, a VEAB elnöke találkozója és megbeszélése Dióssy Lászlóval, Veszprém város polgármesterével és Bors József alpolgármesterrel.

március 28.

A Kőolaj- és gázipari munkabizottság ülése a Komáromi Kőolajipari Vállalatnál.

március 28.

Az Agrártudományi szakbizottság és a MAE regionális szervezeteinek tudományos ankétja Szombathelyen a MTESZ székházban, talajvédelem és talajjavítás témakörben.

április 4.

A veszprémi Cholnoky Ferenc Kórház tudományos bizottsága és a Cholnoky Ferenc emlékbizottság II. emlékülése.

április 5.

A Rheumatológiai és balneológiai-, valamint a Szilárdásványbányászati munkabizottság együttes vitaulése Hévízen, az Állami Gyógyfürdő Kórházban.

április 5.

Az Alkaloida Vegyészeti Gyár és a Gyógyszerészeti munkabizottság együttes tudományos ülése Szombathelyen, a Vértranszfúziós Állomáson, az orális antikoaguláns kezelés időszerű kérdései témakörben.

április 5.

A Szilikátechnológiai munkabizottság és a Veszprémi Egyetem Szilikátkémiai és szilikátechnológiai tanszékének tudományos ülése a Veszprémi Egyetemen.

április 10.

A Magyarhoni Földtani Társulat ülése a VEAB székházban.

április 10.

Az Erdészeti szakbizottság munkaulése Sopronban az Erdészeti és Faipari Egyetemen.

április 11.

Az Onkohaematológiai munkabizottság tudományos ülése Székesfehérváron, a Szent György Kórházban.

április 11.

Salánki János, a VEAB elnöke látogatása Székesfehérváron, amely során találkozott Balsay Istvánnal, a város polgármesterével és Paál Hubával, a Fejér megyei Közgyűlés elnökével, valamint a székesfehérvári szak- és munkabizottsági tagakkal. A VEAB elnöke meglátogatta a Könnyűfémművet és az István király Múzeumot.

április 11.

Hewlett-Packard szeminárium a VEAB székházban.

április 12.

Salánki János, a VEAB elnöke találkozója és megbeszélése Zongor Gáborral, a Veszprém megyei Közgyűlés elnökével.

április 12.

A Bott-féle Zöldtető Rendszer tájkoztatója a VEAB székházban.

április 15.

Az Ipari biotechnológiai munkabizottság ülése az ELTE Növényi szervezet-tan tanszékén.

április 17.

Az MTA Beruházási Osztályának értekezlete a VEAB székházban.

április 17.

Győrben megalakult az Akadémiai Klub.

április 19.

A VEAB Elnökségének ülése a székházban, amelyen elfogadták a VEAB Tudományos Alapítvány alapító okiratát.

április 19.

Az Orvostudományi szakbizottság felolvasó ülése a VEAB székházban.

április 24-25-26.

A VEAB Biológiai szakbizottsága, a Nyugat-Dunántúli Vízügyi Igazgatóság és a Magyar Hidrológiai Társaság nyugat-dunántúli területi szervezete együttműködésével megrendezték Keszthelyen a Kis-Balaton Anketot.

április 24-25-26.

Az MTA Műszaki Kémiai Bizottsága, az MTA Műszaki Kémiai Kutató Intézet és a VEAB Matematikai és rendszerelméleti szakbizottsága közös rendezésében Műszaki Kémiai Napok '91 címmel tartott konferenciát a VEAB székházban.

április 25.

Az MTA Vegyipari Műveletek munkabizottsága ülése a VEAB székházban.

április 29-30. - május 1.

AVállalati kibernetikai munkabizottság előadássorozata a VEAB székházban.

május 8.

A Magyarhoni Földtani Társulat előadóülése a VEAB székházban.

május 8.

A Hidrológiai és vízi környezetvédelmi munkabizottság vitaülése a balaton vízügyi fejlesztési program végrehajtásáról, a VEAB székházban.

május 9.

Az MTA Anyag- és molekulaszervezeti munkabizottsága NMR csoportjának előadói ülése a VEAB székházban.

május 9.

Hewlett-Packard szeminárium a VEAB székházban.

május 9.

Állattenyésztési munkabizottság ülése Mosonmagyaróváron.

május 13.

A Veszprém megyei Jogász Egylet alakuló ülése a VEAB székházban.

május 14-17.

Az MTA Római-kori archeológiai albizottsága, az MTA Veszprémi Területi Bizottsága, a Művelődési és Közoktatási Minisztérium, a Veszprém megyei Múzeumok Igazgatósága és a TIT Veszprém megyei Egyesülete szervezésében került megrendezésre a VEAB székházban a 2. nemzetközi kollokvium "A római provinciák művészete" címmel.

május 14.

Az Alkalmazott nyelvészeti munkabizottság ülése a VEAB székházban.

május 15.

A Műszaki fizikai munkabizottság ülése Győrben a Széchenyi István Műszaki Főiskolán.

május 16.

Az Entomológiai és fitopatológiai munkabizottság ülése Zircen a Bakonyi Természettudományi Múzeumban.

május 20.

Salánki János, a VEAB elnöke látogatása Zalaegerszegen Farkas Imrénél, a Zalahús vezérigazgatójánál.

május 21.

Az MTA Szilikátkémiai és Vegyipari rendszertechnikai munkabizottságainak tudományos ülése a VEAB székházban.

május 21.

A MKE Dunántúli Területi Szervezete tudományos ülése a VEAB székházban.

május 22.

Salánki János, a VEAB elnöke és Sáringer Gyula a VEAB alelnöke látogatása Pálfi Dénesnél, a Zala megyei Közgyűlés elnökénél.

május 22.

A Geofizikai munkabizottság tudományos ülése Sopronban az MTA Geodéziai és Geofizikai Kutató Intézetében, a bósi vízlépcsővel kapcsolatos kutatásokról.

május 21-22.

A Matematikai munkabizottság tudományos ülése Szombathelyen a Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskolán.

május 23.

Az MTA Műszaki Tudományok Osztályának kihelyezett ülése a VEAB székházban.

május 24.

A Veszprémi Akadémiai Bizottság, a Veszprém megyei Földművelésügyi Hivatal, a Megyei Lovasszövetség, a TIT Veszprém megyei Egyesülete és a Veszprém megyei Honismereti Egyesület közös rendezésében "Az ember és a ló kapcsolata" című tudományos emlékülés.

május 27.

Salánki János, a VEAB elnöke látogatása Tatabányán Kovács György Zoltánnál, a Komárom-Esztergom megyei Közgyűlés elnökénél és Bencsik János polgármesternél. A VEAB elnöke találkozott a Tatabányán élő szak- és munkabizottsági tagokkal.

május 28.

A Gyógyszerészeti munkabizottság, a Veszprém megyei Kórház Bőr- Nemibeteg gondozó Intézete és a CILAG tudományos iroda együttes tudományos ülése a VEAB székházban.

május 29.

Klubest a VEAB székházban.

Vendég: Újfalussy József akadémikus, zenetudós.

május 29-30.

A Veszprémi Akadémiai Bizottság, a Magyar Nemzeti Múzeum Régészeti Osztálya, a Keresztény Múzeum, a Komárom-Esztergom megyei Önkormányzat, az Esztergomi Érsekség és Esztergom város Önkormányzata rendezésében került sor

"Az egyházak a változó világban" című konferenciára Esztergomban.

május 30.

A Mező- és erdőgazdasági vállalati munkabizottság ülése Keszthelyen a PATE Georgikon Mezőgazdaságtudományi Karán és a Balatonfelvidéki Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaságban.

május 30.

A Filozófiai munkabizottság ülése a VEAB székházban.

május 31.

Az Alumíniumipari munkabizottság ülése Budapesten a MAT székházban.

június 2-4.

A Magyar Biokémiai Egyesület nukleinsav szakosztálya VIII. nukleinsav értekezlete a VEAB székházban.

június 5.

Megjelent: *Környezetgazdálkodás értelmező szótára* című kiadvány.
Szerkesztette: Dobos Tibor.

június 5.

A Környezetjogi munkabizottság munkaülése a VEAB székházban.

június 7.

A Környezettudományi munkabizottság tudományos ülése a VEAB székházban.

június 11.

A Metallurgiai munkabizottság műszaki ankétja Győrben a RÁBA Vagon- és Gépgyárban.

június 13.

A Hulladékhasznosítási munkabizottság kihelyezett ülése Badacsonyan az AGRO-FERM Kft-ben, és szakmai bemutatója a fonyódi vízműnél.

június 13.

A Földtani munkabizottság tudományos ülése a VEAB székházban.

június 14.

A Gazdasági és polgári jogi munkabizottság ülése a VEAB székházban.

június 19.

Megjelent VEAB Értesítő 1991.
Összeállította: Szabó Márta

június 20.

Klubest a VEAB székházban.
"A tejjel, mézzel folyó Kánaán országában" /izraeli útirajz/
Házigazda: Tamás Ferenc egyetemi tanár

június 21.

A régió köztársasági elnöki megbizottaival, megyei közgyűlési elnökeivel és a jelentősebb városainak polgármestereivel kibővített VEAB ülés a székházban, amelyen

Kossáry Domokos, az MTA elnöke tartott tájékoztatót a Magyar Tudományos Akadémia megújulásáról.

június 21.

A VEAB szak- és munkabizottsági elnökeinek és titkárainak értekezlete a székházban.

június 24.

A Könyvtártudományi munkabizottság tudományos ülése és a Penguin Books Ltd. kiállítás megnyitása a Veszprémi Egyetem Központi Könyvtárában.

június 24.

A Környezettudományi és területfejlesztési szakbizottság, a PAB Gyógyszerészeti munkabizottsága, a Magyar Természetgyógyászok Tudományos Egyesülete és a PATE Növénytani és növényélettani tanszékének tudományos ülése Keszthelyen a PATE rektori tanácstermében gyógynövénykutatás és az illóolajok élettani hatása tárgykörben.

június 24-26.

A Vállalati kibernetikai munkabizottság, a Veszprémi Egyetem Vállalati vezetés és gazdaságtan tanszéke és a RÁCIÓ GMK. szervezésében konferencia, a karbantartási tevékenység esélyei - kihívások és válaszok témakörben Veszprémben.

június 30 - július 2.

A Svéd-Magyar Történelmi Bizottság tudományos ülése a VEAB székházban.

július 11.

A Korróziós munkabizottság tudományos ülése Siófokon,
Passzív korrózió elleni védelem az olaj- és gáziparban témakörben.

július 17.

Zenélő udvar a VEAB székházban. Kallainé Gutscher Ágnes és Buzásné Rezsőfi Livia kamarakonzertje.

július 20-21.

A reneszánsz vásár rendezvényei a VEAB székházban.

augusztus 12-16.

A Magyar Kémikusok Egyesülete és a VEAB rendezésében
Az első "Mineralkontor" nemzetközi konferencia a kémia és a vegyipar történetéről Veszprémben a VEAB székházban.

augusztus 14.

Zenélő udvar a VEAB székházban. A Veszprémi Vonósegélytess kamara-
hangversenye.

szeptember 3.

A Munkaegészségügyi és toxikológiai munkabizottság ülése a VEAB székházban.

szeptember 4.

A Kőolaj és földgázbányászati munkabizottság tudományos ülése Gellénhá-
zán.

szeptember 4-5.

A Gazdasági, jogi és társadalomtudományi szakbizottság, a TIT Veszprém
megyei Egyesülete és a Veszprémi Egyetem közös rendezésében tudomá-
nyos konferencia.

Átmenetek és változások Európában a nyolcvanas, kilencvenes években
címmel.

szeptember 6.

A Klinikai kutatási munkabizottság tudományos ülése a VEAB székházban.
Az alkoholos májbetegséghez társuló nyelőcsővérzések csillapításának gya-
korlata témakörben.

szeptember 10.

A Műemléki munkabizottság ülése Székesfehérváron.

szeptember 11.

Tetőfedő szakmai nap a VEAB székházban.

szeptember 10-11.

A Gépészeti munkabizottság, a Veszprémi Egyetem Géptan tanszéke, a GTE veszprémi szervezete és a Darmstadti Műszaki Egyetem Gépelemek és konstrukciós ismeretek tanszék tudományos ülése.

szeptember 13.

Az MTA Szilikátkémiai munkabizottságának tudományos ülése a VEAB székházban,

Cementkötésű, szál- vagy faforgács erősítésű építőanyagok témakörben.

szeptember 13.

Faipari munkabizottság és a Hulladékhasznosítási munkabizottság közös ülése a VEAB székházban.

szeptember 17.

A Növénytermesztési munkabizottság látogatása Maribo Samen Forschungsinstitut-ban.

szeptember 16-19.

A TEMPUS program keretében környezetvédelmi előadássorozat a VEAB székházban.

szeptember 16-18.

A Magyar Farmakológiai Társaság toxikológiai szekciója, a Toxikológiai Kutató Központ Kft. és az Élettani és toxikológiai munkabizottság rendezésében TOX '91 konferencia Balatonfüreden.

szeptember 19-20.

A Geofizikai, a Geodéziai és bányamérési munkabizottságok, valamint az MTA Geofizikai bizottságának környezettudományi albizottsága együttes rendezésében szakmai ankét a geodézia és geofizika szerepe a környezettudományban, különös tekintettel az önkormányzatok kommunális feladataira címmel Sopronban, az MTA Geodéziai és Geofizikai Kutató Intézetben.

szeptember 19-22.

A Néprajzi és magyarságtudató munkabizottságok, a sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeum és a veszprémi Laczkó Dezső Múzeum rendezésében konferencia a VEAB székházban

“Népi vallásosság a Kárpát-medence népeinél II.” címmel.

szeptember 19-24.

A Sport- és mozgásbiológiai munkabizottság, a Veszprémi Egyetem és az Országos Testnevelési és Sporthivatal együttes rendezésében a 3. magyar-német sporttudományos szimpózium a felsőoktatás sportjának jelene és jövője témakörben.

szeptember 24.

A Könyvtártudományi munkabizottság ülése a VEAB székházban.

szeptember 24.

Állattenyésztési munkabizottság ülése Mosonmagyaróváron.

szepember 24.

Kézművesipartörténeti munkabizottság ülése a VEAB székházban.

szepember 26.

Klub kirándulás Tihanyban.

Látogatás az első magyar biológiai kutatóintézetben.

(Ma: az MTA Balatoni Limnológiai Kutatóintézete)

Házigazdák: Salánki János és Herodek Sándor

szepember 30.

Az amerikai-magyar tudományszervezési workshop résztvevőinek ismerkedése a VEAB tevékenységével a székházban.

október 2.

Az Országos Ösztöndíj Tanács által kiírt pályázatokra jelentkezők meghallgatása a VEAB székházban.

október 2.

Matematikai és rendszerelméleti szakbizottság ülése Szombathelyen, a Tanárképző Főiskolán.

október 3.

A Magyarhoni Földtani Társulat Közép- és Északdunántúli Területi Szervezete jubileumi emlékülése, fennállásának 30. évfordulója alkalmából a VEAB székházban.

október 4.

A Klinikai kutatási munkabizottság és a Cholnoky Ferenc Veszprém megyei Kórház közös rendezésében vitaülés a VEAB székházban, az emlőrák komplex kezelése témakörben.

október 8.

Az Orvostudományi szakbizottság és a Gyógyszerészeti munkabizottság Interferon szimpóziuma Szombathelyen a Vértranszfúziós Állomáson.

október 8.

Az Entomológiai és fitopatológiai munkabizottság és az Erdészeti és Faipari Egyetem erdővédelemtani tanszéke tudományos ülése Sopronban, az erdőpusztulás helyzete, okai és orvoslása témakörben.

október 8.

Az Országos Ösztöndíj tanács által kiírt pályázatokra jelentkezők meghallgatása a VEAB székházban.

október 11.

A Klinikai kutatási munkabizottság és Cholnoky Ferenc Veszprém megyei Kórház tudományos bizottsága együttes ülése a VEAB székházban.

október 11.

A Geofizikai munkabizottság tudományos ülése a VEAB székházban.

október 15-17.

Berényi Dénes akadémikus, az MTA alelnöke látogatása a Veszprémi Akadémiai Bizottságon.

október 15-16.

Az MTA Területi bizottságai elnökeinek, tudományos titkárainak tanácskozása Veszprémben a VEAB székházban.

október 16.

Klubest a VEAB székházban

Quo vadis fizika?

Vendég: Berényi Dénes akadémikus, az MTA alelnöke.

október 17.

A VEAB elnökségének ülése a VEAB székházban:

1. A novemberi VEAB ülés előkészítése

2. Gondolatcsere a közgyűlésről.

3. Berényi Dénes értékelése a VEAB-ban tett látogatásról.

október 17.

A Gazdaság-, jog- és társadalomtudományi szakbizottság ülése a VEAB székházban.

október 17.

Shell-Interag Kft. rendezvénye a VEAB székházban.

október 16-18.

A Magyar Hidrológiai Társaság, az MTA Balatoni Limnológiai Kutatóintézete és az MTA Veszprémi Területi Bizottsága rendezésében a XXXIII. Hidrobiológus Napok Tihanyban.

október 21.

A Gazdasági és polgári jogi munkabizottság ülése a VEAB székházban.

október 24.

a Gépészeti munkabizottság tudományos ülése és a Tuma cég bemutatója a VEAB székházban.

október 25.

Veszprémi jogásznapi a VEAB székházban.

október 24-25.

Az MTA Kolloidkémiai-, Vegyipari műveleti munkabizottságai a VEAB Átviteli jelenségek elméleti alapjai és Szilikátkémiai munkabizottságai-, valamint a MKE Kolloidkémiai szakosztálya együttes ülése a VEAB székházban a Veszprémi Egyetemen folyó felületi jelenségeken alapuló vegyipari műveletek, kutatások, áttekintése témakörben.

október 29.

Az Alumíniumipari munkabizottság ülése Székesfehérváron a KÖFÉM Kft-ben.

október 29.

A Gyógyszerészeti munkabizottság előadói ülése a VEAB székházban.

október 30.

Suzuki M. professzor veszprémi egyetemi díszdoktorrá avatása a VEAB székházban.

október 31.

A Mező- és erdőgazdasági vállalati munkabizottság konferenciája Nagykanizsán a ZEFAG székházban.

október 31.

A Faipari munkabizottság konferenciája az érsekcsanádi fűrészüzemben.

október 31 - november 1.

Transzfúziológiai Szakmai Kollégium rendkívüli kihelyezett ülése a VEAB székházban.

november 1.

Megyei Földművelésügyi Hivatal és a Kárrendezési és Megyei Földhivatal tanácskozása a Kárpótlási törvény végrehajtásáról a VEAB székházban.

november 1.

A Neveléstudományi munkabizottság, a Megyei Pedagógiai Intézet értekezlete, Tudásszintmérés Veszprém megyében témában, a VEAB székházban.

november 6-7.

A Szerves geokémiai munkabizottság ülése a VEAB székházban.

november 7.

A Néprijzi munkabizottság által szervezett Dunántúli Néprijzi Nap, Csornán.

november 12-14.

Veszprémi Egyetem - University of Wisconsin-Madison - New York University szemináriuma a Mantree project keretében, Stratégiai vezetés címmel, a VEAB székházban.

november 13.

A vadgazdálkodási munkabizottság ülése Sopronban, az Erdészeti és Faipari Egyetemen, és a Fertő tavi Nemzeti Park mekszikópusztai élőhely rekonstrukciójának megtekintése.

november 13.

A Műszaki szakbizottság ankétja a VEAB székházban. Bevezető előadást tartott Pungor Ernő: A hazai műszaki fejlesztés helyzete és jövőbeni kilátásai címmel.

november 14.

A Genetikai munkabizottság ülése Győrben, a Megyei Kórházban.

november 15.

Az MTA Veszprémi Területi Bizottsága ülése a székházban.

Napirend:

Salánki János: A VEAB és a felsőoktatási intézmények kapcsolata.

Orosz Sándor: Pályázatok elbírálása.

Hlavay József: Beszámoló a VEAB Tudományos Alapítványáról.

Szerkesztő Bizottság ülése a VEAB székházban.

november 15.

Az Alkalmazott nyelvészeti munkabizottság ülése a VEAB székházban.

november 18.

Hesham Mohamed Shafik : Growth, Nutrient Uptake and Competition of Algae of Lake Balaton in Flow-Through Cultures című kandidátusi disszertációjának védeése a VEAB székházban.

november 19.

A Környezetjogi és környezetgazdasági munkabizottság ülése a VEAB székházban.

november 19.

A Munkaegészségügyi és toxikológiai munkabizottság tudományos ülése a VEAB székházban.

november 19.

Az Ipari biotechnológiai munkabizottság tudományos ülése a VEAB székházban.

november 21.

Kertészeti munkabizottság ülése Zalaegerszegen.

november 21.

A Földtani-, valamint a Szilárd ásványbányászati munkabizottság és a Magyarhoni Földtani Társulat Közép- és Északdunántúli Területi Szervezete országos vitaülése az új magyar Bányatörvényről, a VEAB székházban.

november 23.

Veszprémi Ügyvédi Kamara ülése a VEAB székházban.

november 25.

A győri Akadémiai Klub alakuló ülése a Széchenyi István Műszaki Főiskolán.

Előadó: Várszegi Asztrik pannonhalmi főapát: Jedlik Ányos tudományos tevékenységének méltatása.

Jáky Szaniszló tudománytörténész: A természettudományok eredete.

november 27.

A Műszaki-fizikai munkabizottság ülése Székesfehérváron, a KÖFÉM tanácstermében, a szakoktatás, szakember "fogadókészség" jelene és jövő lehetőségei témakörben.

november 27.

Állattenyésztési munkabizottság tapasztalatcsere látogatása a Pápai Állami Gazdaságnál.

november 28.

A Politikatudományi és filozófiai munkabizottság ülése a VEAB székházban.

november 28.

Az Archeometriai és iparrégészeti munkabizottság felolvasó ülése a VEAB székházban.

november 28.

Klubest a VEAB székházban.

Magyar gondok Erdélyben.

Előadó: Beke György író

november 28.

Megjelent: II. Dialektológiai szimpozion Szombathely, 1987. augusztus 24-26.

Szerkesztette: Szabó Géza, Molnár Zoltán

november 29.

A Történettudományi szakbizottság ülése a VEAB székházban.

november 29.

Számítástudományi munkabizottság ankétja Székesfehérváron.

november 29.

Geofizikai és energetikai munkabizottság ülése Ajkán.

december 2.

Az Orvostudományi szakbizottság és a Vas megyei Kórház, a TMB megbízásából tudományos ülés keretében Horváth Boldizsár kandidátusi házvédését rendezte meg Szombathelyen, a Markusovszky Kórház könyvtárában.

december 2.

Az Automatizálási munkabizottság ülése a VEAB székházban.

december 4.

A Földtani munkabizottság ülése a VEAB székházban.

december 5.

Agrártudományi szakbizottság, a PANNON Agrártudományi Egyetem Mosonmagyaróvári Mezőgazdasági Kara Növénytermesztési Intézetének 100 éves jubileumi emlékülése, Mosonmagyaróváron.

december 5.

A Közlekedéstudományi munkabizottság ülése a VEAB székházban.

december 5.

A Kőolaj- és gázipari munkabizottság ülése a VEAB székházban.

december 5.

Klinikai kutatási munkabizottság diabetes munkacsoportjának megalakítása a győri Honvédkórházban.

december 6.

A Rendszertani és ökológiai munkabizottság ülése a VEAB székházban.

december 7.

Onkohaematológiai munkabizottság ülése a győri Honvédkórházban.

december 7.

Az Energetikai és Geofizikai munkabizottságok együttes tudományos ülése Ajkán az Ajkai Hőerőmű Művelődési Házban.

december 11.

Környezettudományi és területfejlesztési szakbizottság és a Hidrológiai és vízi környezetvédelmi munkabizottság közös ülése Székesfehérváron, a Velencei tó kutatási és környezetvédelmi helyzetével kapcsolatosan.

december 11.

Megjelent: A Dunántúl településtörténete VIII.

Szerkesztette: Nemes István

december 12.

Bayer-Hungaria cég gyógyszerészeti rendezvénye a VEAB székházban.

december 13.

Az Orvostudományi szakbizottság felolvasó ülése a VEAB székházban.

december 13.

Az Átviteli jelenségek elméleti alapjai munkabizottság kihelyezett ülése a Veszprémi Egyetemen.

december 14.

VEAB 19. Közgyűlése.

Salánki János: A VEAB és a Nagy Akadémia

Tamás Ferenc: "Nincs a földön oly hitvány anyag, mely így vagy úgy ne szolgálná javad."(Shakespeare)

A VEAB Zenetudományi munkabizottságának programja: Közreműködnek a veszprémi Zenei Szakközépiskola diákjai

Orosz Sándor: 1991. évi pályázat eredményei.

december 19-20.

Magyarságkutatási munkabizottság ülése Szombathelyen. A tanácskozás a szlovéniai magyarság helyzetéről folyt.

III.

BESZÁMOLÓ A SZAK- ÉS MUNKABIZOTTSÁGOK 1991. ÉVI MUNKÁJÁRÓL

AGRÁRTUDOMÁNYI SZAKBIZOTTSÁG

Elnök: Varga János

Titkár: Nagy György

Az Agrártudományi szakbizottság alapvető célja, hogy tevékenységével - a VEAB régió területén - hatékonyan hozzájáruljon a mezőgazdaság tudományágai és a mezőgazdasági termelés ágazatai fejlesztéséhez. Ezért a szakbizottság 1991-ben is feladatának tekintette egyrészt a régióban folyó kutató-, illetve fejlesztő munkát tagjain keresztül figyelemmel kísérni, másrészt a szakbizottság és a munkabizottságok ülésein, rendezvényein fórumot biztosítani az összegezhető újabb tudományos eredmények publikálására.

A fenti célkitűzésnek megfelelően a szakbizottságnak a beszámolási időszakban 3 rendezvénye volt.

Veszprémben - a Magyar Tudományos Akadémia felkérésére - március 19-én a VEAB székházban Az alkalmazkodó mezőgazdasági rendszer jelene és jövője címmel rendezett a szakbizottság vitaülést. Itt - NAGY GYÖRGY, a szakbizottság titkárának megnyitója után - LÁNG ISTVÁN akadémikus, az MTA főtitkárának bevezető előadása, majd CSEPREGI ISTVÁN és KOCSIS SÁNDOR, a szakbizottság tagjainak korreferátuma, illetve a kiküldött tézisek alapján számos vélemény, észrevétel és javaslat hangzott el a magyar mezőgazdaság jelenkori helyzetében a közös piacoz való kapcsolódásunk lehetőségeire, a tulajdonviszonyok várható alakulásához és az éghajlat változásához történő alkalmazkodásra, valamint a környezetkímélő és a kis energiaigényű termelés szükséges megvalósítására vonatkozóan.

Szombathelyen - a Magyar Agrártudományi Egyesület közreműködésével - március 28-án szakbizottsági ankét került megrendezésre azzal a céllal, hogy az itt közreadott kutatási eredmények és üzemi tapasztalatok figyelembe vétele, illetve alkalmazása elősegítse a hazai talajvédelem és talajjavítás eredményességét. Ez alkalommal - VARGA JÁNOS, a szakbizottság elnökének megnyitóját követően - STEFANOVITS PÁL akadémikus, az MTA Agrártudományok osztályának elnöke, a talajvédelem fontosságának megítéléséről, VARGA JÓZSEF, az FM Földvédelmi osztályának vezetője pedig a földvédelem helyzetéről és feladatairól tartott előadást, majd két szekcióban folyt a tanácskozás.

A talajvédelmi szekcióban NYÍRI LÁSZLÓ, a karcagi kutatóintézet igazgatója, "Talajvédő talajhasználat", SOÓS KÁLMÁN, a Veszprém megyei Önkormányzat főmunkatársa "Talajvédelem a Balaton északi vízgyűjtőjében", HORVÁTH ISTVÁN, a MAE Győr-Moson-Sopron megyei Növénytermesztési szakosztályának titkára pedig "Talajvédelmi és talajjavítási beruházások eredményei" címmel tartott előadást.

A talajjavítási szekcióban KOCSONDI CSABÁNÉ, az FM főmunkatársa a meliorációs öntözési beruházások, KRISZTIÁN JÓZSEF, a Kompolti Kutató Intézet tudományos főmunkatársa a talajsavanyodás és talajpusztulás, majd GYÖRFFY LÁSZLÓ, az ostffyasszonyfai termelőszövetkezet elnöke, a mézstrágyázás üzemi tapasztalatairól beszélt.

VARGA JÁNOS zárszavában úgy értékelte a tanácskozást, hogy az agro-ökológiai potenciál felméréséből adódó feladatok jelentős részét érintette. Az országban elsőként kezdeményezte a szakbizottság a talajvédelem - földvédelem problémáinak megvitatását. A korábbi talajvédelem tematikája többek között nem tartalmazta az újszerűen jelentkező különféle melléktermékek, hulladékok, szennyvizek talajkárosító hatását, a savas esőkből, kipuffogó gázokból, hulló porokból keletkező károkat, az NO_2 - NO_3 , a nehézfémek és a vegyszermaradványok okozta károkat. Így jelentősen bővült a veszélyeztetett területek nagysága is, ami mintegy 3.5 millió hektár. A tanácskozás eredménye továbbá az, hogy megvitatatta a talaj- és földvédelem szervezeti, szervezési feladatait. Megállapította, hogy a téma nemcsak mezőgazdasági feladatot jelent. A termőföld védelme és racionális hasznosítása össztársadalmi érdekeket jelent. Nagyon fontos feladat a témával foglalkozó szakemberek továbbképzése. A gyakorlati kivitelezésben új feladatot jelent a birtokviszonyok változása. Az ankét részletesen tárgyalta a talajvédelem pénzügyi feladatait. Összességében a tanácskozás kiindulópontja lehet az ország egyéb régióiban szervezendő hasonló tanácskozásoknak.

Mosonmagyaróvárott - társrendezőként - részt vett a szakbizottság a Pannon Agrártudományi Egyetem Mosonmagyaróvári Mezőgazdaságtudományi Kara Növénytermesztési Intézetének 100 éves jubileuma alkalmából december 5-én tartott tudományos emlékülésén, ahol - a Kar dékánja, KUROLI GÉZA egyetemi tanár megnyitóját követően - LÁNG ISTVÁN akadémikus, az MTA főtitkárának előadása után, RASKÓ GYÖRGY FM államtitkár, VARGA JÁNOS professzor, BÓDIS LÁSZLÓ, az MMI főigazgató- helyettese, NYIRI LÁSZLÓ, a Karcagi Kutató Intézet igazgatója és a Növénytermesztéstani tanszék több munkatársa tartott megemlékezést.

VARGA JÁNOS, a szakbizottság elnöke zárszavában emlékeztetett rá, hogy az Intézet 100 évvel ezelőtti alapítása a mezőgazdaság egyik fontos ágának, a növénytermesztésnek a tudományos megalapozását volt hivatva művelni. Az Intézet munkája a terület teljes egészét fogta át, és jelentős mértékben vitte előre az agrokultúrát. Az Intézetben kinevelődtek olyan agrártudósok, akik a későbbiekben önálló intézeteket alapítottak, de részt vettek egyéb intézetek alapításában is.

ÁLLATTENYÉSZTÉSI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Szajkó László

Titkár: Iváncsics János

A munkabizottság 1991. évi működése során fontos feladatának tekintette a mezőgazdaságban, közelebbről az állattenyésztés területén napjainkban bekövetkező és várható változások értékelését, az azzal kapcsolatos tudományos megalapozás előkészítését. Továbbra is feladatának tekintette a biológiai és műszaki területeken megvalósítandó fejlesztési teendők megvitatását, és a régióban tartozó fiatal szakemberek tudományos minősítésének támogatását, s ennek megfelelően szervezte rendezvényeit is.

Mosonmagyaróvárott május 9-én vezetőségi ülést tartott, amelyen a munkabizottság további rendezvényeinek időpont kitzűzését és tárgykörét határozták meg. Ezzel együtt megkezdődött az őszi rendezvények előkészítése, a várható kandidátusi és doktori minősítések számbavétele és az ezzel kapcsolatos támogató tevékenység megbeszélése.

Mosonmagyaróvárott szeptember 26-án - a munkabizottság közreműködésével - került megrendezésre az Alpok-Adria Állattenyésztési munkacsoport ülése. Az egy napos ülés során a résztvevő szakemberek (a hazaiak mellett Észak-Olaszországból, Ausztriából, Szlovéniából és Bajorországból) a régióba tartozó intézmények közös állattenyésztési problémái közül a tejtermelés, a tejminőség kérdését vitatták meg több előadás keretében és meghatározták, hogy a továbbiakban az együttműködés fő területe az állattenyésztési biotechnológia alkalmazása az állati termék előállítása lesz. A munkabizottság részéről IVÁNCSICS JÁNOS előadást tartott A hazai szarvasmarha-tenyésztés problémái, különös tekintettel a minőségi tejtermelésre, a tej kazeinfrakciók megoszlására címmel.

A Pápán november 27-én tapasztalatcsere látogatást tett a munkabizottság az Állami Gazdaságban, ahol a technológiai eljárások fejlesztése és eredményei az állattenyésztésben, valamint a privatizációs folyamatok tapasztalatai és hatása az állattenyésztés terén került megvitatásra, majd a következő évi program előkészítése volt napirenden.

KERTÉSZETI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Kaiser Géza

Titkár: Zsoldos Zoltán

Mosonmagyaróvárott május 2-án tartotta a munkabizottság tavaszi ülését, aminek keretében a résztvevők a Pannon Agrártudományi Egyetem Mosonmagyaróvári Mezőgazdaságtudományi Kara múltjával és jelenével, valamint a Kar Kertészeti tanszéke tevékenységével ismerkedtek.

A Kar történetének és terveinek tömör összefoglalását adta előadásában CZIMBER GYULA tanszékvezető egyetemi tanár, a kari Jubileumi Előkészítő Bi-

zottság elnöke. Ezt követően NAGY GYÖRGY egyetemi tanár, a Kertészeti tanszék vezetője, az intézményben 1918 óta folyó kertészeti, illetve 1853 óta folyó meteorológiai oktatás egykori helyzetét és fejlődését mutatta be, majd az 1926-ban megalakult, ez évben 65 éves Kertészeti tanszék történetéről szolt, illetve jelen oktatási és kutatási tevékenységéről tájékoztatott. Mindkét előadást szakmai konzultáció követte, majd a munkabizottság a délutáni program során látogatást tett az Állattani tanszéken, a Műszaki Intézetben, a Biotechnikai Állomáson, valamint a Munkaszervezési és üzemvezetési tanszéken.

Zalaegerszezen november 21-én tartotta a munkabizottság őszi ülését, ahol BAJUSZ LAJOS igazgató előadása alapján a Zalaegerszegi Állami Gazdaság átalakításáról, SALAMON SÁNDOR főkertész előadása alapján pedig Nyugat-Magyarország gyümölcsstermesztése jelenéről és távlatairól tájékoztak a résztvevők. Az elhangzottakat szakmai konzultáció követte, majd a testület meghatározta a munkabizottság jövő évi programját.

MEZŐGAZDASÁGI ÜZEMSZERVEZÉSI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Mrekva Dezső

Titkár: Tenk Antal

Az előző év végén elhatározott szándéknak megfelelően január 15-ig megtörtént a munkabizottság névsorának összeállítása. A kiküldött űrlapokat 21 fő juttatta vissza, így a korábbi nyilvántartáshoz képest taglétszáma a munkabizottságnak felére (42-ről 21-re) csökkent.

A munkabizottság 1991. évre szóló munkatervében két téma megvitatása szerepelt.

Az elsőt - a vállalatgazdasági szakmérnöképzés modernizálásának új elvei - a témával foglalkozók szűkebb körében vitatták meg, melynek végső eredményeként kialakult és hamarosan bevezetésre kerül a Mosonmagyaróvári Mezőgazdaságtudományi Karon a "Vállalkozásszervező Szakmérnöki Szak".

A másik - a Lajta-Hansági Állami Tangazdaság privatizációs elgondolásai - téma vitáját az előadó javaslatára későbbi időpontra halasztották.

NÖVÉNYTERMESZTÉSI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Ragasits István

Titkár: Hoffmann Sándor

Keszthelyen augusztus 22-23-án - társrendezőként - szervezte a munkabizottság a XXXIII. GEORGIKON NAPOK keretében megrendezett "A talajtermékenység fenntartásának és fokozásának lehetőségei" című konferenciát.

Az ausztriai Enzersdorfban szeptember 17-én kihelyezett munkabizottsági ülést tartottak, ahol a Samen Forschungsinstitut cukorrépa nemesítő és termesztő munkáját tanulmányzták, majd látogatást tettek egy közeli gazdaságban. Az

egész napos értékes program keretében hallottak és látottak alapján megállapítható volt, hogy a cukorrépa termesztés fejlesztésében a Maribo cég és a Sopronhorpácsi Répatermesztő Kutató Intézet együttműködése nagy segítséget jelentett. A munkabizottsági ülés résztvevői kegyelettel adóztak a sopronhorpácsi- és az enzersdorfi intézet alapítója - SEDLMAYER KURT akadémikus - emléke előtt.

BÁNYÁSZATI, FÖLDTUDOMÁNYI és ENERGETIKAI SZAKBIZOTTSÁG

Elnök: Szádeczky-Kardoss Gyula
Titkár: Németh Frigyes

A január 9-i szakbizottsági ülésükön a munkabizottságok vezetői beszámoltak 1990 évi működésükről, megvitatták közösen az 1991. évi terveiket, valamint egyéb szervezési kérdésekről tárgyaltak.

ENERGETIKAI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Géczy Jenő
Titkár: Németh Frigyes

A munkabizottság vezetősége március 21-én tartott gyűlést. A szervezésben jelentős problémát jelentett a Magyar Villamos Művek Tröszt átalakulása, továbbá a bányászat nehéz gazdasági helyzete, mivel a munkabizottság tagjai zömmel ezen a két nagy területen dolgoznak.

December 10-én került sor az Ajkai Hőerőműben a geofizikai munkabizottsággal közös rendezvényre. Ezen BALOGH IVÁN ismertette a Bakonyi Hőerőmű Vállalat Ajkai Erőművének radiológiai hatását a környezetre, VÖRÖS LÁSZLÓ a károsanyag kibocsátás csökkentését a tüzelési módszer változtatásával és TALLER FERENC, az Ajkai Erőmű levegőtisztasági monitoring rendszeréről tartott beszámolót.

A résztvevők délután üzemlátogatáson is részt vehettek.

A munkabizottság alapvető feladatának tekintette, hogy biztosítsa a régióban dolgozó és az energetikával foglalkozó szakemberek együttműködését.

FÖLDTANI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Szantner Ferenc
Titkár: Hegedűs Istvánné

A munkabizottság február 12-i ülésen részletesen értékelte az 1990. évi szakmai tevékenységet, és pontosította az 1991. évi terveket. Előző évben született három pályadíjas munka beszámolóját is meghallgatták geokémiai, geomatematikai és geofizikai témakörökből.

Az április 10-i beszámoló ülésen 15 előadás hangzott el 8 vállalat és intézet részéről a térség előző évi földtani tudományos eredményeiről: bauxitföldtani, kőszénföldtani, vízföldtani, mangán, mérnök-geofizikai és környezetvédelmi témakörökben. Az ülést a Magyarhoni Földtani Társulat területi szervezetével közösen rendeztük.

Június 13-án tartotta a munkabizottság a távérzékeléses földtani kutatással foglalkozó, nagy érdeklődést kiváltó ankétját. Négy előadás átfogta a légi űrfelvételről, az újszerű és kísérletileg a bauxitkutatásban alkalmazott légi geofizikai kutatásig terjedő területet, a távérzékelés és a földi felvételezésen alapuló geológiai térképek együttes alkalmazási lehetőségeit.

A december 4-i ülésen három előadás hangzott el a földtani környezetvédelem témakörében. Videofilmet is bemutattak a közműépítés területén alkalmazható Terrabor vízszintesen fúró berendezésről, amely újszerű és gazdaságos megoldás. Ezt követő munkabizottsági ülésen áttekintették az 1991-ben végzett szakmai munkát és megvitatták a következő évi tevékenységgel kapcsolatos elképzelésüket.

A munkabizottság tagjai közül HAAS JÁNOS a földtudomány doktora, HEGEDŰS ISTVÁNNÉ pedig egyetemi doktori címet szerzett meg.

GEOFIZIKAI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Ádám Antal

Titkár: Balogh Iván

Május 22-i ülésükön Sopronban, a bósi vízierőmű építkezésével kapcsolatos előadásokra került sor, a rendezvényen 30-35 résztvevő között szlovák és osztrák kollégák is voltak. BALLA ZOLTÁN a terület tektonikai viszonyairól, ZSÍROS TIBOR a térség földrengés veszélyeztetettségéről, MÓNUS PÉTER a szintetikus szeizmogrammok felhasználásáról, HAJÓS ADRIENNE az MTA szerepéről és feladatvállalásáról, a vízlépcső jövőjéről folytatott tárgyalásokról számolt be. TÓTH LÁSZLÓ a laza üledékek hatásáról, GOSHY BÉLA pedig a vízierőmű földműveinek állékonysági vizsgálatáról számolt be.

Szeptember 19-én a Geodéziai és bányamérési munkabizottsággal közösen Sopronban rendezett közös ülésen A geodézia és geofizika szerepe a környezettudományban, különös tekintettel az önkormányzatok kommunális feladataira témakör került megvitatásra. Ezen 38 szakember vett részt, közülük két svájci kutató, 12 előadás hangzott el. Szóba került a hulladék elhelyezés, ivóvíz ellátás, régi hulladékok felkutatása, veszélyes talaj- és vízszennyeződés (szovjet laktanyák kérdése), gátak, töltések vizsgálata és a környezeti katasztrófák elhárítása. Következő nap kísérleti mérésekkel egybekötött műszerbemutatóra került sor.

Október 11-én Veszprémben, a VEAB székházban LIN-TIAN-CHANG igazgatóhelyettes beszámolt a víz- és szilárvi ásványkutató fúrásokban végzett geofizikai mérésekről a Kínai Népköztársaságban.

GEODÉZIAI és BÁNYAMÉRÉSI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Ágfalvi Mihály

Titkár: Halmai Endre

Május 16-i rendezvényükön új geodéziai technológiákról és műszerekről hallottak előadásokat. MÉLYKÚTI GÁBOR az integrált fotogrammetriai rend-

szerekről, **KALMÁR JÁNOS** a közlekedési információs rendszerekről, **RÁKÓCZI JÁNOS** az elektronikus teodolitok elvéről és az automatikus adatátvitelről, **GRACZKA GYULA** a mesterséges intelligenciáról és robotizálásról számolt be. Ezt követő napon szakmai kirándulásra került sor a bécsi Bundesamt für Eich- und Vermessungswesen intézménybe.

Szeptember 19-i és 20-i rendezvényeket a Geofizikai munkabizottsággal közösen rendezték (lásd: ott). Ezen 3 geodéziai tárgyú beszámoló hangzott el.

Október 24-én vezetőségi ülést tartottak, ezen sor került az ezévből végzett munka értékelésére, és az 1992. évi tervek kialakítását vitatták meg.

SZILÁRD ÁSVÁNY BÁNNYÁSZATI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Fazekas János

Titkár: Járfás László

A február 26-i ülésen a Hévízi Kórházban "A Hévízi tó és vízgyűjtő területe" címen tartottak rendezvényt a Rheumatológiai és balneológiai munkabizottsággal közösen. Itt ismertetésre kerültek a hévízi tóval kapcsolatos legújabb kutatások és tanulmányok (Miskolci Egyetem, VITUKI), továbbá a tó megóvására tett alapítvány, illetve az azáltal működtetett monitoring rendszer.

Május 6-10. között Tapolcán a Műszaki Napok keretében az OMBKF Tapolcai Szervezetével közösen rendezett ülésorozatban a városhoz kapcsolódó vállalatok (MÁV, Bauxitbánya, Szigetelőanyaggyár, Erdészeti) mutatták be tevékenységüket és távlati elképzelésüket. Bemutatásra került még a tapolcai idegenforgalmi- és gyógybarlang is.

A Bakonyi Bauxitbánya kiemelten foglalkozott a számítógépes programok földtani, bányászati alkalmazási tapasztalataival, amihez igen jól illeszkedett a párhuzamosan megrendezett számítógépes kiállítás és szoftverbemutató.

Szeptember-október folyamán történt a bányatörvény tervezet véleményezése. Az OMBKE és a Mérnöki Kamara szervezeteivel több fordulóban folytak konzultációk és véleményezések a készülő bányatörvény tervezetéről, folytatva ezzel a még 1990-ben megkezdett munkát.

BIOLÓGIAI SZAKBIZOTTSÁG

Elnök: Ponyi Jenő

A Biológiai szakbizottság az elmúlt év februárjában tartott vezetőségi ülésén vitatta meg és fogadta el az 1991. évi tervet. Összehasonlítva a terveket a ténnyekkel, bebizonyosodott, hogy a szakbizottság túl is teljesítette azt. Ez úgy lehetséges, hogy a tervekben akkor még nem szerepeltek a Növényélettani és biokémiai munkabizottság elképzelései, mivel megalakulása akkor volt folyamatban.

A szakbizottság kiemelt rendezvényei:

Április 24-26-án Keszthelyen rendezték meg a Kis-Balaton Anketot, amelynek célja a Kis-Balaton védőrendszerrel kapcsolatos kutatási eredmények ismertetése és megvitatása volt.

A megvitatott témakörök: hidrokémiai környezet, az üzemeltetés, a vízrajz, a hidrobiológia, a zoológiai és zooökológiai, valamint a nehézfém anyagforgalom.

A munkabizottságok közül különösen a Rendszertani és ökológiai munkabizottság vette ki a részét számos előadás tartásával.

Május 16-án Zircen rendezték meg "A BAKONY TÉRSÉG ZOOLOGIAI ÉS ENTOMOLÓGIAI SAJÁTOSSÁGAI" című tudományos tanácskozást. Az Entomológiai és fitopatológiai munkabizottság mellett a Rendszertani és ökológiai munkabizottság tagjai vettek részt két előadással. Az élénk vitát tartalmazó kulturális program (múzeum, arborétum, könyvtár, stb. megtekintése) követte.

Októberben Tihanyban került megrendezésre a XXXIII. Hidrobiológus Napok, "100 éves a Balatonkutatás" címmel.

Három nap alatt 41 előadás hangzott el, melyeket élénk vita követett. A Biológiai szakbizottság keretéhez tartozó kutatók több mint 10 előadást tartottak e nagyszerű napok alkalmával.

A szakbizottsághoz három pályázat érkezett be elbírálásra. Közülük kettő második és egy harmadik díjban részesült.

BIOTECHNOLÓGIAI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Barnabás Beáta

Titkár: László Miklós

A munkabizottság kiemelkedő rendezvénye volt az ELTE Növényservezettani tanszékén tett szakmai kirándulás, amelyen az Ipari biotechnológiai munkabizottság tagjai is részt vettek.

ENTOMOLÓGIAI ÉS FITOPATOLÓGIAI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Fischl Géza

Titkár: Szabó László és Bürgés György

A munkabizottság két ülést tartott az év folyamán. A tavaszi tudományos ülés Zircen volt. Témája: A Bakony térség zoológiai és entomológiai sajátosságai.

Őszi rendezvényüket Sopronban tartották, Az erdőpusztulás helyzete, okai és orvoslása címmel.

Nyolc előadás hangzott el, amelyeket számos hozzászólás követett. Délután szakmai program következett, amely különböző objektumok - soproni hegyvidéken depozíciómérő állomás, felvételező területek, feromon-csapdák - megtekintéséből állt.

Az Entomológiai és fitopatológiai munkabizottság 1991. október 10-én Sopronban tartott ülésén elhangzott előadások összefoglalói.

SZELÍDGESZTENYÉSEK NÖVÉNYEGÉSZSÉGÜGYI HELYZETE A NYUGAT-MAGYARORSZÁGI TERMŐTÁJON

BÜRGÉS György - EKE István*

Pannon Agrártudományi Egyetem Georgikon Kara, Keszthely

*FM. Növény- és TalaJVédelmi Szolgálat, Budapest

Az őszesztenyésekben a kéregrák (*Endothia parasitica*) feltartóztathatatlanul tovább pusztít. Vizsgálatok alapján az erdő jellegű állományokban a gomba károsítása erősebb mértékű, mint a szórvány és házi kerti gyümölcsösökben. Az 1970-es években állami dotációval, oltványszaporítással létesült újtelepítések nagy százaléka már tönkrement a nevezett karantén betegség következtében. Zala megyében telepített 1.600 hektárnyi gesztenyegyümölcsösökből mai napig mindössze 50-60 hektár maradt.

Sajnos a kéregrák hazánk mindhárom termőtáján megtalálható, nemcsak a címben említett helyen, sőt az európai gesztenye (*Castanea sativa* L.) areáljának északi határáig eljutott. Így Szlovákiában is megtalálták azt.

Egyesek a járvány gyengülő stádiumáról beszélnek. Ennek valószínű oka az lehet, hogy az érzékenyebb egyedek az első hullámban elpusztultak.

A betegségellenálló kínai (*Castanea mollissima*) és a japán gesztenye (*Castanea crenata*) honosításának próbálkozásai megfeneklettek. Ennek oka egyrészt, a nevezett fajok fatömege messze elmarad az európai gesztenyétől, másrészt aklimatizációjuk lassú.

A keresztezési kísérletek szintén nem kecsegtetőek. Ugyanis - az amerikai tapasztalatok alapján - az új generációk egyedei fogékonyak bizonyultak, továbbá fatömeghozamuk elmarad az európai és amerikai (*Castanea dentata*) gesztenye fajokétól. Ez utóbbi sajnos szintén fogékony a betegségre.

A külföldi (amerikai, francia) optimistább kutatók a hipovirulencia jelenség felismerésével vélik megmenteni a szelídgesztenyét a rettegett kórokozótól. A módszer lényege, hogy gyengült, azaz kevésbé virulens *Endothia* törzsekkel kell mesterségesen kezelni az állományokat, ezáltal azok deszenzibilálódnak, azaz rezisztensekké válnak.

Az állati kártevők közül a terméskártevők (*Curculio elephas* és *Laspeyresia splendana*) permanensen dézsmálják a termés 20-35 %-át. Xylophag kártevők sorában a nagyvadak (szarvas, őz), valamint a szűbogarak és darázslepke (*Synanthedon vespiformis*) károsításával kell számolni.

DEPOZICIMÓÉRÉSEK A SOPRONI ERDŐKBEN.

Führer Ernő

Erdészeti Tudományos Intézet, Sopron

Az európai erdőkben bekövetkezett nagymértékű erdőpusztulás és annak hazánkban is megmutatkozó kedvezőtlen jelei szükségessé tették, hogy nagyobb figyelmet fordítsunk a főbb állományalkotó fafajaink egészségi állapotára, annak változására és a betegség kialakulásában szerepet játszó okok felderítésére.

Az erdei ökoszisztémák megbetegedésével, az erdővédelem ökológiai szempontú megalapozásával kapcsolatos vizsgálatokat két irányban végezzük:

- egyrészt un. ökológiai bázisterületeken keressük azokat az okokat és folyamatokat, melyek erdeink egészségi állapotromlásához vezetnek,

- másrészt az egész országot behálózó ökoszisztémák rendszerében (16-16 km-es nemzetközi rácshálózat, stb.) felmérjük országos méretekben a károsodás mértékét, mind a fajokra vonatkozóan, mind pedig az ökológiai tényezők megváltozása tekintetében.

A levegőszennyeződés és káros következményeinek kimutatását ökológiai bázisterületen, telepített műszerekkel történő mérésekkel és folyamatos megfigyelésekkel végezzük. Ennek keretében Sopronban egy idős lúcos-, bükkös- és kocsánytalan tölgyes ökoszisztémában megállapítjuk a savas ülepedés nagyságát a szabadtéri és az állományi (koronán áthulló és arról lecsöpögő-, valamint a törzsön lefolyó) csapadékvíz kémiai elemzésével.

Az 1988-90. évek mérései szerint a savas ülepedésben döntő szerepet játszó nitrát- és szulfát ionok mennyisége az állományi csapadékvízben 2-6-szorosára emelkedik a szabadtéri csapadékvízben lévő mennyiséghez képest. A savas terhelés tekintetében a legveszélyeztetettebb helyzetben a lúcos ökoszisztéma van, majd ezt követi a tölgyes, végül pedig a bükkös ökoszisztéma. A vizsgált ökoszisztémák magas puffereképességük miatt a légköri szennyeződésre ma még nem érzékenyek. A mérések azonban ráirányítják a figyelmet a savasodás problémakör reális megítélésének összetett voltára.

ÚJABB ETIMOLÓGIAI PROBLÉMÁK AZ ERDEI ÖKOSZISZTÉMÁBAN

Horváth József

Pannon Agrártudományi Egyetem Georgikon Kara, Keszthely

A természetes erdők olyan életközösségek (biocönózisok), amelyek különleges növény- és állatvilágból tevődnek össze, amelyeket a klíma- és talaj, valamint az iparosodással együttjáró negatív hatások jelentősen befolyásolnak. Az erdei biocönózisban történő kedvezőtlen változások mintegy 150 éve ismertek, jelentőségük azonban főleg az utóbbi 2-3 évtizedben vált súlyossá.

Az "erdőpusztulások" pontos okait csak részben ismerjük; feltétlen szerepük van az abiotikus (emisszió, imisszió, stressz) és a biotikus tényezőknek (vírusok, primitív prokarioták közül a mikroplazmák és rickettsiák, patogén gombák, nematódák és rovarok).

Igen jelentősek azok az utóbbi években végzett kutatások, amelyek a biotikus tényezők közül a vírusokra, mikoplazmákra és rickettsiákra vonatkoznak. Megállapítást nyert, hogy ezek a kórokozók jelentős mértékben befolyásolják az erdei fák diszpozícióját, kedvezőtlen hatással vannak a fák fiziológiai állapotára, igen jelentős anatómiai- hisztológiai elváltozásokat idéznek elő, és az abiotikus tényezőkkel szinergista interakcióban vannak.

Jelenlegi ismereteink szerint az erdei ökoszisztémákra számos multifaktoriális, abiotikus tényező hat, és ezek a biotikus tényezők prediszpozíciót megváltoztató anatómiai-hisztológiai elváltozásokat idéznek elő, és az abiotikus tényezőkkel szinergista interakcióban vannak.

Jejenlegi ismereteink szerint az erdei ökoszisztémákra számos multifaktoriális, abiotikus tényező hat, és ezek a biotikus tényezők prediszpozíciót megváltoztató anatómiai-hisztológiai elváltozásokat indukáló hatásaival együtt, komplexen fejtik ki káros hatásukat.

Az "erdőpusztulás", mint igen jelentős tudományos és gyakorlati probléma, arra figyelmezteti a hazai tudomány-politikusokat, hogy a "kutatókapacitás túlélésért" küzdő időszakban se feledkezzenek meg arról, hogy támogassák a potenciális kutatók merítési bázisát (egyetemek), és tegyenek meg mindent azért, nehogy csupán az ún. "hunter-gatherer" kutatói-életmód legyen egyetlen laboratóriumi élménye a magyar tudományos életnek.

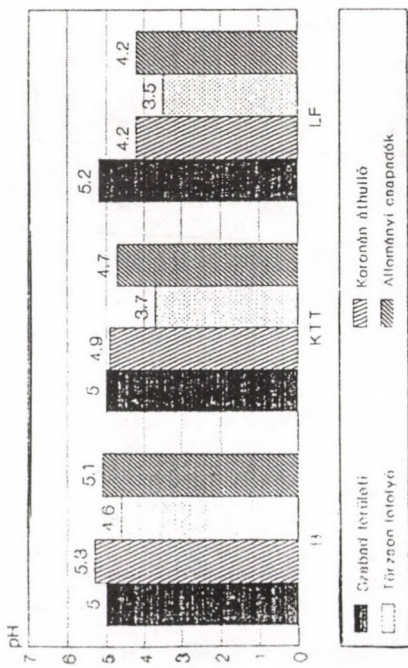
A LUCFENYŐ SZÚKÁRTEVŐI ÉS A FÁK PUSZTULÁSA.

Lakatos Ferenc

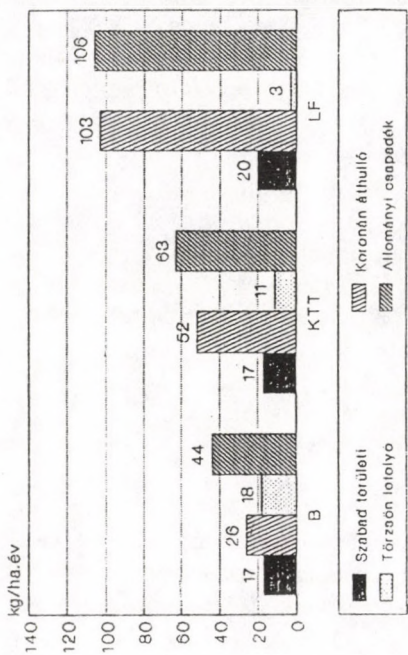
Erdészeti és Faipari Egyetem, Sopron

A hazai lúcfenyvesekben többször, különösen szárazabb évek után, figyelhető meg a fák tömeges elszáradása. A lúcfenyő pusztulása, akár csak a többi fafaj esetében, nem vezethető vissza egyetlen okra, hanem különböző tényezők együttes hatása váltja ki. Jelentősebb tényezők: áreán kívüli telepítés, nem megfelelő termőhelyi feltételek, biotikus károsítók, gombák: *Heterobasidion annosum* /gyökérrontó tapló/, *Armillaria* sp., rovarok: Scolitidae /szűbogarak családja/) és

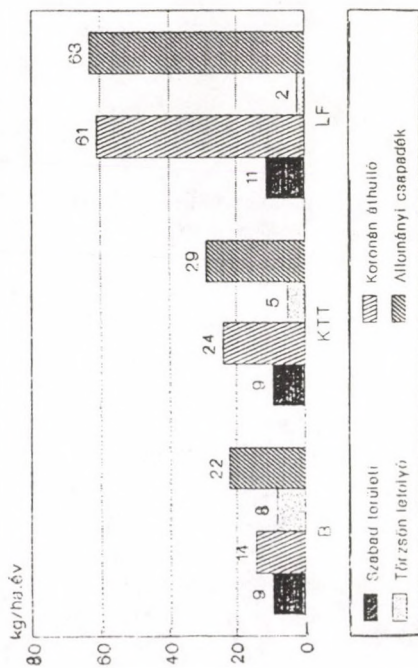
pH értékek szabad területen és faállományban

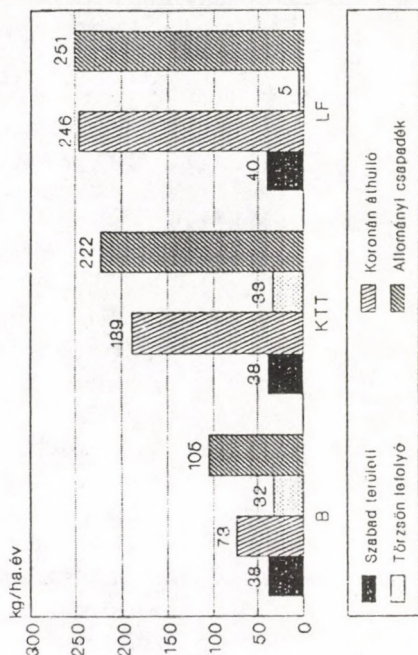
Nitrát üledék szabad területen és faállományban

Ammónium üledék szabad területen és faállományban

Szulfát üledék szabad területen és faállományban

az emberi tényezők (törzssérülések, légszennyezés).

A vizsgálatok során Nyugat-Dunántúlon (Soproni hegység, Kőszegi hegység, Szentpéterfa) felvett mintaterületek alapján kívánom meghatározni a szúk szerepét a lúcfenyő pusztulásában. Mintaterületeket az országos egészségi állapot felvételi rendszer alapján veszem fel tavasszal és ősszel. A vizsgálatok egy éve folynak, az eddig elért részeredményről tudok beszámolni.

Lucfenyőn a szúbogarak családjának 37 faja fordul elő.

Gyakoribb fajok:

gyökéren: *Hylaster cunicularius* Er. lúcfenyő gyökérszű

törzsen: *Polygraphus polygraphus* L. firkáló fenyőszű

Dryocoetes autographus Ratz. rozsdavörös fenyőszű

Ips typographus L. betűszű

ágon: *Pityophthorus pityographus* Ratz.

Pityogenes chalcographus L. rézmetsző szű

fában: *Xyloterus lineatus* Oliv. sávós fenyőszű

Ezen fajok többnyire másodlagos károsítók, de tömeges fellépésük esetén elsődlegessé válhatnak a fák tömeges pusztulását okozva. Különösen érvényes ez a betűszűra, amely többször is előidézett pusztulást erdeinkben. Populációjának nagyságát elsősorban a költésre alkalmas anyag mennyisége határozza meg.

Egy-egy szűfolt kialakulása jellegzetes lépésekben halad. Először egy-egy legyengült fában jelenik meg a betűszű, vagy gyakrabban a firkáló fenyőszű.

Az ebből kikelő nemzők a környékbeli törzseket támadják meg. Tömeges elszaporodásuk esetén, amikor legyengült fákat már nem találnak, az egészségeseket keresik fel továbbszaporodás céljából.

Felvételi adatokból kiderül, hogy a lúcosok általános egészségi állapota rossz, 37 %-uk károsodott. Különösen magas (46 %) ez az érték a Soproni hegyvidéken. A mintaterületen levő fák 8 %-ában található meg valamelyik szűfaj. Nagy szerepet játszik a fák legyengítésében a gyökérrontó tápló, amely a törzsek 19 %-ában fordult elő, és a különböző törzssérülések (20 %).

Ha a kár mértéke az általános egészségi állapot felvételezésénél alkalmazott skála (1-4 fokozat) 3. fokozatát nem éri el, elenyésző a szúbogarak előfordulási aránya, 3. fokozat felett 30 %, 4. fokozat felett 100 %, azaz valamennyi elpusztult fában megtalálható a szű. Így a szűk tömeges megjelenése a fa pusztulásában a végső fokozatot jelentik.

A szúbogarak közül 3 faj (betűzőszű, rézmetsző szű, sávós fenyőszű) ellen hatékonyan lehet védekezni feromon csapdával. A csapda Theysohn féle réscsapda, mely két párhuzamos felületből, rajta levő résekből, illetve a csapda alján egy, a bogarak összegyűjtését és eltávolítását szolgáló edényből áll. A csapdában alkalmazott feromon a faj agregációs feromonját tartalmazza (pl. a betűzőszű esetén *s-cisz-verbenol* és *metilbutenol* 1:10 arányú elegyét).

Ezen védekezési rendszert megfelelően alkalmazva effektíven csökkenthető a szúbogarak száma egy adott erdőrészletben, ezzel együtt az elpusztult lúcfenyők mennyisége is.

AZ ERDŐK EGÉSZSÉGI ÁLLAPOTÁNAK FELMÉRÉSI RENDSZERE

Magas László

Erdészeti és Faipari Egyetem, Sopron

Európa országában - köztük hazánkban is - az elmúlt évtizedben az erdők egészségi állapotában jelentős romlás volt megfigyelhető.

Ez a felismerés ébresztette rá az erdészeti szakembereket, hogy egységes szerkezetű megfigyelő hálózatot építsenek ki. Ehhez az európai programhoz hazánk is csatlakozott.

A nagyterületű erdőleltár alapelvei szerint működő erdőkár felmérést, az erdők egészségi állapotváltozásának a mintaterületeken történő vizsgálata teszi lehetővé.

Előadásomban részben a módszer adaptálásáról, részben továbbfejlesztéséről beszéltem.

Az Erdészeti és Faipari Egyetem Erdőrendezéstani Tanszéke az Erdővédelmi hálózathoz igazodóan kitűzte a Soproni Hegyvidéki Erdészet területén az 1x1 km-es mintavételi hálót. A középpont pontos geodéziai hely meghatározása után 25 m-es távolságba a négy égtáj irányába további négy megfigyelő pontot tűztünk ki. Így összesen 240 (48x5) mintapontot kaptunk. Minden egyes mintaponton a középponthez legközelebb eső hat fát vizsgáltuk, (Prodan próba), így közel 1400 mintavételi egyedet (fát) vontunk be a megfigyelésbe. Minden egyes fa pontos helyét - irányszög és távolság méréssel - rögzítettük, a későbbi azonosíthatóság érdekében.

A méréseket két csoportba oszthatjuk:

- az egyes fák tulajdonságai
- a terület jellemző adatai szerint.

Meghatároztuk az egyes fák legfontosabb dendrometriai (magasság, átmérő, térfogat, stb.) adatait. Értékeljük a pillanatnyi egészségi állapotukat a levélvesztés, elszíneződés és koronaelhalás mértéke szerint. Meghatároztuk a hozam, a törzs, a kéreg, a gyökér és a talaj károsítást.

Vizsgáltuk a mintaterület környezetében lévő erdőrészek általános dendrometriai adatait (körlap), valamint egészségi állapotát is.

A mérési adatokból kialakított számítógépes adatbázis lehetővé teszi, hogy az itt elvégzett vizsgálatokat évente megismételjük, így az állapotváltozást pontosan nyomonkövethessük.

A kialakított mintavételi hálózat további erdészeti vizsgálatokat tesz lehetővé. Ennek szellemében elkezdődött a cönológia, valamint a termőhelyi adatok felvétele is.

Az itt beindított kísérlet egy máshol is jól alkalmazható metodika kidolgozását jelenti. Mindenek előtt azonban hosszú távra nyújt megbízható információt az ország egyik frekvenciált erdőállományának egészségi állapotára nézve.

A FEKETEFEFENYŐ HAJTÁSPUSZTULÁSÁNAK KÓRTANI VONATKOZÁSAI

Szabó Ilona

Erdészeti és Faipari Egyetem, Sopron

A Sopron környéki idősebb, 70-80 éves feketefenyő állományokban 1991 tavaszán nagyfokú hajtáspusztulás lépett fel. Tünetei: a zöld koronában egy-egy ágon minden hajtás és azok összes tűi megvörösödtek.

A jelenség kórtani tényezőinek megállapítása céljából végzett helyszíni és laboratóriumi mikológiai vizsgálatok során a beteg anyagon azonosított 23 gombafaj közül gyakoribbaknak bizonyultak: *Cenangium ferruginosum* Fr.ex Fr., *Diplodia pinea* Desm.Kick., *Sclerophoma pithyophila* Corda von Höhn., *Cytospora pinastri* Fries, *Camarosporium thuja* Hollós, *Scolecocetria cucurbitula* Tode ex Fr. Booth fajok. A felsorolt fajok az esetek 9,7-40,8 %-ában fordultak elő. Az adatok 3200 tű és 200 hajtás vizsgálatát tartalmazzák.

A hajtáspusztulás elindító tényezője az 1990-es évi nagyfokú szárazság, amely a fák fiziológiai legyengüléséhez, ezáltal a különböző kórokozókkal szembeni fogékonyságuk növekedéséhez vezetett.

A gombák közül a gyakoriság és a tünetek alapján elsődleges szerepe a *Cenangium ferruginosum* Fr. ex Fr. fajnak volt, amely a vékonyabb ágak kérgének elpusztítása által a megtámadott rész feletti hajtások elhalását idézte elő. A pusztuló hajtásvégeken és tűkön számos, a patogén, gyengültségi parazita és szaprofita sorozat egymástól nehezen elkülöníthető fokozatát képviselő gombafaj jelent meg, amelyek közül a patogén jellegű *Diplodia pinea* Desm.Kick. fajnak tulajdonítható jelentősebb szerep a hajtáspusztulásban.

További vizsgálatok a fenyőcsemeték pusztulásában szerepet játszó *Rhyzina indulata* Fr. csészegomba fajra vonatkoztak. A gomba a kiégett talajokra ültetett csemetéken, de idősebb fákon is hozzájárul a pusztulási folyamathoz.

AZ ERDŐPUSZTULÁS HELYZETE EURÓPÁBAN és MAGYARORSZÁGON

Dr. Varga Ferenc

Erdészeti és Faipari Egyetem, Sopron

Az emberi kultúra kialakulása szoros összefüggésben van az erdővel. Az erdőt mindig is bizonyos tisztelet, misztikum övezte és övezi napjainkban is.

Az erdők pusztulása, ill. pusztítása az emberiség történetével egyidős. A mértéktelen fakitermeléssel tájak, országrészek váltak fátlanná, és lett úrrá az erózió és a defláció.

Az erdők pusztítása az ipar kialakulásával rohamosan megnőtt. A faanyag, mint szinte kizárólagos tüzelőanyagként való felhasználása, a városok kialakulása idején, azok környékén nagy erdőpusztítást okozott.

Kezdetben ezeket az erdőpusztításokat az életközösség még részben regenerálni tudta, azonban az ismétlődő tarolások súlyos degradációt eredményeztek. Az Európa-szerte végrehajtott vízrendezések a talajvízszint lecsökkentésével az erdő számára katasztrófális kihatású környezetváltozást eredményeztek. Ez elindította az erdőpusztulás folyamatát.

A technika fejlődése a környezetszennyezés rohamos növekedését eredményezte. Ezek a kezdetben csak lokális jelenségek országhatárokon túlnyúló károsítássá változtak. Az imissziós hatások ma már közvetve, egyes helyeken közvetlenül veszélyeztetik az élőlényeket, így az erdőt is.

Európában az első, a mai jelenséggel minőségileg azonosítható formában megjelenő erdőpusztulás már a múlt század közepén jelentkezett. A nagy angliai, németországi iparvidékek környékén fellépett erdőpusztulást a kohók, gyárak füstje hatásának tulajdonították. A legfontosabb mérgező szennyező anyag az SO_2 volt, de a CO , F , Cl hatása is érezhető volt.

A gépkocsi közlekedés általánossá válása, a fosszilis energiahordozók felhasználásának növekedése a nitrogénoxidok és az ózon szerepét megnövelték.

Európában jellegzetes imissziós területek alakultak ki, így a volt NDK, Csehszlovákia, Lengyelország katasztrófális erdőpusztulásai jól jellemzik a helyzetet. A legerősebb kártétel a 800-1000 m. tszf magasság feletti régiókban jelentkezik. Itt a fotooxidációs folyamatok során az alapimisszióknál sokkal mérgezőbb vegyületek jönnek létre. Az említett területeken kívül az erdőpusztulással érintett még Ausztria északi része, Németország (volt NSZK), Franciaország, Svájc, Svédország és a BENELUX államok.

Az erdőkárok kinduló okát komplex kárláncolati folyamatra tudjuk visszavezetni. Vannak, akik az imisszióknak meghatározó szerepet adnak, mások a száraz, aszályos periódust tekintik a legfőbb tényezőnek.

Magyarországon általános, nagy területre kiterjedő erdőpusztulás nem tapasztalható. Vannak fafajok, amelyek egészségi állapota nem kielégítő. Ilyen a kocsánytalan tölgy 1978-ban fellépett pusztulása, a kocsányos tölgy száradása, az ártéri füzesek pusztulása, az erdeifenyő száradása, stb.

A jövőben az erdők egészségi állapotának alakulása a mindekori stressztényezők mennyiségi és minőségi megjelenésétől lesz függő. Ezeknek a tényezőknek jó része az emberi tevékenység következményeként jön létre.

NÖVÉNYÉLETTANI és BIOKÉMIAI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Páldi Emil

A munkabizottság tagjai július 10-12-én Szegeden, résztvettek a **IV. MAGYAR NÖVÉNYÉLETTANI KONGRESSZUSON**, és aktívan részt vállaltak a Magyar Növényélettani Társaság megalakításában is.

RENDSZERTANI és ÖKOLÓGIAI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Ponyi Jenő

A munkabizottság tagjai az év folyamán két rendezvény megszervezésében és előadóként vettek részt:

- áprilisban a Kis-Balaton Ankéton,
- májusban pedig a Zircen megrendezett, a Bakony zoológiai és entomológiai sajátosságait tárgyaló tudományos ülésen.

TOXIKOLÓGIAI és ÁLLATÉLETTANI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Kiss István

Titkár: Dózsai László

A munkabizottság vezetésével a Toxikológiai Kutató Központ Kft. Balatonfüreden, március 19-20-án megrendezte a "GOOD LABORATORY PRACTICE" című nemzetközi tanfolyamot, amelyet N.J. Dent vezetett.

Az **ORSZÁGOS TOXIKOLÓGIAI KONFERENCIÁ-t** a Toxikológiai és állatélettani munkabizottság irányításával a Toxikológiai Kutatóközpont Kft. és a Magyar Farmakológiai Társaság rendezte meg szeptemberben.

A fontosabb témakörök a következők voltak: az új magyar toxikológiai követelményrendszer a közös piaci szabványok tükrében, preklinikai vizsgálatok igénye a megbízó, illetve a hatóság oldaláról, analitika jelentősége a toxikológiában, eredmények a kísérletes karcinogénitásban, viselkedés-toxicológia.

ERDÉSZETI SZAKBIZOTTSÁG

Elnök: Herpay Imre
Titkár: Szappanos András

A szakbizottság folytatta és befejezte még a múlt évben elkezdett munkáját, és elvi állásfoglalást tárgyalt meg 1991. április 10-én az erdőgazdálkodás néhány vitatott kérdéséről. Az állásfoglalás szükségességét az indokolta, hogy a médiákban és a telekommunikációban sorozatosan rosszul vagy félrevezető módon alkalmazták az erdőszeti szakkifejezéseket.

Az anyag jó előkészítése és alapos megvitatása az eredeti célkitűzésnél többet nyújtott, és megmutatkozott az igény az erdőgazdálkodás sarkalatos kérdéseiben a konszenzus kialakítására, valamint ennek széles körben való publikálására. Különösen fontos lenne a sarkalatos kérdések szigorúan tudományos alapon történő megfogalmazása. Erre az Erdészeti szakbizottság, mint tudományos testület alkalmas lenne. A munkát ebben az irányban folytatjuk.

Ugyanazon az ülésen megvitattuk a Vadgazdálkodási munkabizottság javaslatait is, amelyekről a munkabizottságok tevékenységénél lesz szó.

ERDŐGAZDLÁKODÁSI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Marosvölgyi Béla
Titkár: Traser György

A munkabizottság több hónapon keresztül vitatta és alakította azt az anyagot, amelyet végül a szakbizottság fogadott el. Ebben a munkában minősített és gyakorlati szakemberek egyaránt résztvettek.

FAIPARI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Cziráki József
Titkár: Hargitai László

Az év folyamán a munkabizottság két rendezvényt tartott.

Az elsőt Zalaegerszegen rendezték március 22-én, a Zala Bútorgyárban, 26 fő részvételével. Két témakört tárgyaltak meg. Az egyik az alapanyagtermelés és feldolgozás aktuális problémái, a másik középsűrűségű farostlemez (MDF) gyár magyarországi megépítésének lehetőségei címmel.

A második ülés Veszprémben volt, a VEAB székházában, szeptember 13-án. Ezen a VEAB Hulladékhasznosítási munkabizottságával közös rendezvényen 50 fő részvételével, a szálás hulladékanyagok hasznosítási lehetőségei című témát vitatták meg.

VADGAZDLÁKODÁSI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Kőhalmy Tamás

Titkár: Faragó Sándor

A beszámolási időszakban a munkabizottság két ülést szervezett.

Az elsőre április 24-én került sor Telkiben. Témája: Erdészet és vadászattörténet.

Az elhangzott előadások:

KIRÁLY PÁL - Hány éves is az OEE?

Mennyi a 125?

CSŐRE PÁL - A magyarországi vadaskertek története.

HILLER ISTVÁN - Erdészeti, vadászattörténeti érdekességek a múltból.

A második előadást Sopronban tartották november 13-án. Témája: A vízivad helyzete a VEAB régióban.

Előadás:

FARAGÓ SÁNDOR - Vízivad kutatások a VEAB régió területén.

A munkabizottság megvitatta az 1992. évi munkatervet, s elfogadta azt. A jelenlévők megtekintették a Fertőtavi Nemzeti Park mekszikópusztai rekonstrukcióját.

GAZDASÁG-, JOG és TÁRSADALOMTUDOMÁNYI SZAKBIZOTTSÁG

Elnök: Várhelyi István

Tírkár: Bódy Katalin

Az év során a legnagyobb erőfeszítést jelentette az "Átmenetek és változások Európában a 80-as és 90-es években" című nemzetközi tudományos konferencia megszervezése és megtartása, amelyet a Politika tudományi munkabizottság kezdeményezett. Az úttörő jelentőségű szakmai vállalkozásunk a közép-kelet európai rendszerváltozás és az európai átalakulás tapasztalatainak eddigi összegezését felvállaló tudományos rendezvényünk szeptemberben sikeresen lezajlott. Tanulságait úgy tartalmi, mint szervezési szempontból, a szakbizottság és az illetékes munkabizottságok is megtárgyalták. 1992-93-ban is két-három bizottság koordinált, együttes szervezéseként a résztémákra kiterjesztve további konferenciákat tartunk.

A kutatási eredményekből, a tudományos fokozatok elnyeréséhez készített disszertációkból is elővitákat tartottunk. 1 fő akadémiai doktori, 3 fő kandidátusi fokozatot, 4 fő pedig egyetemi doktori címet szerzett a szak- és munkabizottságaink körében.

A VEAB pályázati felhívását rendszeresen publikáltuk. A felhívásra hat pályamű érkezett be, amelyek közül - a 13 lektori vélemény alapján - hármát tartottunk alkalmasnak, és javasoltuk a VEAB elnökségnek díjazásra. A javaslatokat szakbizottsági ülésen megvitattuk. A javasolt pályadíjak a VEAB Közgyűlésen kerültek kiosztásra.

Szorgalmaztuk a VEAB tudományos alapítványához való csatlakozást. Az általunk felkeresett intézmények és vállalatok egyharmada csatlakozott az alapítványhoz, és befizette az esedékes pénzüsszeget is. 1992-ben - felkérésünkre - további csatlakozás várható azokról a helyekről, ahol a munkabizottsági tagjaink is szorgalmazzák azt.

A szakbizottsághoz tartozó hét munkabizottság tevékenységének koordinálása során arra törekedtünk, hogy ne csökkentsük, hanem növeljük önállóságukat, és biztosítsuk a tevékenységük folyamatosságát. A munkabizottságok önálló, saját maguk által megszabott célkitűzései és munkája segítette és adott tartalmat a szakbizottsági törekvéseink megvalósulásához. 1991-ben két szakbizottsági ülést tartottunk. Az első a szakbizottság alakuló ülése volt; a másodikon a jogtudományi munkabizottságok vezetőinek tájékoztatói alapján áttekintettük helyzetünket. Megállapítottuk, hogy a jogtudományi munkabizottságok az új keretben szervezetileg is stabilizálódtak. Tartalmilag is több sikeres rendezvényük volt, amit önállóan, vagy más munkabizottsággal közösen szerveztünk. A munkabizottságok rendezvényeinek megtartását hátráltatja egyrészt, hogy a vidéki tagok utazási költségtérítése egyre nagyobb gondot okoz, másrészt, hogy a veszprémi tagok közül kevesen jelennek meg az üléseken.

A hét munkabizottság mellé - a nyolcadik - a Közgazdaságtudományi munkabizottság szervezését megkezdjük, és 1992-ben szeretnénk azt befejezni.

Feltérképeztük a régióban dolgozó akadémiai tudományos fokozattal rendelkező kollégákat, tájékoztattuk őket a VEAB keretében lévő lehetőségekről.

Sikerült publikációk közreadását is biztosítani. (Konferenciákról szóló írássok-, a munkabizottságokról szóló cikkek elhelyezésével.) Tudósítások is megjelentek különböző folyóiratokban.

Munkakapcsolatainkat kiépítettük a MTA IX. osztályával, majd a Sajtótitkársággal is. Folyamatban van a többi Területi Bizottság szakbizottságaival is a kapcsolat felvétel.

FILOZÓFIAI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Sztankó János

Titkár: Süveges Mihály

Az elmúlt években megcsappant létszámú munkabizottság újjászervezése befejeződött. A munkabizottság tagságának létszáma húsz fő körül stabilizálódott.

Az 1991-es évben két munkabizottsági ülést tartottunk:

1. 1991. május 30-án Veszprémben, a VEAB Székházban

2. 1991. november 28-án Veszprémben, a VEAB Székházban.

Munkabizottsági üléseinken - szervezeti kérdések megbeszélése mellett - szakmai-filozófiai kérdésekkel is foglalkoztunk:

- A filozófiai kutatás, oktatás jelenlegi helyzete, problémái, lehetőségei.
- Beszámoló egy külföldi tanulmányútról.
- Tájékoztató két nemzetközi tanácskozásról.

Munkabizottságunk tagjai közül többen résztvettek nemzetközi tanácskozáson, többen önálló előadással is:

- 1991. szeptember 2-3. Kaposvár (1 fő)

- 1991. szeptember 4-5. Veszprém (3 fő)

GAZDASÁGI és POLGÁRI JOGI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Vincze Imre

Titkár: Tarr György

A munkabizottság 1990. év augusztusában alakult meg. 1991-ben a szervezeti élet rendszerességének biztosítását tekintette fő feladatának, ami nem volt könnyen megoldható. A két munkabizottságból alakult új bizottság korábbi tagjainak jelentős része nem vállalta az újabb feladatot. Szembetűnő a veszprémi bírósági jogászok tartózkodása. Sajnos az ügyvédség részéről sincs érdeklődés. Ugyanakkor sikerül más megyékből (Győr, Fejér, Vas) tehetséges és érdeklődő kollégákat a munkának megnyerni.

A munkabizottsági üléseket a VEAB Székházban tartottuk. A megvitatott témák az alábbiak voltak:

Február 11.:

SZALAY GYULA: A térbeli felosztás jogi szabályozásának új rendszere.

SZÉP LÁSZLÓ: A választójog gyakorlati kérdései.

Június 14.:

VINCZE IMRE: Jogtörténet bontóperes illetékességben.

TARR GYÖRGY: Beszélgetés az emberi jogokról.

Október 21.:

KOTZ LÁSZLÓ, SZÁNTAI JÁNOS: A gazdálkodó szervezetek átalakulásával kapcsolatosan a dolgozói részvételre vonatkozó törvény.

A napirendi pont vitája.

Az elmúlt év során publikációk jelentek meg TARR GYÖRGY és ERDÉLYI GYULA tollából.

MEZŐ- és ERDŐGAZDASÁGI VÁLLALATI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Várhelyi István

Az 1984 óta működő munkabizottság 1990 őszén a VEAB bizottságaiban lezajlott választások során újjáalakult. A bizottság elnökét titkos szavazással a második ciklusra és 3 évre választották meg.

Az első munkabizottsági ülésen egy három éves munkaprogram került elfogadásra, amelyben körvonalaztuk a 3 éves és az 1991. évi tennivalókat. A részletesen kidolgozott munkaprogramot minden bizottsági tag írásban véleményezett és nyilatkozott az elfogadásáról. Ezután évente aktualizáljuk és részletezzük a tárgyévi elképzeléseket, feladatokat.

Májusban az oktatással-kutatással összefüggő tapasztalatcsere látogatást szerveztünk a keszthelyi egyetemen és a BEFAG vállalatnál (utóbbinál a prosperitásról kaptunk a helyszínen információt). Megbeszéltük egy kandidátusi védés témáját is. Megemlékeztünk Széchenyi Istvánról, születése 200. évfordulóján.

Októberben tudományos konferenciát tartottunk Nagykanizsán a ZEFAG-nál "Változások az agrárgazdaságban" címmel, amely bevezető előadását Sipos Aladár akadémikus tartotta. A tudományos munkalátogatás 24, a konferencia pedig 31 fő résztvevővel zajlott le, és azok sikeresek, a munkánkra vonatkozóan előremutatóak voltak. Ezekről írások, tudósítások is megjelentek, a szakmai folyóiratokban publikálva lettek.

A VEAB pályázatok nyilvánosságra hozatalával és a gazdaságtudományi pályaművek írására való buzdítással sikerült elérni, hogy 3 pályázatot nyújtottak be, amelyből kettő díjazva lett.

A tudományos továbbképzés terén ebben az évben a munkabizottság tagjai közül egy fő akadémiai doktori és egy fő kandidátusi védés történt, valamint két fő egyetemi doktori címet szerzett. TMB bíráló bizottsági munkában hat; szakértői opponensként hét alkalommal vettünk részt.

POLITIKATUDOMÁNYI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Beszteri Béla

Titkár: László József

A munkabizottság tevékenységének fő feladatát az "Átmenetek és változások Európában a 80-as és 90-es években" című nemzetközi konferencia előkészítése, az azon való részvétel jelentette. Munkabizottságunk 4 tagja: **GERGÓ ZSUZSANNA**, **KOROGNAI LÁSZLÓ**, **SZILÁGYI ISTVÁN** és **BESZTERI BÉLA** tartott előadást a konferencián. Az említett kutatók a konferencia vitájában is részt vettek.

A konferencia tudományos következtetéseiről és szervezeti tapasztalatairól **BESZTERI BÉLA** készített tanulmányt, amely a **VEAB** titkársága és a szakbizottsági elnök rendelkezésére áll. (Közlésre kerül.) A konferencia tapasztalatait a szakbizottság és a munkabizottság is megvitatta. Közös munkabizottsági ülést tartottunk a Filozófiai munkabizottsággal.

Segítséget nyújtottunk tudományos minősítés megszerzéséhez. A munkabizottság tagja, **GERGÓ ZSUZSANNA** megszerezte a történettudomány kandidátusa címet.

KÉMIAI SZAKBIZOTTSÁG

Elnök: Speier Gábor
Titkár: Horváth Attila

A Kémiai szakbizottság a tervezett programnak megfelelően a kémiának a VEAB régióban kiemelkedően művelt, különböző területein elért új eredményeit vitatta meg, és tájékozódott a lehetséges fejlődési irányok kijelölése érdekében. E tevékenységben alapvetően az új akadémiai ciklusban újjászervezett munkabizottságok aktív tevékenységére támaszkodott.

A munkabizottsági üléseken megvitattak alap-, alkalmazott- és ipari kutatási eredményeket egyaránt magába foglaltak, érintették a hazai nyersanyagforrások (kőolaj és földgáz), az ipari termelés, a biotechnológia fejlesztésével kapcsolatos kérdéseket.

Szakbizottsági értekezletet 1991. október 28-án, Veszprémben tartottunk.

Elhangzott előadás: NAGYPÁL ISTVÁN: Frontreakciók, avagy a csöbe húzott kémia.

AGROKEMIZÁLÁSI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Nádassy Miklós
Titkár: Vass András

Munkabizottsági ülés 1991. június 11. (Veszprém), a Miskolci Akadémiai Bizottság Agrárkémiai munkabizottsága és az Északmagyarországi Vegyiművek, valamint az OMFB szakemberei részvételével.

Előadók: VASS ANDRÁS és MIKLÓS DEZSŐ, akik kétszer 30 perces előadásban számoltak be a NEVIKI és az EVM közös projectjének eredményéről; egy originális hazai szulfonil-karbamid típusú gyomirtószer kifejlesztésének jelenlegi állásáról.

ÁTVITELI JELENSÉGEK ELMÉLETI ALAPJAI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Kotsis Levente
Titkár: Kristóf János

Október 24-25-én együttes ülést tartottak a MKE Kolloidkémiai szakosztályával, Veszprémben.

Előadók:

MARTON GYULA: A felületi jelenségek és a vegyészmérnöki gyakorlat.

KOTSIS LEVENTE: A felület tulajdonságainak a hatása a fázisok közötti átviteli folyamatokra.

HORVÁTH GÉZA: A nagytisztaságú gázgyártás néhány problémája
SZÁNYA TIBOR: Kollagén és keratin alapú biopolimerek hidrolízisének vizsgálata
KUTICS KÁROLY: Felületi kémia - adszorpció - biokatalizátorok

December 13-án kihelyezett ülés volt a Veszprémi Egyetem Analitikai Kémia tanszékén

Az ülés témája: A FTIR spektrofotométer bemutatás és alkalmazása a kutatómunkában.

Előadók: **KRISTÓF JÁNOS, HORVÁTH ERZSÉBET**

IPARI BIOTECHNOLÓGIAI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Marton Gyula

Titkár: Sisak Csaba

Rendezvények:

Február 19-én munkabizottsági ülés Veszprémben.

Előadások:

ILLÉS VENDEL és OTTÓ ANTAL: Olajkinyerés növényi magvakból szuperkritikus extrakcióval.

KOVÁCS ATTILA: Airmix fermentor alkalmazása takarmányélesztő gyártásához.

PANYOR LÁSZLÓ és FARKAS L. PÉTER: Membrános bioreaktor alkalmazása alkoholos fermentáció intenzifikálására.

Április 15-én Budapesten, az ELTE Növényeszervezettani tanszékén, munkabizottsági ülés.

Előadás:

LÁSZLÓ MIKLÓS: Növényi sejtek nagyléptékű tenyésztésének lehetőségei

Szeptember 24-én Veszprémben munkabizottsági ülés:

Előadások:

SISAK CSABA: Tanulmányúton a Hannoveri Egyetemen.

SZABÓ CSABA: Beszámoló a manchesteri tanulmányútról.

November 19-én Veszprémben, munkabizottság ülés

Előadás:

KUTICS KÁROLY és SUZUKI, M.: Adszorpció és bioreakció BAC-reaktorban.

KORRÓZIÓS MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Tomcsányi László

Titkár: Sarkadi Zoltán

Július 11-én Siófokon, előadói ülés.

Az ülés témaköre: Középnymású acélcsövek korrózióvédelme.

KŐOLAJ- és GÁZIPARI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Koncz István

Titkár: Dallos Ferencné

Rendezvények:

Március 28-án Komáromban, a Kőolajipari Vállalatnál munkabizottsági ülés.

Előadások:

KÁNTOR ISTVÁN: A tribológia és a tribotechnika hazánban

BOBEST ÉVA: Kenőolajok fejlesztése a KKV-nál

KISS JÁNOS: A kenőolaj adalékok fejlesztése a KKV-nál

A résztvevők megtekintették a SZUKCINIMID adalék műanyagflakon- és hordógyártó üzemeket.

Szeptember 4-én Gellénházán, munkabizottsági ülés a nagylengyeli szénhidrogénmező felfedezésének 40. évfordulója tiszteletére.

Előadások:

KONCZ ISTVÁN: A nagylengyeli kőolajelőfordulás eredete.

DEDINSZKY JÁNOS: A nagylengyeli mező kutatástörténete.

A résztvevők megtekintették az egyik nagylengyeli széndioxidos kőolaj kitermelési technológia létesítményeit az NLT-3 jelű gyűjtőállomáson.

December 5-én Veszprémben előadói ülés.

Előadó:

MEGYERI MIHÁLY: A geotermikus energiatermelés és a szénhidrogénkutatás összekapcsolásában rejlő lehetőségek

A Kőolaj- és gázipari munkabizottság 1991. szeptember 4-én, Gellénházán megtartott ülésén elhangzott előadás összefoglalója.

NAGYLENGYEL ÉS KÖRNYÉKE KŐOLAJ-ELŐFORDULÁSAINAK EREDETE.

Koncz István
MOL Rt. Nagykanizsa

A tanulmányozott terület kőolajai desztillációs frakcióiknak fizikai állandói alapján három típusra oszlanak: a parafin jellegű Nagylengyel-, az intermedier jellegű Szentgyörgyvölgy- és a naftén jellegű Szilvagy-típusra. A kőolajok és frakcióik, a kőzetextraktumok szénizotóparányaiból, a gázkromatográfiás benzi-nelemzésből, a gázkromatográfiás-tömegspektrometriás biomarker-elemzésből és a nagynyomású folyadékkromatográfiás elemzésből álló genetikai vizsgálatok során mutatkozó populációk állandó elemei segítségével. Az egyik genetikai típus a Nagylengyel-, a másik a Szentgyörgyvölgy- és Szilvagy-típusú szénhidrogén-folyadékokat foglalta magába. A kőolaj- Kőolaj korreláció eredményeként a tanulmányozott területen legalább kettő, tulajdonságaiban azonos vagy hasonló anyakőzet eredményezte a kőolaj-előfordulásokat. A szénizotóparány mérések eredményei segítségével végrehajtott kőolaj-anyakőzet korreláció, a tárolóközetek térbeli elhelyezkedése és a migráció irányára utaló hőmérséklet- anomáliák szerint a tanulmányozott terület ismert kőolaj készleteinek nagyobb hányadát adó Nagylengyel-típusú kőolajok a triász képződmények anyakőzeteiben keletkeztek döntően a neogén üledékképződés során. A másik genetikai típust alkotó, főleg indikáció-értékű kőolaj előfordulásokat tartalmazó Szentgyörgyvölgy- és Szilvagy-típusú fluidumok a bádani, kárpáti és felsőkréta képződmények anyakőzeteivel állnak genetikai kapcsolatban.

KÖRNYEZETTUDOMÁNYI és TERÜLETFEJLESZTÉSI SZAKBIZOTTSÁG

Elnök: Szabó István
Titkár: Szeglet Péter

A szakbizottság május 8-án tartotta első ülését Veszprémben az újonnan alakult Hidrológiai és vízi környezetvédelmi munkabizottsággal együttesen. Az ülés tárgya a Balaton Vízügyi Fejlesztési Program végrehajtása volt. A résztvevők jegyzőkönyvileg rögzítették azon véleményüket, hogy a Balaton térsége fokozottan igényli a folyamatos - nem kampányidőszakhoz kötött - átfogó környezetvédelmi programot. A megállapítást a Balaton vízminőségvédelmi helyzetét, a fejlesztési program végrehajtását, a Balaton aktuálgeológiai kutatását ismeretű beszámoló, korreferátumok és hozzászólások támasztották alá.

A szakbizottság második, december 11-i ülésén a Velencei-tó súlyos vízminőségvédelmi, környezetvédelmi helyzetéről tárgyaltak Székesfehérváron. Ez az ülés szolgálta a következő évi munkaterv kidolgozását is.

A szakbizottság részt vett az 1991. áprilisi Kis-balatoni Ankét megrendezésében, melyen tagjai emellett több előadással is képviseltették magukat. Hasonlóképpen több előadást tartottak a szakbizottság tagjai a tihanyi Hidrobiológus Napokon. A szakbizottság részt vett a Fertő Bioszféra Rezervátum kutatásának megújításával foglalkozó tárgyalásokon 1991. októberében Pamhagenben.

Megjelent az Internationale Vereinigung für Vegetationskunde Ostalpin-Dinarische Section 1990. évi szakülésének tanulmánykötete: Illyr Einstrahlungen in Pannonische Raum címmel, szakbizottságunk tagjainak közreműködésével és egy cikkünkkel.

A Biologisches Forschungsinstitut für Burgenland illmitzi éves tudományos ülészakán hagyományainkhoz híven népes részvétellel és több előadással képviseltük regionális akadémiai bizottságunkat.

A szakbizottság tagjai a régió felsőoktatási intézményeiben eredményes oktatáspolitikai és szervező tevékenységet folytattak a graduális és posztgraduális természet és környezetvédelmi, környezetmérnöki és környezettudományi oktatási formák megindítása érdekében.

HIDROLÓGIAI és VÍZI KÖRNYEZETVÉDELMI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Szabó István
Titkár: Zemenkovicsné Hunkár Márta

A munkabizottság március 22-én tartotta alakuló ülését, majd rendezvényeit a Környezettudományi és területfejlesztési szakbizottsággal együtt bonyolította le. Önálló rendezvénye a kisvízfolyások hidrológiája, szabályozása és környezetvédelme tárgy körben szerveződött, alapító tagunk, LOTZ GYULA víz-mérnök váratlan halála miatt elmaradt.

A Balaton és a Velencei-tó vízminőségvédelmi helyzetével, fejlesztési programjának végrehajtásával foglalkozó május 8-i, illetve december 11-i ülések a nagy tavaink környezetvédelmi problémáinak feltárásához és megoldásához eredményesen járultak hozzá.

A munkabizottság tagjainak tárgyévi kimagasló tudományos teljesítménye a Balaton vízminőségvédelmét szolgáló iszapkotrás PHARE pályázat elnyerése, majd az előzetes ökológiai hatástanulmány elkészítése a Keszthelyi-öblözetre vonatkozóan.

A munkabizottság tagjai közreműködtek az MTA Hidrobiológiai Bizottság munkájában a magyarországi nagy tavak nádasainak állapotával fenntartásának és kezelésének problémáival foglalkozó tudományos ülésszakon.

A balatonkörnyéki helyi önkormányzatokkal a litorális zónát érintő környezetvédelmi, területfejlesztési kérdésekben folyamatosan tartjuk a kapcsolatot. Szentgotthárd város településfejlesztési tervét előzetes véleményezésre szintén megküldte munkabizottságunk részére.

KÖRNYEZETJOGI és KÖRNYEZETGAZDASÁGI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Tarr György

Titkár: Bense László Erik

A munkabizottság 1991. évben három ülést tartott.

Az 1991. január 9. napjának 9. órájára kitűzött ülésen a munkabizottság megtárgyalta és összeállította a három éves komplex kutatási programját - a mellékelt előterjesztés alapulvételével. Ezen ülésen a munkabizottság tagjai - az ülés kitűzése előtt közölteknek megfelelően, összeállított előterjesztés figyelembevételével - vállalták az önálló kutatást oly módon, hogy az egyes kutatók tevékenysége kapcsolódjék a többi kutatásához, a kitűzött cél: Az ember életének és egészségének a régió területén kifejezhető védelméhez. A kutatási célt ezen ülésről felvett jegyzőkönyv jól rögzíti.

A második ülést 1991. június 5-én tartottuk. Ezen az ülésen megvitattuk HEGYI LÁSZLÓ munkabizottsági tag előadását a környezeti hatásokkal kapcsolatban szerzett szakértői tapasztalatokról, majd BALOGH ISTVÁN a környezetvédelmi laboratórium munkájáról számolt be. TARR GYÖRGY a magyarországi hulladék-megsemmisítők gondjaira világított rá, majd felhívta a figyelmet a környezet, esztétika jelentőségére és fontosságára is.

Ugyanezen ülésen merült fel a környezetjogi szakjogászképzés posztgraduális úton való mevalósítása.

A harmadik ülés 1991. november 19-én volt. Ezen a megjelentek beszámoltak a kutatásuk eddigi tapasztalatairól.

Megvitatták VERNERNÉ RÁCZ ILONÁNAK az ólom okozta munkaegészségügyi helyzetképről adott tényvázlatát.

Ugyanekkor TARR GYÖRGY rövid ismertetést adott a környezetvédelem nemzetközi dokumentumokba foglalt alapjairól, s az erre vonatkozó hazai új alkotmányjogi változásokról.

Megjelent: 1991. évben a FARKAS-GÁTOS-TARR: A környezetkárosításból eredő igények bírói gyakorlata című szakkönyv, a Láng Kiadó kiadásában.

A Környezetjogi és környezetgazdasági munkabizottság 1991. november 19-én tartott ülésén elhangzott előadás összefoglalója.

ÓLOM OKOZTA MUNKAEGÉSZSÉGÜGYI HELYZETKÉP VESZPRÉM MEGYÉBEN 1986-1990

Vernerné Rác Ilona

Cholnoky Ferenc Megyei Kórház, Veszprém

Az üzemegészségügyi szolgálatok kiemelt feladata a dolgozók egészségvédelme, az egészséges munkafeltételek megteremtésében való aktív közreműködés. Preventív tevékenységük is erre irányul.

Az elmúlt években a dolgozók egészségét veszélyeztető munkaköri ártalmakról megyei szintű adatok hiányában becslésekre hagyatkoztak. Ez késztetett arra, hogy a hatályos jogi szabályozás alapján az egészségügyi szolgálatok felmérjék az egészségi ártalom veszélyével járó munkaköröket.

A felmérés a Veszprém megyében foglalkoztatott dolgozók 70 %-ára (97.314 fő) terjedt ki. Közülük 24,7 % (24.043 fő) dolgozott egészségi ártalom veszélyének kitett munkahelyen. A gyakoriság sorrendjében: zaj 48 %, vegyi 13,6 %, lokális vibráció 10 %, fémek 9,5 %, ebből ólom 8,5 % (2.049 fő), 19,9 % a fel nem soroltak összessége, pl. hő, ionizáló sugárzás, stb..

Ólom ártalomnak kitett dolgozók 69 %-át a Herendi Porcelángyár: MAK érték 0,002-0,016 mg/m³ és az Ajkai Üveggyár: MAK érték 0,6-0,3 mg/m³ foglalkoztatta (a megengedett MAK érték 0,02 mg/m³).

E két vállalatnál ólom expozícióban foglalkoztatott dolgozók száma közel azonos, a munkaegészségügyi helyzete közötti különbséget szignifikánsan jelzi a dolgozók időszakos szűrővizsgálati eredménye. A tárgyidőszakban az Ajkai Üveggyárból 226, a Herendi Porcelángyárból 17 fokozott expozíciós eset bejelentésére került sor. Foglalkozási megbetegedés nem volt.

Ezen ártalom veszélyének kitett dolgozók 31 %-a a megye különböző munkaterületein dolgoztak. Közülük a fokozott expozíció miatt bejelentettek aránya az elmúlt 5 évben 26 % és egy foglalkozási megbetegedés volt.

Összegezve megállapítható, hogy a munkahigiénés helyzetkép megyénk üzemeiben a munkavédelmi intézkedések megtétele ellenére további javításra szorul. Főként azokon a munkaterületeken, ahol a fokozott expozíciók halmozottan fordulnak elő. Az üzemegészségügyi szolgálatok a preventív tevékenységükkel jelentős mértékben hozzájárultak a foglalkozási megbetegedések kialakulásának megelőzéséhez.

KÖRNYEZETTUDOMÁNYI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Hlavay József
Titkár: Balogh István

A Környezettudományi munkabizottság 1991. évben a következő rendezvények szervezésében vett részt:

1. Felszíni vizek minőségének védelme, előtérben a Velencei-tó és Balaton vízminőség-védelme.

Külföldi előadók is résztvettek a szimpóziumon.

2. 60 gyermek vérének ólomtartalmának meghatározása, különös tekintettel arra, hogy ezek a gyermekek a nagyforgalmú útvonalak mellett lévő iskolákban tanulnak.

(A munkabizottság tagjai részt vettek az I. Országos Környezetvédelmi Konferencián.)

REGIONÁLIS és TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Rechnitzer János
Titkár: Szörényiné Kukorelli Irén

A Regionális és településfejlesztési munkabizottság ez év februárjában alakult. Az alakuló ülést február 27-én Esztergomban tartottuk, melyen nemcsak a szervezeti felállás és a munkaterv összeállítása volt napirendi pont, hanem a munkaprogram első pontja is megvalósításra került, Tradíciók és megújítások - Esztergom és térségének új fejlődési pályája címmel.

E munkaprogram keretében három előadásra került sor, melyet az MTA RKK Északdunántúli Osztály kutatói tartottak a térségben végzett kutatási eredményeik alapján.

Május havi rendezvényünk Közép-Európa atlasz lapjai - címmel került megrendezésre, melyre Enyedi György akademikust hívtuk meg a tudományos ülés bevezetőjének megtartásához.

A fiatal munkabizottság élénk kapcsolatokat épített ki a megyei önkormányzatokkal, azok érdekképviselői szerveivel, a megyében dolgozó regionális és településfejlesztéssel foglalkozó intézményekkel, szervezetekkel.

Az őszi félévben a munkabizottságunk nem tartott programot, mivel mind a titkár, mind az elnök huzamosabb ideig külföldi tanulmányúton volt.

TERMÉSZETVÉDELMI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Czimber Gyula
Titkár: Kovács Tibor

Az 1991-re tervezett munkaülések közül egy munkaülés valósult meg, a szigetközi téma helyett a Fertő-tavi Nemzeti Park ügye került napirendre, egy napirend pedig elmaradt.

A Pannonhalmi Dombság természeti értékei című munkaülést 1991. május 23-án tartottuk Pannonhalmán. A tanácskozásnak a Bencés Gimnázium adott helyet.

Előadások:

GÖCSEI IMRE: A pannonhalmi-dombság természeti földrajza

OROSZLÁN ANDRÁS: A Pannonhalmi területi körzet erdei

RÉKÁSI JÓZSEF: A pannonhalmi-dombság avifaunája, különös tekintettel a madárvonulásra.

Ezt követte az Apátság megtekintése és terepbejárás.

Ez utóbbiról jegyzőkönyv készült. A terepbejárás alapján a biztottság egyes erdőrészeket fokozott védelmét javasolta.

A Fertő-tó Nemzeti Park munkaülést összevontan az Országos Biológus Napok rendezvényével tartottuk meg.

MATEMATIKAI és RENDSZERELMÉLETI SZAKBIZOTTSÁG

Elnök: Blickle Tibor
Titkár: Szeifert Ferenc

A szakbizottság első ülését február 6-án tartotta a VEAB székházban. Összeállították az éves munkatervet, ill. megvitatták a szakbizottság működésével kapcsolatos kérdéseket. Megállapodtak abban, hogy minden összeövetel 1-1 témakör tematikus bemutatásához kapcsolódik. Az első témakör a valószínűségi eloszlások alkalmazása különböző szakterületeken volt, amelyhez az alábbi előadások kapcsolódtak:

LÁSZLÓ ZOLTÁN: Vitaindító

SZÖCS HUBA: A homogén valószínűségi folyamatok eloszlás függvényének egy lehetséges meghatározásáról.

KOVÁCS ZOLTÁN-GAÁL ZOLTÁN: Technológiai rendszerek működésének zavarai

BLICKLE TIBOR-MIHÁLYKÓ CSABA: A tangens hiperbolikus eloszlás tulajdonságai és alkalmazásai.

(JAKÁL LÁSZLÓ: A Bellmann egyenletek egy optimalizációs eljárással történő általánosítása.)

A szakbizottság társszervezője volt a Műszaki Kémiai Napok '91 rendezvénynek (az MTA Műszaki Kémiai Bizottságával, ill. az MTA Műszaki Kémiai Kutató Intézetével közösen) (Veszprém, április 24-26.). A konferencián 43 munkát ismertettek a szakbizottság által lefedett témakörökben, elsősorban a régióhoz tartozók előadásában. A kutatóhelyek munkatársain túl számottevő arányban ipari szakemberek és vállalkozók is szerepelnek az előadók között.

Október 2-án Szombathelyen, a Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskolán tartották összeövetelüket. **HORVÁTH JENŐ:** Mivel foglalkozik a diszkrét matematika? című szakmai előadásán túl bemutatkozott a Matematika tanszék és a Kémia tanszék. A főiskolán folyó képzés megismerése után élénk vita bontakozott ki a régió belüli együttműködés lehetőségeiről és korlátairól, ill. a felsőoktatás jelenlegi helyzetéről.

AUTOMATIZÁLÁSI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Vass József
Titkár: Nagy Vilmos

A gazdasági rendszerünk átrendeződése a régiókban dolgozó - automatizálással, mérés technikával, informatikával foglalkozó - mérnökeinkre is hat. A negatív hatások mellett kiemeljük a pozitív hatásokat: a beszerzések liberalizációjával, a COCOM szorítások gyengülésével a régió üzemei kutató- és oktatóhelyei az utóbbi időben hozzájutottak az automatizálás legújabb hardware és software ele-

meihez; a vegyesvállalatok behozták a csúcstechnológiai rendszereiket (pl. a veszprém BALLUF felületszerelő technológiája), a szakközépiskolai oktatást pályázati eszközökkel nagymértékben átalakítják kormányzati, vállalati, nyugat-európai szervek és szervezetek.

Munkabizottságunk egyik feladatának tekinti, hogy a régió szakembereit ebben az átmeneti időszakban segítse. Rendezvényeink az 1991-es évben a következők voltak:

- Ipari képfeldolgozás és robottechnika, 1991. 03.25. (SZTAKI).
- Bemutatkozik a SUN Mikrosystem, 1991.11.11. (Peter Gregor kelet-európai igazgató)

Munkabizottsági ülés, 1991. dec. 2.

Ipari képfeldolgozás és alakfelismerés
(BME Folyamatszabályozási tanszék)

Testmodellezés, gépészeti tervezés, mozgásszimuláció
(MULTICAD Stúdió)

SUN munkaállomások és UNIX környezet, hálózatok
(DATAWARE) *

Digitális fényképezőgépek az információs technológiákban
(Mikromatika Computer Rt)

Bemutatkozik a Veszprémi Egyetem Műszaki informatika és automatizálási tanszéke.

MATEMATIKAI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Horváth Jenő

Titkár: Gróf József

A munkabizottság tudományos ülései:

Január 8-9. Veszprém, a VEAB székházban elhangzó előadások:

MIHÁLYKÓ CSABA: Rekurzió a tangenshiperbolikus eloszlás momentumai között.

SZALKAI ISTVÁN: Forszolás

HORVÁTH JENŐ: A hiperbolikus tér modellezése az euklideszi síkon

SZILÁGYI ISTVÁN: Többszabadságfokú disszipatív mechanikai rendszerek viselkedésének számítógépes modellezése

GYÓRVÁRI JÁNOS: Lakunáris interpoláció Spline-okka.

ARGYELÁN JÁNOS: Egy peremérték-probléma megoldása spline-nal.

MÉSZÁROS FERENC: Izotróp síkgeometria

SLEZÁK BERNÁT: A differenciálás fogalma topologikus vektorterekben (csoportokon)

Május 21-22-én Szombathelyen a Berzsényi Dániel Tanárképző Főiskolán elhangzó előadások:

HORVÁTH JENŐ: A legritkább többszörös rácsszerű gömbfedések meghatározása n-dimenziós terekben

LÁSZLÓ ZOLTÁN-MIHÁLYKÓNÉ ORBÁN ÉVA: A Poisson-eloszlás supremumáról

SLEZÁK BERNÁT: Implicit függvény tétel uniform terekben
GYŐRVÁRI JÁNOS: Másodrendű differenciálegyenlet kezdetiérték-problémájának megoldása spline-függvényekkel.
SZILÁGYI ISTVÁN: Csak vonalzós szerkesztések az izotróp síkon
NAGY PÉTER: Véges geometriától a differenciál geometriáig
PÉNTEK KÁLMÁN: Minimális gyűrűsíkok
HORVÁTHNÉ TEMESVÁRI ÁGOTA: Többszörös fedés konvex lemezekkel
MÉSZÁROS FERENC: Harmadrendű zyklidek pszeudó izotróp terekben

A fenti előadásokat az aktuális kérdések megvitatása és kirándulás az Irott-kőre színesítette.

RENDSZERSZERKEZETI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Csukás Béla
Titkár: Nagy Endre

A munkabizottság a veszprémi vegyészmérnöki iskola és kutatóbázis egyik régóta működő és a régióon kívüli szakembereket is vonzó tudományos műhelye. A bizottság munkája szorosan kötődik a Blickle Tibor által, a hetvenes évek elején megkezdett szerkezetelméleti kutatásokhoz. A munkabizottság érdeklődési köre két, egyre szorosabban összekapcsolódó tématerületet ölel fel: a kémiai technológiai rendszerek struktúrájának vizsgálatát, illetve az egyes rendszertípusok matematikai modellezését.

Kialakult gyakorlat már, hogy a munkabizottság tagjai és a meghívott érdeklődők évente egy 2 napos összeövetelt tartanak egy, a résztvevők életterétől és mindennapi gondjaitól távoli bozsoki üdülőben. Az ülések informálisak, és szabad teret adnak a szakmai vitának. A hely varázsa mellett valószínűleg ennek köszönhető, hogy az alapító tagok jelentős része lassan 20 éve mindig fontosnak tartja a részvételt az ülésen. Ugyanakkor mindeki törekszik arra, hogy fiatal munkatársai bevonásával gondoskodjon a "bozsoki gondolat" továbbéléséről.

Ebben az évben október 2-4. között 25 szakember találkozott. Bár a szakmai program részben kötetlen, az előadások címe jelzi a tématerület körvonalait és a kapcsolódó kutatások főbb irányait:

Diskusszió az 1991/94. évi OTKA pályázatok keretében folyó munkáról.

ALMÁSSY GEDEON: Rendkívüli események és mérési hibák

BLICKLE TIBOR, MIHÁLYKÓ CSABA: Szemcsécs anyagok áramlási modelljei

LAKATOS BÉLA: Szilárd/fluid diszperz kémiai rendszerek dinamikája
Több szintű modellek, tranziens folyamatok, nem lineáris effektusok

CSUKÁS BÉLA: Kibernetikai struktúrák

HANGOS KATALIN: Technológiai folyamatok kvalitatív modellezése

JEDLOVSZKY PÁL: Diszkrét szimuláció

TŐRÖS RÓBERT: Egyensúlyi és nem egyensúlyi hőmérséklet

Az ülés alatt a résztvevők Veress Gábor vezetésével megvitatták, milyen célpályázatokkal lenne célszerű inspirálni a hazai vegyipari rendszertechnikai kutatásokat.

SZÁMÍTÁSTUDOMÁNYI MUNKABIZOTTSÁG.

Elnök: László Zoltán

Titkár: Jakál László

A munkabizottság résztvett a matematikai munkabizottság valamennyi rendezvényén és jelen volt a szakbizottság összejövetelein is.

Önálló rendezvényként 1991. november 29-én Székesfehérváron egy napos ankétot tartottak Számítástechnika oktatása és Számítástechnika a felsőoktatásban címmel. A mintegy 30 fős hallgatóság három főiskolát és egy egyetemet képviselt. A rendezvény lebonyolításának anyagi fedezetét a Neumann János Számítógéptudományi Társaság Fejér megyei Szervezete adta. Az ankéton élénk vita alakult ki.

VÁLLALATKIBERNETIKAI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Kovács Zoltán

Titkár: Füstös János

A munkabizottság tagjai 4 előadással vettek részt a Műszaki Kémiai Napok '91. konferencián.

Társrendezőként megszervezték a több mint 400 fő részvételével megtartott Nemzetközi karbantartási konferenciát.

MŰSZAKI SZAKBIZOTTSÁG

Elnök: Lakner József
Titkár: Kocsis Zsuzsanna

A szakbizottság tevékenységének középpontjában a régió műszaki fejlesztésével kapcsolatos kérdések álltak. Lehetőségeihez képest megpróbálta elősegíteni, hogy szorosabb kapcsolat alakuljon ki a műszaki eredményeket előállítók és felhasználók között, beleértve a potenciális felhasználókat, a kis- és középvállalkozásokat is. Ennek érdekében mind a szakbizottság, mind a munkabizottságai rendezvényeinek nagyobbik részét vállalatoknál, intézményeknél tartották.

Első rendezvény április 17-én Székesfehérváron volt, amikor egy szakmai nap keretében megismerkedtek akkor még az ország egyik legjelentősebb magánvállalkozásával, a Mach Művekkel. A látogatás során élénk eszmecsere folytattak a tulajdonossal, melynek középpontjában a magánvállalkozások és a műszaki fejlesztés kapcsolata, az együttműködés lehetőségei álltak.

A szakbizottság legjelentősebb rendezvénye: A hazai műszaki fejlesztés helyzete és jövőbeni kilátásai című ankét, melynek meghívott előadója PUNGOR ERNŐ tárcanélküli miniszter, az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság elnöke volt. A szakbizottság részéről négy felkért hozzászóló volt:

VALLÓ FERENC, az Ajkai Alumíniumipari Kft,
TURMEZEY TIBOR, az Alumíniumipari Tervező és Kutató Kft.,
KISS ISTVÁN, Toxikológiai Kutatóközpont Rt.,
MARTON GYULA, Veszprémi Egyetem részéről.

A hozzászólásokat kötetlen eszmecsere követte, a kutatóhelyek helyzetével és az OMF B támogatásával kapcsolatban.

A szakbizottság még a vonatkozó akadémiai határozatot megelőzően megpróbált szorosabb kapcsolatot kialakítani az Akadémia illetékes osztályával. Ennek eredménye volt, többek között az, hogy az Akadémia Műszaki Osztálya májusi ülését a VEAB székházban tartotta, melynek keretén belül megismerkedett a VEAB és a Műszaki szakbizottság munkájával is.

ALUMÍNIUMIPARI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Baksa György
Titkár: Szücs Ferenc

A munkabizottság 1991. évi tevékenységét a dinamizmus jellemezte. Az előadások a magyar gazdaságot érintő átalakulásokhoz, illetve az alumíniumipar fejlesztéseihez kapcsolódtak.

Első rendezvényüket 1991. május 31-én a Magyar Alumíniumipari Tröszt székházában (Budapest) tartották. A magyar alumíniumipar helyzete, a közeljövő kilátásai. A MAT és vállalatai átalakulásának folyamata témakörben, melynek elő-

adója MAHLER ISTVÁN, a HUNGALU RT. gazdasági tanácsadója volt. Az előadást hozzászólások és kötetlen beszélgetés követte.

Második rendezvényüknek 1991. október 29-én a székesfehérvári KÖFÉM Kft. (Székesfehérvár) adott otthont. A rendezvény célja a féglyártmány- gyártási szakterületen dolgozó, fiatal szakemberek kutatási- fejlesztési tevékenységének értékelése volt a következő előadások alapján:

KÓRÓDI ISTVÁN, BORSZÉKI JÁNOS: Alumínium termékek hidridképző szennyezőinek meghatározása atomabszorpciós spektrofotométeren

MÓRICZ IMRE: Kiválási és oldódási folyamatok AIMn (Fe, Si) ötvözetek szilárd oldatában

TORMA TAMÁS: Szuperképlékeny alumíniumötvözetek

PAKSA RUDOLF: Alumíniumporok előállítása az Ajkai Alumíniumipari Kft- ben

VARRÓ MIKLÓS: Programozott anyagmozgatás a székesfehérvári KÖFÉM Kft- ben

Az előadások jól tükrözték az iparág fiatal műszaki szakembereinek felkészültségét, dinamizmusát, tudományos és szakmai ismereteit.

GÉPÉSZETI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Tímár Imre
Titkár: László Alfréd

A munkabizottság 1991-ben több rendezvényt tartott külföldi cégek, ill. szakemberek közreműködésével. Az első rendezvényt 1991. január 9-én, a VEAB székházban tartották. Ennek keretében az ARGUS cég (Németország) és az AHG Wien, valamint az AHG Budapest mérnökeinek közreműködésével szakmai előadások hangzottak el. Az egyik előadás a gömbcsapok méretezésével, speciális kialakításával, ill. alkalmazási lehetőségeikkel foglalkozott. Ezt követően ismertették az ARGUS tömlők kialakítását és az alkalmazási területeket.

Szeptember 10-én és 11-én a Veszprémi Egyetem Géptan tanszékével közösen olyan kétnapos rendezvényt szerveztek, amelynek keretében a Darmstadti Műszaki Egyetem szakemberei tartottak előadást az alábbi témakörökben:

- Változtatható nyomatékú oldható súrlódó tengelykapcsolók
- A 2D-s és 3D-s CAD rendszerek közti különbségek
- Funkcióorientált alakgenerálás CAD-rendszerekben
- Hegesztett szerkezetek számítógépes tervezése
- Féglyártmányok kiválasztása CAD-rendszerrel

Harmadik rendezvényüket a Pannon Agrártudományi Egyetemen szervezték. Ennek keretében került sor a STEYR-cég szakmai bemutatójára. A rendezvény 1991. szeptember 10-én kezdődött és másnap megismétlődött. Ezen előadás hangzott el, majd film- és szakmai bemutatót rendeztek.

Október 24-én a Tuma Pumpenbau cég szakembere tartott előadást a szivattyú és a környezet címmel. Ezt követően a SPECK Pumpenfabrik mágneses tengelykapcsolók címmel ismertette eredményeit és kitért a legújabb eredmé-

nyekre. Az elméleti ismereteket modelleken, ill. kisebb berendezéseken mutatták be.

Elmondhatjuk, hogy rendezvényeinken a VEAB tagokon kívül nagy számban vettek részt mérnökök és egyetemi hallgatók is.

HULLADÉKHASZNOSÍTÁSI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Tamás Ferenc
Titkár: Vécsi Barnabás

A munkabizottság 1991-ben két ülést tartott. Az elsőt június 13-án kihelyezett ülés és szakmai nap formájában, a mezőgazdasági és kommunális hulladékok korszerű feldolgozása tárgykörében. Dél előtt Badacsonyan SÁRY LAJOS, az Agro-Form Kft. igazgatója számolt be Szerves hulladékok és melléktermékek ártalmatlanítása és hasznosítása címmel a Kft. munkájáról, majd Dr. HIMMEL, a grazi környezetvédelmi hatóság munkatársa ismertette az osztrák hulladékanyag-törvénykezést és több példányban átadta az erre vonatkozó írásos anyagokat is. Ebéd után hajóval utaztak Fonyódra, ahol az mb. tagjai megtekintették az ott megvalósított szelektív hulladékgyűjtési módszereket, elbeszélgettek a kísérletben résztvevő polgárokkal, majd IGNÁCZY GYÖRGYNÉ, a lebonyolítást végző Somogy megyei Területfenntartó és Kertészeti Vállalat igazgatója és PAPP ENDRE műszaki igazgatóhelyettes válaszoltak a kérdésekre, rövid borkóstoló után utaztak vissza Veszprémbe.

A rendezvény kiemelkedően sikeres volt, résztvett rajta az Országgyűlés Környezetvédelmi bizottságának alelnöke és négy tagja, továbbá igen sok érdeklődő. A rendezvényről részletes beszámolót juttatnak el a VEAB titkárságára.

A második esemény a székházban rendezett műhely- és munkaértekezlet volt a Cementkötésű, szál- vagy faforgács erősítésű építőanyagok kérdései címmel, szeptember 13-án. A bevezető előadást ARNON BENTUR egyetemi tanár (TECHNION Egyetem, Haifa, Izrael) tartotta, majd négy felkért és több rögtönzött kiselőadás hangzott el. A munkaértekezlet megszervezésében résztvett az MTA Szilikátkémiai munkabizottsága, az Építőanyagok és Építéskémiai munkabizottsága, a Veszprémi Egyetem Szilikátkémiai- és Technológiai tanszéke, továbbá a VEAB Faipari munkabizottsága is. A jó hangulatú ülés a késő délutáni órákig tartott.

A VEAB záró közgyűlésén a munkabizottság elnöke, TAMÁS FERENC tartotta a szakmai előadást "Nincs a földön oly hitvány anyag, mely így vagy úgy, ne szolgálná javad" címmel a hulladékszegény ipari technológiákról és a hulladékok ésszerű hasznosításának kérdéseiről.

KÖZLEKEDÉSTUDOMÁNYI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Hegedűs Gyula

Titkár: Bikás Ernő

A Közlekedéstudományi munkabizottság 1991-ben munkaterve szerint ülést tartott. Az ülések napirendjén a következő témák szerepeltek:

Március 28-án a VEAB székházban tartott ülés:

SCHARLE PÉTER és HUFFER DEZSŐ: A kutatás és fejlesztés fő irányai és irányítása a közlekedésben, hírközlésben és vízügyekben.

December 5-én a VEAB székházban rendezett szimpózium

MOLNÁR ÉVA: Közlekedési - távközesi fejlesztések a Hexagonálé és az Alpok-Adria Együtműködés keretében. Közlekedési integrációs törekvések Európában

HARDI ANDRÁS: A regionális együtműködés lehetőségei a közlekedésben és a hírközlésben

HEGEDÜS GYULA és a megyék képviselői: A Győr-Moson-Sopron, Vas, Zala, Somogy és Baranya megyékben folyó közlekedésfejlesztések az Alpok-Adria Együtműködés keretében

BALOGH ISTVÁN: A régiók Európája

A központi előadásokat mindkét alkalommal konzultáció követte. Az előadások és a konzultációk eredményeit összefoglaló formájában a résztvevőkhöz és az érintett szakterületekre eljuttatták.

METALLURGIAI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: SziJ Zoltán

Titkár: Szalay József

A munkabizottság 1991-ben munkaterv szerint végezte munkját. Az elnök betegsége miatt csupán egy szakmai nap megrendezésére került sor Győrben, melynek témája a Minőségbiztosítási módszerek és azok alkalmazása a RÁBA MVG RT-ben volt. A program iránt igen nagy volt az érdeklődés, amelyet egy tartalmas üzemlátogatás egészített ki.

MŰSZAKI-FIZIKAI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Banizs Károly

Titkár: Méray László

A Műszaki-fizikai munkabizottság a fizika oktatás és alkalmazás kérdéskörén át arra a következtetésre jutott, hogy az egész szakoktatás, képzés, továbbképzés, átképzés régióbeli helyzetét vizsgálat alá kell venni. Ennek érdekében 1991-ben két rendezvényt tartottak, melyek a következők voltak:

Május 15-én Győrben, a Széchenyi István Műszaki Főiskolán tartott ankét.

A munkabizottság meghallgatta a régió főiskoláiban folyó fizika oktatással kapcsolatos beszámolókat, problémákat (meghívott előadókkal). Az előadásokat követő vitában kristályosodott ki, hogy átalakuló társadalmunkban az egész felsőoktatás helyzete elbizonytalanodott. A fizika oktatásban, a végzetek alkalmazásában a társadalmi átalakulások egész újszerű követelményeket vetítenek előre, ami az egész felsőoktatási, szakoktatási rendszerünkre érvényes. Ezért ha a fizika oktatását, alkalmazását jobbítani, előbbre vinni szándékozunk, akkor az egész szakoktatási struktúrát kell figyelembe venni a rendelkezésre álló eszközökkel.

November 27-én Székesfehérváron, a KÖFÉM Oktatási és Művelődési Központban tartott ankét.

A munkabizottság egy új kezdeményezéssel próbálkozott. Felvette a kapcsolatot a régió nagyvárosaiban (és felsőoktatási intézményekkel bíró városaiban) működő polgármesteri hivatalokkal. Veszprém, Székesfehérvár, Szombathely és Dunaújváros képviseltette magát a munkabizottsági ankéton. E kezdeményezés sikeresnek mondható, az elhangzott összefoglalást külön anyagban röviden ismertetjük.

Kitűztük, hogy valójában van igény arra, hogy a felsőfokú intézmények, a szakoktatásban résztvevők, és a várost képviselők leüljenek egymással időnként közös gondolkodásra. A jövő feladata, hogy ez a kezdeményezés egy rendszeres szakmai konzultációvá, fórummá váljon.

PLAZMATECHNOLÓGIAI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Brájer László

Titkár: Hédai Lajos

A munkabizottság - 1991. évi tervének megfelelően - és az MTA Metallurgiai Bizottság kémiai albizottsága 1991. október 29-én Budapesten közös tudományos ülést szervezett. A közös rendezvény témája a hazai és nemzetközi plazmatechnológiák helyzetének elemzése volt. Az ülésen elhangzott előadások:

BRÁJER LÁSZLÓ: Tájékoztató a Plazmatechnológiai munkabizottság munkájáról és a hazai plazmatechnológiai kutatások helyzetéről

LUKÁCS PÉTER: Újabb plazmametallurgiai kutatások az ALUTERV-FKI-ban.

SZÉPVÖLGYI JÁNOS: Beszámoló a Nemzetközi Plazmakémiai konferenciáról

Az elhangzott előadások, valamint az ezekhez kapcsolódó vita jól szolgálták a téma több oldalról történő megvilágítását. Az ott elhangzottak alapján a két bizottság a következő ajánlást teszi:

A bizottságok szükségesnek tartják, hogy a plazmatechnológia elméleti alapjaival és technológiai alkalmazásokkal kapcsolatos ismeretanyagot szervesen be kell építeni az oktatásba. A technológia elterjedése ugyanis csak kellő szakismerettel rendelkező szakemberek jelenléte mellett várható. A bizottságok ezt a tudományegyetemeken és a műszaki egyetemeken tartják célszerűnek.

SZILIKÁTTECHNOLÓGIAI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Juhász A. Zoltán

Titkár: Kotsis Leventéné

A munkabizottság 1991-ben két rendezvényt tartott:

- GERHARD TOMAND: Protonvezető kerámiák

- Az MTA Kolloidkémiai munkabizottságával és a VEAB Átviteli jelenségek munkabizottságával közös rendezvényen előadássorozat hangzott el a Veszprémi Egyetemen folyó felületi jelenségeken alapuló vegyipari műveleti kutatások áttekintése témakörben.

NYELV- és NEVELÉSTUDOMÁNYI SZAKBIZOTTSÁG

Elnök: Orosz Sándor
Titkár: Lappints Árpád

Az 1990 évi tisztújítás után a szakbizottságban öt munkabizottság működik, közülük kettő a korábbi tisztségviselők, három pedig újonnan választott vezetőség irányításával.

Az újjáalakult szakbizottság a februárban Szombathelyen tartott ülésén kialakított munkaprogram alapján dolgozott.

ALKALMAZOTT NYELVÉSZETI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Bárdos Jenő
Titkár: Kurtán Zsuzsa

A munkabizottság 1991. március 1-én és 2-án országos konferenciát rendezett a műszaki hallgatók idegennyelvi képzésének elméleti és módszertani kérdéseiről, az új állami nyelvvizsga rendszeréről és az orosz tanárok átképzésének programjáról; november 15-én tartott felolvasó ülésén előadás hangzott el Alkalmazott nyelvészet és a nyelvtanárok továbbképzése Angliában, valamint Amerikai kultúra- és civilizáció-történet felsőoktatási tananyagai címmel.

KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Tóth Gyula
Titkár: Dömötör Lajosné

A munkabizottság munkaközösségeket szervezett a könyvtárszociológiai, valamint a könyvtártörténeti-helytörténeti kutatások fellendítése céljából.

Májusban konferenciát szerveztek a régió könyvtárainak könyvtártechnológiai - számítógépes fejlesztéséről.

NEVELÉSTUDOMÁNYI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Fehér Irén
Titkár: Frisch Gyula

A munkabizottság munkatervében vázolt feladatoknak - a külföldi kapcsolatok kialakításának kivételével - eleget tettünk.

Az 1991. április 25-én Veszprémben megtartott munkaértekezlet témája Iskola és pluralizmus - az iskolák önállósága volt.

A vitaindító előadáshoz (BALLÉR ENDRE) Veszprém megyei igazgatók (SCHENK RÓBERTNÉ, VIDOSA LÁSZLÓNÉ, FRISCH GYULA, TÖLGYESI JÓZSEF) korreferátumai kapcsolódtak, majd ezt széleskörű vita követte.

A november 6-án ugyancsak Veszprémben megtartott munkaértekezlet témája: Tudásszintmérés Veszprém megyében.

Az e témában folyt kutatás eredményeit OROSZ SÁNDOR, a neveléstudomány doktora ismertette.

Korreferálók a különböző tantárgyak szakértői voltak (BALOGH B.KÁ-ROLYNÉ, ANTAL LÁSZLÓ, SZÜCS ISTVÁN, WESZTRÓCZY LÁSZLÓ).

E közös rendezvények nem csak az adott témakörben való tájékozódást és a kutatómunka megismerését tették lehetővé, hanem hozzájárultak a kutatói együttműködés és munkakapcsolat kialakításához.

A vitában résztvevők megismerhették egymás véleményét, kutatási törekvéseit és irányultságát.

NYELVTUDOMÁNYI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Szabó Géza

Titkár: Molnár Zoltán

A munkabizottság hagyományosan nyelvföldrajzi-nyelvszociológiai, dialektológiai kutatással foglalkozott, a rendezvényeket is e témakörökből szervezte.

A "Népnyelvi szövegek a nyugati magyar régióban" című kötet előkészítése folyamatban van.

ZENETÖRTÉNETI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Falvy Zoltán

Titkár: Rakos Miklós

A munkabizottság a "Pannónia" osztrák-magyar zenetörténeti társasággal közösen, 1991. március 8-tól 10-ig tudományos ülést rendezett, amelyen a munkabizottság két tagja tartott előadást Liszt Ferenc és a Veszprém vármegyei verbunkosok, ill. A dunántúli ferencesek zenei kéziratai a XVIII-XIX. században címmel.

Dícséretes az az együttműködés, amelyben a munkabizottság a Pannónia Zenetörténeti Társasággal a közös zenei múlt kutatásán fáradozik.

ORVOSTUDOMÁNYI SZAKBIZOTTSÁG

Elnök: István Lajos
Titkár: Ónodi István

A szakbizottság alakuló ülését február 18-án Szombathelyen, a Markusovszky Kórházban tartotta, amelyen

SALÁNKI JÁNOS akadémikus, a VEAB elnöke beszámolt az újjáalakult VEAB működéséről és terveiről

ISTVÁN LAJOS értékelte a szakbizottság 1990. évi működését, és beszámolt 1991. évi terveiről

Az év folyamán a szakbizottság két felolvasó ülést szervezett a VEAB székházban:

Április 19.

BRENNER FERENC: A kardiológia fejlődése a kamrai praexcitációs szindróma tükrében

GARDÓ SÁNDOR: Prenatalis genetikai diagnosztika és terápia

December 13.

SIMON KORNÉL: Az akut miokardiális infarktus kezelésvezetéséről vallott szemléletünk alakulása az elmúlt évtized alatt

December 2-án Szombathelyen, a Markusovszky Kórházban, a szakbizottság és a Vas megyei Markusovszky Kórház Tudományos Bizottsága, a TMB megbízásából tudományos ülésen megtartotta **HORVÁTH BOLDIZSÁR:** A genétalis infekciók szerepe egyes kóros szülészeti állapotokban című dolgozatának munkahelyi vitáját.

GENETIKAI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Gardó Sándor
Titkár: Bors Gabriella

November 14-én volt Győrben, a Genetikai munkabizottság ülése, amelynek programja:

- Beszámoló a VEAB régióban működő genetikai tanácsadók munkájáról, terveiről, gondjairól.

- A győri Megyei Kórházban újonnan átadott genetikai laboratórium megtekintése.

- **CZEIZEL ENDRE:** A genetikai tanácsadás és a családtervezés kapcsolata

GYÓGYSZERÉSZETI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Mohay Jenő

Titkár: Nagy Lajos

A munkabizottságnak négy jelentős rendezvénye volt:

- Április 5-én az Alkaloida Vegyészeti Gyárral együttesen rendezett tudományos ülést az orális antikoaguláns kezelés időszerű kérdéseiről.

- Május 28-án a Veszprém megyei Kórház Bőr- és Nemibeteg gondozó Intézete és a CILAG tudományos iroda együttes ülését rendezték meg a VEAB Székházban.

- Október 8-án Szombathelyen, az Orvostudományi szakkbizottsággal együtt Interferon szimpózium-ot tartottak.

- Október 29-én Veszprémben, a VEAB székházban megrendezett ülésen számítógépes bemutatóval összekötött előadás:

MEZEI GÉZA: Mit nyújt a SAT/Sl gyógyszerinformációs program a szakembereknek címmel.

KARDIOLÓGIAI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Böszörményi Ernő

Titkár: Veress Gábor

Munkabizottsági ülést tartottak Székesfehérváron január 9-én, stunned myocardium témakörben.

KLINIKAI KUTATÁSI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Vargha László

Titkár: Rednik András

A munkabizottság tudományos ülésein az alábbi témákat dolgozta fel:

- Az emlőrák komplex kezelése

- Az alkoholos májbetegséghez társuló nyelöcsővérzések csillapításának gyakorlata.

Az év végén megalakult a Diabetes munkabizottság.

Az alakuló ülésen elhangzott előadások:

VÁNDORFI GYÓZŐ: II. típusú diabetes mellitus kezelésének aktuális kérdései

BARANYI ÉVA: I. típusú diabetes korszerű kezelése³³

ONKOHAEMATOLÓGIAI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Gógl Árpád

Titkár: Pál Katalin, Téri Nóra

A munkabizottság április újjáalakuló ülése után decemberben, Győrben tartotta tudományos ülését, amelyen az alábbi előadások hangzottak el:

SAS GÉZA: Kombinált defektusok szerepe a thrombophyliák pathomechanizmusában

PÉTERFY MIKLÓS: Fibrinolysis és thrombosis készség

BODA ZOLTÁN: Anticoagulans therapia néhány aktuális kérdése

M.TÓTH ANTAL: Thrombophylia laboratóriumi diagnosztikája

NAHAJEVSZKY SAROLTA: Haemostasis zavarok promyelocyter leukae-miás esetekben

VÖRÖS KATALIN: 27 év a haemostasis vizsgálatainak szemszögéből.

MUNKAEGÉSZSÉGÜGYI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Mészáros István

Titkár: Vernerné Rác Ilona

A munkabizottság 1991-93. időszakra Az ólom, toluol, xilok és egyéb oldószerek egészségre gyakorolt hatása vizsgálatát tervezte. Ennek keretében november 19-i ülésükön az alábbi előadások hangzottak el:

GROSSMANN MÁRIA: Ólomexpozíció helyzete Magyarországon a munkaegészségügyi tapasztalatok tükrében

FLÓRIÁN CSABA: Észrevételek az ólom okozta foglalkozási expozíciós megbetegedések bejelentésével kapcsolatban

VERNERNÉ RÁCZ ILONA: Javaslatok a munkahelyi ólom okozta foglalkozási expozíció és foglalkoztatási tilalom szabályozásáról

ORVOSI MÉRÉS- és SZÁMÍTÁSTECHNIKAI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Horváth Mihály

Titkár: Mohay Jenő

Társultak a Kardiológiai munkabizottság január 9-i székesfehérvári rendezvényébe a stunned myocardium témakörben, nukleáris kardiológiai vizsgálataikkal.

RHEUMATOLÓGIAI és BALNEOLÓGIAI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Balogh Zoltán
Titkár: Insperger Antal

A szilárd ásványbányászati munkabizottsággal együtt tartottak egy vitaülést Hévízen, amelynek témája a hévízi tó és a bányaművelés kapcsolata volt

SPORT- és MOZGÁSBIOLÓGIAI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Győri Pál
Titkár: Iglói László

A munkabizottság helyzetét, az elért eredményeket pozitívan értékelte a Magyar Testnevelés és Sporttudományos Tanács elnöksége. Az 1992. évi költségvetés terhére 50 eFt. működési támogatást szavazott meg számunkra. Hasonlóan szükségesnek és eredményesnek ítélte meg munkánkat a Veszprém megyei Sportigazgatóság és nemzetközi rendezvényünket anyagi támogatásban részesítette.

Különösen a Testnevelés az óvodától az egyetemig, valamint a Prevenció és a rehabilitáció mozgásos módszerei témakörökben értek el számottevőbb eredményeket. Az óvodások és az egyetemisták testnevelését érintő két önálló téma kutatása a Veszprémi Egyetemen jelentős intézményi és állami támogatással (tárcaszintű kutatásként) folyt. Különösen az óvodások testi nevelése terén értünk el eredményeket, melyekről 9 előadásban, hazai és nemzetközi publikációkban számoltunk be. Kiemelkedő jelentőségű az e téren végzett kutatásoknak egy önálló tanulmánykötetben való megjelentetése (Győri Pál: Az óvodások biológiai fejlettsége és fizikai erőnléte Veszprém, 1991. 231. p.). Lehetőséget kaptunk egy korábbi felolvasó ülés anyagának (Győri Pál: Óvodás gyermekek motoros képességeinek kutatási eredményei) VEAB támogatással történő megjelentetésére is. Nagy jelentőségű kutatások folynak HORVÁTH TIBOR doktor vezetésével légzésrehabilitáció témakörben. Különösen jelentősek a barlangterápiás vizsgálatok, melyek tudományos és gyógyászati (gyakorlati) értékkel bírnak.

A munkabizottság 1991-ben két ülést tartott, melyeken az előző év munkáját, illetve a jövőbeni feladatokat, az aktív feladatvállalásokat értékeltük.

Egy nagy jelentőségű nemzetközi tudományos konferenciát rendeztünk Veszprémben, a VEAB székházban, 1991. szeptember 22-24-én. Témája: "A felsőoktatás sportjának jelene és jövője". Résztvevői a német és magyar felsőoktatás prominens képviselői. A kétnapos sporttudományos szimpózium jól szolgálta az átalakulóban lévő felsőoktatás testnevelésének és sportjának ügyét. Az elhangzott előadások tanulmánykötetben jelennek meg.

Kapcsolataink tovább erősödtek a Magyar Testnevelés és Sporttudományos

Tanács elnökségével (PUCSOK JÓZSEF), az OTSH Tudományszervezési főosztályával (MÓNUS ANDRÁS), Testnevelési Egyetem Tudományos Titkárságával (MAKKÁR MÁRTA), ELTE Embertani Intézetével (EIBEN OTTÓ), Pécsi Akadémiai Bizottság Sportbiológiai bizottságával (KÁLMÁNCHEY ZOLTÁN).

A munkabizottság nyolcéves tevékenységét elemeztük és összefoglaló tanulmányban publikáltuk a Testnevelés és sporttudomány című folyóiratban (megjelent: 1991. 3. 30-33.).

TÖRTÉNETTUDOMÁNYI SZAKBIZOTTSÁG

Elnök: Éri István
Titkár: Nagybákai Péter

A szakbizottság 1991. évben az új akadémiai ciklusra megállapított szervezeti módosítások szerint már 7 munkabizottság keretében működött. A Magyar-ságkutató és az újjáalakult Műemléki munkabizottság ez évben került a kötelékébe. A szakbizottság az év folyamán 2 ülést tartott. Munkabizottságai - a már hagyományos módon - a legszélesebb értelemben vett történettudomány egy-egy kifejezetten speciális területére koncentrálnak, önállóan fejtették ki tevékenységüket. Ugyanakkor jelentősen erősödött egymás közötti szorosabb együttműködésük. Jó példák erre a következők: az Archeometriai és Iparrégészeti munkabizottságok közös rendezvényei és kiadványai; a Településtörténeti- és Kézművesipartörténeti munkabizottság képviselői együtt vettek részt május végén az esztergomi egyháztörténeti konferencián, mint szervezők és előadók. A Magyar-ságkutató munkabizottsági tagok aktívan kapcsolódtak be a Néprajzi munkabizottság rendezvényeibe. Végül a Széchenyi bicentennáriumhoz kötődő "A ló és az ember kapcsolata" című rendezvény sikeréhez mind a Kézművesipartörténet-, mind a Településtörténet-, mind a Néprajzi munkabizottság hozzájárult.

ARCHEOMETRIAI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Borszéki János
Titkár: Járó Márta

Az Iparrégészeti munkabizottsággal közösen elkészítették a hagyományos Iparrégészeti és Archeometriai Tájékoztató 1991. évi számát, de a Hírlevél, anyagi nehézségek miatt, csak 1992. elején jelenik meg a Magyar Nemzeti Múzeum támogatásával.

1991. november 28-án a VEAB veszprémi székházában - az Iparrégészeti munkabizottsággal közösen - felolvasó ülést rendeztek a legújabb kutatásokról és vizsgálatokról.

Elhangzott előadások:

BERÉNYI ERVIN, HONTI SZILVIA, KÜRTI BÉLA, KÖLTŐ LÁSZLÓ:

Komputer tomográf régészeti alkalmazása

CSAPÓ JÁNOS: Tömegspektrometriás kapilláris gázkromatográfia fosszilis csontok zsírsavgarnitúrájának azonosítására

KÖLTŐ LÁSZLÓ, KIS VARGA MIKLÓS, KOVÁCS PÁL, FEKETE SÁNDOR: Röntgenemissziós analízátor régészeti célú alkalmazása

CSAPÓ JÁNOS: Fosszilis csontok korának meghatározása az aminosavak racemizációja és a kéntartalmú aminosavak oxidációja segítségével

HORVÁTH FERENC, HERTELENDI EDE: Késő kőkori tell települések radiokarbon kronológiája

BARTOSIEWICZ LÁSZLÓ, ALICE CHOYKE: Szerszámtípusok és nyersanyagfelhasználás egy neolitikus lelőhelyen

T.BIRÓ KATALIN, VLADÁR ANDRÁS: Obszidián minták összetételének mennyiségi meghatározása elektronsugaras mikroanalízissel

GYULAI FERENC: Bronzkori ételmarmadványok archeometriai vizsgálata
JEREM ERZSÉBET, BARTOSIEWICZ LÁSZLÓ, GYULAI FERENC, KROLOPP ENDRÉ: Környezetrégészeti vizsgálatok Ménfőcsanak-Szeles lelőhelyen

TAKÁCS ISTVÁN, GRÓH DÁNIEL: Összefüggések sírokban talált állatcsontok életkora és a sírok tájolása között

KÜRTI BÉLA, KÖLTŐ LÁSZLÓ: Következtetések az algyői, honfoglalás-kori temető leleteinek anyagvizsgálati eredményeiből

VARGA ISTVÁN, ILON GÁBOR: Középkori kályhacsempék természet tudományos vizsgálata

Az MTA Régészeti Intézete Interdiszciplinárius osztályával közösen megindult egy nemzetközi archeometriai konferencia szervezése, amelyet - a szervezés utolsó fázisában - a befizetők kis száma miatt sajnos egyelőre le kellett állítani.

A munkabizottság tagjai ebben az évben végeztek kisebb-nagyobb tértíntmentes vizsgálatokat az ország múzeumi számára.

Számos külföldi konferencián vettek részt a tagok, ahol kutatási eredményeiket ismertették.

IPARRÉGÉSZETI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Gömöri János

Titkár: Költő László

A kaposvári Rippl-Rónai Múzeumban megtörtént a röntgenemissziós analízátor üzembehelyezése, amely pillanatnyilag egy régészeti lelőhely komplex feldolgozására elnyert OTKA pályázat keretéből működik. A vizsgálatokat **KÖLTŐ LÁSZLÓ** vezeti.

Az iparrégészeti lelőhely-kataszter létrehozására 300 eFt., egy régészeti lelőhely (Vörs-Papkert, bronzkori VIII-XI. századi ásatás) feldolgozására 1.800 eFt. OTKA pályázati támogatást nyertek el a munkabizottság tagjai. Témavezető: **GÖMÖRI JÁNOS** és **KÖLTŐ LÁSZLÓ**.

A munkabizottság tagjai résztvettek egy, a régészet és természettudományok kapcsolatát bemutató kiállítás megrendezésében.

A Sopront elkerülő út építése mentén kora-középkori vaskohótelep leletmentésére került sor.

Beszámoló előadást tartottak az OTKA Bizottság által támogatott kutatások eredményeiről, a Régészeti Társulatban.

A munkabizottság nemzetközi kapcsolatai:

- a pozsonyi Régészeti Világkonferencián a munkabizottság több tagja tartott előadást,

- megtörtént a munkakapcsolat felvétel a Szlovák Régészeti Társasággal az iparrégészeti emlékek kutatása területén, és ezáltal a kutatók csereutazása is lehetővé válik,

- 150 ugorkori régészeti lelet vizsgálata történ meg a Szovjetunió Tudományos Akadémiája Baskíriai Történeti Intézetével kialakított munkakapcsolat keretében.

KÉZMŰVESIPAR TÖRTÉNETI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Domokos Ottó

Titkár: Németh Gábor

A munkabizottság az OTKA pályázatalnyerésével 530 eFt. támogatást biztosított 1991-1994. évi működésének folytatásához.

Megjelentette az 1990. november 12-14-én megtartott VII. Veszprémi Kézművesipartörténeti Szimpózium anyagának tanulmánykötetét 202 oldalon 500 példányban 25 szakcikkkel, németnyelvű összefoglalókkal, szlovákiai, kárpátaljai és erdélyi előadók referátumaival.

DOMONKOS OTTÓ és NAGYBÁKAI PÉTER szerkesztésében elkészült a kézművesipartörténeti válogatott szakbibliográfia 5600 címszóval, szakmutatóval, rövid német és angolnyelvű bevezetővel. A kb. 30 ív terjedelmű munka már a nyomdában van és 1992. év elején jelenik meg. Kiadását jelentős anyagi eszközzel támogatja a MTA Néprajzi Kutató Intézete.

Az árszabások gyűjtése a lijitációkataszter alapján ugyancsak az MTA Néprajzi Kutató Intézetében kezdődött el kb. 200 db-os válogatás már tanulmányozható is. Regionális feldolgozás folyt e témában Heves, Borsod, Abaúj és Zemplén megyék területéről is (NÉMETH GÁBOR). A további feldolgozás szélesebbkörű együttműködés keretében remélhető. A kézművesipartörténeti szerzőkataszter munkálatait 2 előtanulmány előzte meg. Vitájára szeptember 26-án került sor. A munkabizottság döntése szerint az országos gyűjtést megyénként múzeumi gyűjteménykatalógus formájában NAGY ZOLTÁN munkabizottsági tag, körmendi múzeumigazgató készíti el mintapéldány és viataanyagként, az 1992. évi szimpóziumra.

Nemzetközi szimpózium szervezése híján a munkabizottság a nemzetközi tudományos együttműködés megőrzését a "Litterae Currentes" című hagyományos, többnyelvű nemzetközi kézművesipartörténeti tájékoztatója útján tudta biztosítani. Ezért 15-16. száma az idén az eddigieknél jóval gazdagabb tartalommal jelent meg.

A munkabizottság október hóban - BÓKA KLÁRA munkabizottsági tag szervezésében - Budapesten lefolytatta HORVÁTH ZOLTÁN soproni levéltárigazgató kézművesipartörténeti témájú kandidátusi értekezésének munkahelyi vitáját, és az értekezés kandidátusi vitára bocsátása mellett foglalt állást.

A munkabizottság elnöke, DOMONKOS OTTÓ, 1991. november 18-án a MTA Tudományos Minősítő Bizottság előtt kifejezetten kézművesipartörténeti témájú disszertációját maximális pontszámmal megvédte, és ezzel a történettudomány-néprajz doktora tudományos fokozatot elnyerte.

MAGYARSÁGKUTATÁSI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Gráfik Imre

Titkár: Idei Miklós

A munkabizottság eredeti programjának megfelelően, két központból - Szombathelyről és Győről - három irányban - Szlovákia, Burgenland és Szlovénia magyarságának kutatására - összpontosította 1991. évi tevékenységét. Ennek során:

Első munkaülését 1991. április 19-20-án Pozsonyban tartotta a CSEMADOK székházában, amelyen a szlovákiai magyar értelmiség; a pozsonyi egyetem magyar tanszékének oktatói és a szlovéniai magyarság képviselői is résztvettek. Az előadók tájékoztatót adtak a Szlovákiában folyó nyelvi-kommunikációs, történeti és néprajzi kutatásokról.

Elhangzott előadások:

SZABÓMIHÁLY GIZELLA: A kétnyelvűség-kutatásról

KONCSOL LÁSZLÓ: Dióspatony és környékének földrajzi nevei

LASTYÁK ISTVÁN: A szenci ő-ző nyelvjárás

KOCSIS ARANKA: A Vajkai Nemesi Szék inventáriumai

A tanácskozást hozzászólások és korreferátumok egészítették ki, a 24 résztvevő tag és az érdeklődők részéről. A munkabizottság tagjai meglátogatták és tanulmányozták a somorjai múzeum anyagát, valamint Pozsony történelmi nevezetességeit.

A második, Mariborba tervezett munkaülés a jugoszláviai polgárháború miatt 1991. december 19-20-án Szombathelyen került megrendezésre, melynek programjában a szlovéniai magyarsággal kapcsolatos előadások hangzottak el:

KERECSÉNYI EDIT: Radamos benépesedése, gazdasági és társadalmi viszonyai a XVIII-XIX. században

MUKICSNÉ KOZÁR MÁRIA: Kölcsönhatások (szlovének és magyarok együttélésének hatása a népi kultúrában)

VARGA SÁNDOR: A zsidók története a lendvai községben (1773-1944).

Bemutatásra került a Tanulmányok a szlovéniai magyarság köréből című tanulmánykötet kézirati anyag, amely a Magyarságkutató Intézet támogatásával megjelenés alatt áll.

Külön kiemelés érdemelnek a győri Tanítóképző Főiskola magyarságkutató műhelyének speciális kutatásai és előadásai, Burgenlandban a Burgenlandi Magyar Intézet és Magyar Kultúregyesülettel együttműködése és Szlovákiában való tevékenysége (művelődésszociológiai felmérések, magyar nyelv- és irodalmi olvasó- és tankönyvek előkészítése, illetve elemzése, kapcsolattartás a dunaszerdahelyi Csallóközi Múzeummal, stb.).

A fentiekén kívül a munkabizottság anyagi támogatásával:

- **KERECSÉNYI EDIT** terepkutatást (településtörténet és tárgykultúra) végzett Szlovéniában,
- **GRÁFIK IMRE** a magyar szórványokat tanulmányozta Horvátországban,
- tovább folytatódta az előkészületek a Burgenlandban élő magyarság körében végzett kutató és feldolgozó munka anyagát tartalmazó tanulmánykötet megjelentetése érdekében.

MŰEMLÉKI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: c. Harrach Erzsébet

Titkár: Schulz István

A munkabizottság az 1986-ban megalakult Településtörténeti és műemléki munkacsoportból 1991. március 20-án alakult újjá.

Az első veszprémi alakuló ülés meghatározta az új munkabizottság célkitűzéseit:

Településtörténeti forráshely gyűjtemény összeállítása megyénként.

Metodika összeállítása településtörténeti adatbank elkészítéséhez.

Az önkormányzatokkal való együttműködés szakmai tájékoztatók tartásával.

A második veszprémi ülés májusban a munkaterv és munkamegosztás részleteivel foglalkozott.

A harmadik szeptemberi székesfehérvári összejövetelen a munkabizottság tagjai a város történelmi belvárosának házankénti feldolgozásával ismerkedtek meg, amely szorosan kapcsolódik a munkabizottság célkitűzéseéhez.

A munkabizottság megalakulásáról az illetékes hatóságokat megfelelően tájékoztatta, kérve támogatásukat és a sajtóban is gondoskodott a kellő publicitásról.

Az első munkafázisból elkészült egy részletes felépítési vázlat, amelynek alapján az adatgyűjtés elkezdődött. Elkészült egy mutatókötet is a legjellemzőbb részletes minta bemutatásával. E kötet segítségével kíván a munkabizottság további munkatársakat és támogatókat beszervezni.

A tervek megvalósításához szükséges anyagi fedezet megteremtése érdekében OTKA pályázatot nyújtott be a munkabizottság, mert megfelelő háttér intézmény hiányában legegyszerűbb költségeinek fedezéséről sem tud egyelőre gondoskodni.

NÉPRAJZI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Lackovits Emőke

Titkár: Szacsvey Éva, Kövecses Varga Etelka

Kutatások:

A megkezdett regionális és tematikus kutatások lassan bár - pénzhiány miatt - de folynak. A feldolgozások kötetben való megjelentetése azonban egyelőre nem lehetséges. Ez elsősorban a Vas megyei és a Káli medencei kötetekre vonatkozik. A Komárom-Esztergom megyei kötetet már szerkesztik.

Rendezvények:

Május: Az ember és a ló kapcsolata - tanácskozás Veszprémben a Történettudományi szakbizottság tagjainak részvételével.

Június: Öskü - előadások az ösküi szlovákok múltjából és néphagyományai-
ból.

Szeptember: Népi vallásosság a Kárpát-medencében II. címmel vallási néprajzi konferencia magyar és a környező országok kutatóinak részvételével.

November: Dunántúli Néprajzi Nap, Csorna - előadói konferencia, amelynek témája: Levéltári források és néprajzi kutatás. Előadók: HORVÁTH JÓZSEF és DOMINKOVICS PÉTER. Ezt követően a résztvevők megtekintették V. SZALONTAY JUDIT vezetésével az új állandó kiállítást.

Kiadványok:

Megjelent szeptemberben 1.000 példányban a "Népi vallásosság a Kárpát-medencében I." című kötet, amely az 1990. decemberében Sepsiszentgyörgyön megrendezett hasonló című konferencia előadásait tartalmazza.

Szerkesztés alatt: A VEAB régió néprajzi jellemzői I. (A Honismereti Tanulmányok külön kötete).

Megjelenés előtt: SEBESTYÉN GYULA: Emlékkötet.

TELEPÜLÉSTÖRTÉNETI MUNKABIZOTTSÁG

Elnök: Solymosi László

Titkár: Filep Antal

A VEAB és a PAB közös kiadványaként NEMES ISTVÁN szerkesztésében megjelent a Dunántúli Településtörténete sorozat VIII. kötete, amely az 1989. évi szekszárdi konferencia anyagát tartalmazza, mintegy 500 oldalon.

SOMFAI BALÁZS megszerkesztette az 1990. évi veszprémi településtörténeti konferencia mintegy 40 előadásának anyagát.

PALÁGYI SYLVIA közreműködésével, nagy sikerrel megrendezték a 2. Internationalen Kolloquium über Probleme des provinziäl-römischen Kunstschaftens című programot, 1991. május 12-18 között Veszprémben, a VEAB székházban. Az előadók és a résztvevők Jugoszláviából, Csehszlovákiából és Magyarországról érkeztek. A rendezvény előadásai várhatóan ez év végére, legkésőbb januárban nyomtatásban is megjelennek. A kolokvium rendezői és támogatói: a MTA Római Régészeti Albizottsága, a VEAB, a Művelődési Minisztérium, a Veszprém megyei Múzeumi Igazgatóság, az osztrák Kulturális Intézet, valamint egyéb veszprémi szervezetek és intézmények voltak.

Az Új Magyar Központi Levéltár, az Egyháztörténeti Bizottságok és az Egyházi Levéltárak képviselőivel közösen megrendezésre került május 29-31. között Esztergomban "Az egyházak a változó világban" című konferencia. A mintegy 100 előadás, hozzászólás BÁRDOS ISTVÁN és BEKE MARGIT szerkesztésében az év végén, vagy a jövő év elején 450 oldalon megjelenik. A VEAB 30. eFt-tal járult hozzá a kiadás költségeihez.

A KSH és a munkabizottság közös vállalkozásában a Magyarország történeti helységnévtára (1773-1808) sorozat számára elkészült a Moson megyei kötet, melynek megjelentetése a KSH kapacitásától függően a jövő év elején várható. FEISZT GYÖRGY megkezdte a Vas megyei, SIN ARANKA pedig a Veszprém megyei kötet szerkesztését.

SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG

Elnök: Sáringer Gyula
Titkár: Kovács Gy. István

Az 1991-es évben az alábbi kiadványokat jelentette meg:
VEAB ÉRTESSÍTŐ 1991.
Összeállította: SZABÓ MÁRTA

AZ MTA VEAB SZERVEZETI FELÉPÍTÉSE 1991-1993.
Összeállította: ORTUTAY GÁBORNÉ, SZABÓ MÁRTA

KÖRNYEZETGAZDÁLKODÁS ÉRTELMEZŐ SZÓTÁRA
Szerkesztette: DOBOS TIBOR

II. DIALEKTORLÓGIAI SZIMPOZION
Szerkesztette: SZABÓ GÉZA, MOLNÁR ZOLTÁN

A DUNÁNTÚL TELEPÜLÉSTÖRTÉNETE VIII.
Szerkesztette: NEMES ISTVÁN

Az újjáalakult Szerkesztő bizottság 1991. év folyamán egy alkalommal tartott ülést.

IV.

A SZAK- ÉS MUNKABIZOTTSÁGOK 1991. ÉVI RENDEZVÉNYEI

	Rendezvények száma	
	I. félév	II. félév
AGRÁRTUDOMÁNYI SZAKBIZOTTSÁG	2	1
Állattenyésztési munkabizottság	1	2
Kertészeti munkabizottság	1	1
Mezőgazdasági üzemszerezési munkabizottság	1	2
Növénytermesztési munkabizottság	-	2
 BÁNYÁSZATI, FÖLDTUDOMÁNYI ÉS ENERGETIKAI SZAKBIZOTTSÁG	1	-
Energetikai munkabizottság	1	1
Földtani munkabizottság	2	1
Geofizikai munkabizottság	1	2
Geodéziai és bányamérési munkabizottság	1	2
Szilárd ásványbányászati munkabizottság	2	1
 BIOLÓGIAI SZAKBIZOTTSÁG	3	1
Biotechnológiai munkabizottság	1	-
Entomológiai és fitopatológiai munkabizottság	1	1
Gyombiológiai munkabizottság	-	-
Növényélettani és biokémiai munkabizottság	-	2
Rendszertani és ökológiai munkabizottság	2	-
Toxikológiai és állatélettani munkabizottság	1	1
 ERDÉSZETI SZAKBIZOTTSÁG	1	-
Erdőgazdálkodási munkabizottság	1	-
Faipari munkabizottság	1	1
Vadgazdálkodási munkabizottság	1	1
 GAZDASÁG-, JOG- ÉS TÁRSADALOMTUDOMÁNYI SZAKBIZOTTSÁG	1	2
Államjogi és államigazgatási munkabizottság	1	-
Büntetőjogi munkabizottság	1	-
Filozófiai munkabizottság	1	1
Gazdasági és polgári jogi munkabizottság	2	1
Mező- és erdőgazdasági vállalati munkabizottság	1	1
Politikatudományi munkabizottság	-	2
Szociológiai munkabizottság	-	-

KÉMIAI SZAKBIZOTTSÁG	-	1
Agrokémiai munkabizottság	1	1
Átviteli jelenségek elméleti alapjai munkabizottság	-	2
Ipari biotechnológiai munkabizottság	2	2
Korróziós munkabizottság	1	-
Kőolaj- és gázipari munkabizottság	1	2
KÖRNYEZETTUDOMÁNYI ÉS TERÜLETFEJLESZTÉSI SZAKBIZOTTSÁG	2	2
Hidrológiai és vízi környezetvédelmi munkabizottság	2	-
Környezetjogi és környezetgazdasági munkabizottság	2	1
Környezettudományi munkabizottság	2	-
Regionális és településfejlesztési munkabizottság	2	-
Településtudományi munkabizottság	-	-
Természetvédelmi munkabizottság	1	-
MATEMATIKAI ÉS RENDSZERELMÉLETI SZAKBIZOTTSÁG	2	1
Automatizálási munkabizottság	1	1
Matematikai munkabizottság	2	-
Rendszerszerkezeti munkabizottság	-	1
Számítástudományi munkabizottság	-	1
Vállalatkibernetikai munkabizottság	2	-
MŰSZAKI SZAKBIZOTTSÁG	1	2
Alumíniumipari munkabizottság	1	1
Gépészeti munkabizottság	1	2
Hulladékhasznosítási munkabizottság	1	1
Közlekedéstudományi munkabizottság	1	1
Metallurgiai munkabizottság	1	-
Műszaki-fizikai munkabizottság	1	1
Plazmatechnológiai munkabizottság	-	1
Szilikástechnológiai munkabizottság	1	1
NYELV- ÉS NEVELÉSTUDOMÁNYI SZAKBIZOTTSÁG	1	-
Alkalmazott nyelvészeti munkabizottság	2	1
Könyvtártudományi munkabizottság	1	-
Neveléstudományi munkabizottság	1	1
Nyelvtudományi munkabizottság	-	-
Zenetudományi munkabizottság	1	-
ORVOSTUDOMÁNYI SZAKBIZOTTSÁG	2	3
Genetikai munkabizottság	-	1
Gyógyszerészeti munkabizottság	2	2
Kardiológiai munkabizottság	1	-

Klinikai cytológiai munkabizottság	-	-
Klinikai kutatási munkabizottság	-	4
Közegészségügyi munkabizottság	-	-
Munkaegészségügyi és toxikológiai munkabizottság	1	1
Onkohaematológiai munkabizottság	1	1
Orvosi mérés és számítástechnikai munkabizottság	1	-
Rheumatológiai és balneológiai munkabizottság	1	-
Sport és mozgásbiológiai munkabizottság	2	1
TÖRTÉNETTUDOMÁNYI SZAKBIZOTTSÁG	1	1
Archeometrikai munkabizottság	-	1
Iparrégészeti munkabizottság	-	1
Kézművesipar történeti munkabizottság	1	3
Magyarságkutatási munkabizottság	1	2
Műemléki munkabizottság	2	1
Néprajzi munkabizottság	1	2
Településtörténeti munkabizottság	1	1
SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG	-	1

VI.

SZEMÉLYI HÍREK

Kinevezések, választások

GERGÁ CZ ELEMÉ RT földművelésügyi miniszterre nevezték ki.

MIKOLA ISTVÁ NT a László Kórház főigazgató főorvosává nevezték ki.

PALÁGYI SYLVIÁ T az Osztrák Régészeti Intézet levelezőtagjává választotta.

OROSZ SÁNDORT a Tanárképzők Szövetsége elnökévé választották.

Kinevezték a Veszprémi Egyetem Tanárképző Kar Pedagógia-Pszichológia tanszékének vezetőjévé.

ÓNODI ISTVÁ NT a MOTESZ Katonai-Katasztrófaorvostani Társaság elnökségébe választották.

SZABÓ ISTVÁ NT a Clusius Nemzetközi Biológiai Társaság társelnökévé választották.

TARR GYÖRGYÖ T az Igazságügyi Minisztérum a jogi szakvizsgabizottság tagjává nevezte ki.

A **PANEURÓPAI UNIÓ** tagjai sorába felvette:

TÓTH JÁNOST a gödöllői Agrártudományi Egyetem Számítástechnikai tanszékének vezetőjévé nevezték ki.

VÁLYI PÉ TERT a Magyar Informatikai Társaság dunántúli szekciójának vezetőjévé választották.

VERESS GÁBORNAK az Orvostovábbképző Egyetem rektora címzetes egyetemi docensi címet adományozott.

TUDOMÁNYOS MINŐSÍTÉSEK

Tudomány doktora fokozat

Földtudomány

HAAS JÁNOS: Felső triász karbonátos táblaképződés a Dunántúli Középhegységben

Kémiatudomány

ORMÓS ZOLTÁN: Fluidizációs eljárások és berendezések szemcsés anyagok szárítására, granulálására és bevonására

Közgazdaságtudomány

MÁRKUS LÁSZLÓ: Természeti erőforrások ökonómiai vizsgálata a hazai erdőgazdálkodásban

Műszaki tudomány

NÉMETH KÁROLY: A faanyag abiotikus degradációja

Orvostudomány

HORVÁTH MIHÁLY: Komplex kardioangiológiai diagnosztika eredményei a prevencióban és rehabilitációban

Történettudomány

DOMONKOS OTTÓ: A kézművesség szerepe a falu anyagi kultúrájának alakításában

Tudomány kandidátusa fokozat

Biológiatudomány

GALIBA GÁBOR: Búza szövettenyészetek morfogenezise, fagytűrése és alkalmazkodása az ozmikus stresszhez

HOLPNÉ KOZLOVA NONNA: Streptonigrin bruneomycin és streptonigrin antibiotikumok tanulmányozása és ezek félszintetikus származékainak előállítása

KEMENES GYÖRGY: Tanult táplálkozási válaszok idegrendszeri alapjai nagy mocsári csigában

KOVÁCS ATTILA: Pázsitfűvek genetikai tartalékainak vizsgálata.

Irodalomtudomány

LÁNG GUSZTÁV: Dsida Jenő költészete.

Kémia tudomány

DROZDA TAMÁS: Konverziós rétegeképződés alumíniumon

KOLLÁR LÁSZLÓ: Homogénkatalitikus asszimétrikus hidroformilezés platina-komplexekkel

KOVÁCS ISTVÁN: Hidroformilező katalizátorok modellezése

KOVÁCS ZOLTÁN: A megbízhatóság és karbantartás kapcsolata technológiai rendszerekben

SEBESTYÉN ATTILA: A belső forgás potenciálgátja C3v szimmetriájú belső pörgettyűkre rezgésszinképi számításokból

SZEIFERT FERENC: Információátviteli problémák a kémiai technológiai rendszerek matematikai modellezésében

Közgazdaságtudomány

PRILESZKY ISTVÁN: Reguláció és regulációs eszközök a személyszállításban

Mezőgazdaságtudomány

BERECZ KATALIN: A búza-fehérje felhasználása N-műtrágyázás hatására és a szemfejlődéséről

CENKVÁRI ÉVA: Védett metionin felhasználása a nagy tejtermelésű tehének takarmányozásában

NOWINSZKY LÁSZLÓ: Kozmikus tényezők hatása kártevő rovarok fénycsapdás gyűjtésére
SOMLYAY ISTVÁN: Dikamin D, Kolfugo 25 FW Nevifosz 50 EC növényvédőszer embrio és magzati toxicitása házigyúkon
VÍG KÁROLY: Kártevő földibolha fajok (phyllostreta sop.) rendszertana, alaktana és életmódja

Neveléstudomány

KOVÁCS FERENC: A 10-14 éves korú gyermekek önismeretének fejlődése pedagógiai nézőpontból
LÜKŐ ISTVÁN: Fejezetek a magyar középfokú szakképzés műszaki pedagógiájának oktatáselméletéből

Nyelvtudomány

KECSKÉSNÉ PAPP TÜNDE: Anyanyelv és megismerés
KÓHN JÁNOS: A kompenzációs elmélet a műfordítás stilisztikájában

Orvostudomány

GARZULY FERENC: Leukaemia-típusok neuropathológiai jellemzői

Történettudomány

ANTONI JUDIT: Neolitikus eszközkészítés és használt (A lengyel kultúra esz-közanyaga, valamint annak technológiai párhuzamai Melanéziában)
GERGÓ ZSUZSANNA: A magyar nyomdaipari munkásság és érdekvédelmi szervezetei (1919-1944.)

Nemzetközi kapcsolatok

BÍRÓ PÉTER részt vett és előadást tartott a 7. Európai Ichtiológus Kongresszuson, augusztus 25-29. között Hágában, majd szeptember 1-6-ig Amsterdamban, a Nemzetközi Biológiai Unió (IUBS) 24. Közgyűlésén vett részt, mint a IUBS magyar nemzeti bizottság titkára.

B. MUSKÓ ILONA Németországban és Angliában egy egy hetes tanulmányúton vett részt.

GÖMÖRI JÁNOS részt vett a Trondheimi Technikai Egyetem által rendezett vas-kohászati konferencián, előadást tartott Bécsben az iparrégészeti emlékek szabadtéri bemutatásának hazai lehetőségeiről.

FÜSTÖS JÁNOS 10 hónapot töltött DAAD ösztöndíjjal Németországban.

HORVÁTH MIHÁLY az Európai Kardiológus Társaság tudományos bizottsága tagjaként üléselnök volt Nukeár-kardiológiai szekcióban, az 1991. évi Bécsi Európai Kardiológus Kongresszuson.

ILLÉS BENJÁMIN és munkatársai részt vettek az IUFRO "Erdészeti intézmények és szervezetek" munkacsoportja soproni szimposiumának szervezésében.

ISTVÁNOVICS VERA három hónapos tanulmányúton vett részt Svédországban, valamint Hollandiában egy hetet töltött.

KISS TIBOR részt vett és előadást tartott a Neurotox 91 konferencián, április 7-11 között Southamptonban, és két hetes tanulmányúton volt Marseille-ben, MTA-CNRS együttműködés keretében

KOCSIS ZSUZSANNA 1991-ben négy hónapig a margburgi Philipps-Egyetemen Tempus ösztöndíjasként oktatási munkát végzett

SALÁNKI JÁNOS az International Union of Biological Sciences (IUBS) elnökeként részt vett Taipeiben szervezett "Reproductive Biology in Aquaculture" konferencián, majd előadást tartott a IUBS taivani nemzeti bizottság ülésén. Ez alkalommal Professor Ta-You Wu, az Akadémia elnöke emléklapet adott adományozott a nemzetközi kapcsolatok fejlesztésében végzett munkája elismeréseként.

Május 13-15 között részt vett Pallanza-ban az International Lake Environment Commettee Foundation tudományos bizottságának ülésén, mint annak tagja.

Augusztus 4-9-ig előadást tartott az IBRO 3. Nemzetközi Idegtudományi Világkongresszusán Montreálban.

Szeptember 1-6. között részt vett Amsterdamban a IUBS 24. Közgyűlésén,

és mint az Unió 1988-91 közötti elnöke, beszámolt a 3 éves tevékenységről

Október 9-14 között meghívott előadóként részt vett egy UNEP/WHO/CIP

Water Quality Monitoring training course-on, Rostov na Don-ban

S. RÓZSA KATALIN részt vett és előadást tartott az IBRO 3. Világkongresszusán, Montreal-ban, augusztus 4-9. között.

Részt vett a Nemzetközi Biológiai Unió 24. Közgyűlésén, Amsterdamban, szeptember 1-6. között, mint az IUBS Bioindicators Commission és a IUBS magyar Nemzeti Bizottság tagja.

SZABÓ ISTVÁN részt vett a Clusius nemzetközi biológiai társaság 1991. évi rendes közgyűlésén és elnökségi ülésén, Güssingenben.

TRASER GYÖRGY szeptember 23-október 16. között Göttingenben, a Georg August Universität Erdészeti és Állattani Intézetében, és

október 23- 1991. április 15-ig Zürich-ben, az ETH Rovartani Intézetében nyert ösztöndíjat.

VERESS GÁBOR 1991. október 7-én Atlantában (USA) előadást tartott az American College of Angiology nemzetközi konferencián "Site of conduction delay and electrophysiologic significance of A-V block in patient with syncope and bifascicular block" címmel.

VÖRÖS LAJOS Olaszországban 2 hetes tanulmányúton járt.

Megjelent könyvek

DOMONKOS OTTÓ, NAGYBÁKAY PÉTER szerkesztésében: Magyar Néprajz "Kézművesipar"

Akadémiai kiadó 1991.

LACZKOVITS EMŐKE szerkesztésében: Népi vallásosság a Kárpát-medencében I.

A VEAB Néprajzi munkabizottsága és a Caritas Transsylvania kiadványa 1991.

PALÁGYI SYLVIA rész-szerkesztésében: 2. Internationales Kolloquium über Probleme des Provinzialrömischen Kunstrschaffens Vorträge der Tagung in Veszprém (19. Mai - 18. Mai 1991)

az Osztrák Kultúrintézet, a Magyar Tudományos Akadémia, a Művelődési és Közoktatási Minisztérium és a Veszprém megyei Múzeumok Igazgatósága közös kiadványa 1991.

VÁRKONYI IMRE: Büssüi népdalok a Kaposvári Tanítóképző Főiskola kiadványa 1991.

VÁRKONYI IMRE: "Elszentült a nap az égrül"

a Kaposvári Tanítóképző Főiskola kiadványa 1991.

FARKAS JÓZSEF, GÁTOS GYÖRGY, TARR GYÖRGY: A környezet károsításból eredő igények bírói gyakorlata

Láng kiadó 1991.

Elhalálozások

ÁRVAY GYÖRGY, az Onkohaematológiai munkabizottság tagja

DEBRECZENI BÉLA, a Növénytermesztési munkabizottság tagja (1991. augusztus 24.)

KOLTAI TAMÁS, a Hulladékhasznosítási munkabizottság tagja (1991. november 20)

KÜTTEL DEZSŐ, a Gyógyszerészeti munkabizottság tagja (1991. szeptember 8.)

LOTZ GYULA, a Környezettudományi és 3területfejlesztési szakbizottság tagja (1991. augusztus 26.)

MUNTYÁN ISTVÁN, a Földtani munkabizottság tagja (1991. december 15.)

ZÁKONYI FERENC, az egykori Urbanisztikai munkabizottság tagja (1991. június 2.)

A
MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
VESZPRÉMI TERÜLETI BIZOTTSÁGA

1992. és 1993. évi
PÁLYÁZATI KIÍRÁSA

A Magyar Tudományos Akadémia Veszprémi Területi Bizottsága a Közép- és Észak-Dunántúlon folyó tudományos tevékenység hatékonyabbá tételére, részben saját anyagi erőből, részben a Veszprémi Akadémiai Bizottság Tudományos Alapítványa, valamint az önkormányzatok által rendelkezésre bocsájtott anyagi támogatás révén, az alábbi pályázatot hirdeti meg. A pályaművek pályázati feltételekben meghatározottak szerint nyújthatók be.

PÁLYÁZATI FELTÉTELEK

Pályázatot nyújthatnak be:

- a VEAB régióban élő vagy ott dolgozó egyéni kutatók és kutató kollektívák szabadon választott témában, illetve a kiírt témák bármelyikében,

- a VEAB régió kívülről dolgozó szakemberek olyan témában, amely a VEAB régióban szerzett tapasztalatokra épül, vagy a régióban jelentkező feladatok megoldását segíti elő.

Előnyben részesülnek azok a pályázók, akik meg tudják jelölni, hogy a tanulmányban kidolgozott javaslatok hol, milyen gyorsan realizálhatók.

A pályázaton eddig nem publikált, másutt be nem nyújtott, ellenszolgáltatásban nem részesült olyan tudományos igényű tanulmányokkal lehet résztvenni, amelyek a feldolgozott téma eddigi irodalmához képest eredeti tudományos eredményeket tartalmaznak. A pályázat jelígs. Zárt borítékban csatolni kell a pályázó nevét, pontos címét, munkahelyét és nyilatkozatát arról, hogy pályázatát a meghirdetett feltételek ismeretében és betartásával nyújtja be. Pályázni lehet a fenti kritériumoknak megfelelő, a hagyományostól eltérő technikai információhordozókon (hagyományos és videofilm, számítógép program, szerkesztett diaképsorozat, magnetofon felvétel, stb.) megjelenített munkával is. A technikai információhordozókon benyújtott pályázat akkor elfogadható, ha a szerző gépelt szakanyagot vagy irodalmi forgatókönyvet mellékel.

A pályázati anyagot három példányban kell benyújtani a VESZPÉRMII AKADÉMIAI BIZOTTSÁG Titkárságához.

8201 Veszprém, Pf. 178 - 8200 Veszprém, Vár u. 37.

A tanulmányhoz egy oldal terjedelmű összefoglalót is kell csatolni. A díjnyertes pályamunkákat a VEAB önálló szellemi terméknek tekinti, és a szerzői jog elismerésével szabadon felhasználhatja.

A pályázatok terjedelmét a Veszprémi Akadémiai Bizottság nem kívánja korlátozni. A Bíráló Bizottság fenntartja a jogot, hogy díjakat megosszon.

A beküldött pályázatok eredményhírdetésére a VEAB ugyanazon évi decemberi Közgyűlésén kerül sor.

A nyertes pályázatok szerzői díjai:

I. fokozat	20.000 Ft
II. fokozat	12.000 Ft
III. fokozat	8.000 FT

Veszprém, 1992. március 31.

**MTA VESZPÉRMII
TERÜLETI BIZOTTSÁGA**

1992. SZEPTEMBER 1-i BEKÜLDÉSI HATÁRIDŐVEL

a MTA Veszprémi Területi Bizottsága létrehozásának 20. évfordulója alkalmából pályázatot hirdet meg a Területi Bizottság történetének megírására.

A legjobb pályaműveket a VEAB megjelenti.

Az

Erdészeti,

Kémiai,

Műszaki

szakbizottságok kötött témát nem határoznak meg, annak megválasztását a pályázóra bízzák.

AGRÁRTUDOMÁNYI SZAKBIZOTTSÁG

A minőségi fejlesztés lehetőségei az állati termékek előállításában.

A tej- és hústermelés genetikai háttérvizsgálata a privatizáció tükrében.

A szakbizottsághoz e tudományág bármely területén végzett magas színvonalú, kutató és/vagy fejlesztő munka alapján készített új tudományos eredményekről beszámoló pályázat is benyújtható.

BÁNYÁSZATI, FÖLDTUDOMÁNYI- ÉS ENERGETIKAI SZAKBIZOTTSÁG

A bányászati szerkezetátalakítás regionális foglalkoztatáspolitikai és szociálpolitikai vonatkozásai.

Karszt kibúvások közelében történő környezeti- ill. vízszennyeződések, állattartó telepek, műtrágyaszórás, stb. hatása a karsztra, karsztkutak vízminőségére.

Hegység szerkezeti elemzések pontosítása, különös tekintettel a horizontális elmozdulásokra.

A dunántúli-középhegység ásványi nyersanyag-ellátottságának helyzete, a nyersanyagok gazdaságos bányászatának lehetőségei.

A külfeljtéses bányászat utáni rekultiváció.

A szakbizottsághoz e tudományág bármely területén végzett magas színvonalú kutató és/vagy fejlesztő munka alapján készített új tudományos eredményekről beszámoló pályázat is benyújtható.

BIOLÓGIAI SZAKBIZOTTSÁG

Az állattenyésztési gyakorlatban alkalmazható embriótermelési és átültetési módszerek kidolgozása.

Csírázási szokások vad pázsitfű fajokban (*Triticae*).

A növények kórokozókval szembeni rezisztenciája.

A balatoni nádasok *Crustacea* és *Mollusca* fajai.

Integrált növényvédelmi eljárások lehetőségei a VEAB régiójában.

Mezőgazdaságok, nagyüzemek és farmergazdaságok gyomirtásának helyzete.

A Balaton és vízgyűjtője állat- és növényvilágának taxonómiai és ökológiai kutatása.

Kukorica hidegtűrésének és táplálkozásélettanának vizsgálata biokémiai, illetve biofizikai módszerekkel.

A szakbizottsághoz e tudományág bármely területén végzett magas színvonalú, kutató és/vagy fejlesztő munka alapján készített új tudományos eredményekről beszámoló pályázat is benyújtható.

GAZDASÁG, JOG- ÉS TÁRSADALOMTUDOMÁNYI SZAKBIZOTTSÁG

A természeti erőforrások hasznosulása, a termelés hatékonysága (az ágazat és különböző területeken).

Az agrárviszonyok változása a régióban.

A helyi képviselői választások tapasztalatai politológiai, szociológiai és államjogi megközelítésben.

A társasági jog jogalkotóinak problémái.

Merre tart a rendszerváltás Magyarországon és a régióban.

A társadalmi egyenlőtlenségek alakulása régióinkban.

Rendszerváltás a közigazgatásban.

A helyi önkormányzatok gazdasági alapjai és lehetőségei.

Körjegyzőség a gyakorlatban.

A megyei önkormányzat és a megyei jogú város kapcsoltarendszere.

A közigazgatás tagozódásának kezdeti tapasztalatai.

A szakbizottsághoz e tudomány bármely területén végzett magas színvonalú, kutató és/vagy fejlesztő munka alapján készített új tudományos eredményekről beszámoló pályázat is benyújtható.

KÖRNYEZETTUDOMÁNYI ÉS TERÜLETFEJLESZTÉSI SZAKBIZOTTSÁG

Adalékanyagok alkalmazása tüzelőberendezések légszennyező anyagai kibocsátásának csökkentésére.

Ipari szennyvizek fémtartalmának csökkentése.

A régió levegőtisztaságvédelmi helyzete.

A szakbizottsághoz e tudományág bármely területén végzett magas színvonalú, kutató és/vagy fejlesztő munka alapján készített új tudományos eredményekről beszámoló pályázat is benyújtható.

MATEMATIKAI ÉS RENDSZERELMÉLETI SZAKBIZOTTSÁG

Olcso (low cost) intelligens irányító rendszerek fejlesztése robotcella vezérlők programozható logikai elemek bázisán.

Irányítástechnika oktató laboratóriumi modulok fejlesztése.

Új modellezési paradigmák mérnöki alkalmazásai

Az oktatás számítógépes támogatása

A matematika alkalmazásai.

A régióban működött kiváló matematikusok és matematikai tanárok munkássága.

Új mérnöki rendszerek az ötödik generációs számítástechnika eszközeire.

A szakbizottsághoz e tudományág bármely területén végzett magas színvonalú, kutató és/vagy fejlesztő munka alapján készített új tudományos eredményekről beszámoló pályázat is benyújtható.

NYELV- ÉS NEVELÉSTUDOMÁNYI SZAKBIZOTTSÁG

Élő nyelvi vizsgálatok a VEAB régióban.

Valamely könyvtár és/vagy rendszeres könyvtártechnológia-számítógépes fejlesztése (helyzettanulmány és tervezet).

Egy könyvtár és/vagy hálózat és a rendszerváltás (a hálózatok jövője, a könyvtárak és az önkormányzat, stb.).

Az elmúlt fél század könyvtártörténeti tapasztalatai (történeti elemzés, visszaemlékezés, historiográfia, stb.)

Egy-egy könyvtár szociológiai környezete, a változó és ki nem elégített igényeinek vizsgálata.

Valamely könyvtár közhasznú tájékoztatási/információs tevékenysége megszervezésének részletes rendszerterve.

Magánvállalkozás, kereskedelmi tevékenység információigényének felmérése, és a szolgáltatás megszervezésének programterve.

A régió területén működött fontosabb magánkönyvtárak, olvasóköri, olvasóegyletek, egyesületek könyvtártörténetének historiográfiai felmérése (vagy feldolgozatlan téma kidolgozása).

A Public Relation kapcsolatok (vagy manager tevékenység) alakulása a társadalmi változások hatására, a változások tendenciái adott könyvtár tevékenységében.

Változó társadalom - változó iskola.

Alternatív iskolakoncepciók, programok elmélete és megvalósuló iskolai gyakorlata.

Helyi nevelési rendszer - helyi tantervek.

Az iskolai szocializáció hatásrendszerének elemzése.

A szakbizottsághoz e tudományág területén végzett magas színvonalú, kutató és/vagy fejlesztő munka alapján készített új tudományos eredményekről beszámoló pályázat is benyújtható.

ORVOSI SZAKBIZOTTSÁG

A szívinfarktus primer és szekunder prevenciója.

A szakbizottsághoz e tudományág bármely területén végzett magas színvonalú, kutató és/vagy fejlesztő munka alapján készített új tudományos eredményekről beszámoló pályázat is benyújtható.

TÖRTÉNETTUDOMÁNYI SZAKBIZOTTSÁG

Egy közösség (faluközösség, vagy családi közösség) vallásos életének jellemzői napjainkban.

Iparrégészeti leletek, ill. lelőhelyek ismertetése, feldolgozása (a téma szigorú megkövetése nélkül).

A szakbizottsághoz e tudományág bármely területén végzett magas színvonalú, kutató és/vagy fejlesztő munka alapján készített új tudományos eredményekről beszámoló pályázat is benyújtható.

1993. SZEPTEMBER 1-i BEKÜLDÉSI HATÁRIDŐVEL

a

Bányászati, Földtudományi és Energetikai,

Erdészeti,

Kémiai,

Matematikai és Rendszerelméleti,

Műszaki,

Nyelv- és Neveléstudományi,

Orvostudományi,

Történettudományi

szakbizottságok kötött témát nem határoztak meg, annak megválasztását a pályázóra bízzák.

AGRÁRTUDOMÁNYI SZAKBIZOTTSÁG

A fehérjeprobléma megoldása kis- és nagyüzemekben.

Alternatív növénytermesztés helyzete, jövője.

Növényi eredetű biotermékek előállításának perspektívája.

A szakbizottsághoz e tudományág bármely területén végzett magas színvonalú, kutató és/vagy fejlesztő munka alapján készített új tudományos eredményekről beszámoló pályázat is benyújtható.

BIOLÓGIAI SZAKBIZOTTSÁG

Az exportra termelés növényegészségügyi kérdései és eredményei napjainkban.,

A rét-legelőgazdálkodás növényvédelmének helyzete a VEAB régióban

Gabonafélék növényvédelmének időszerű kérdései.

A szakbizottsághoz e tudományág bármely területén végzett magas színvonalú, kutató és/vagy fejlesztő munka alapján készített új tudományos eredményekről beszámoló pályázat is benyújtható.

GAZDASÁG, JOG- ÉS TÁRSASDALOMTUDOMÁNYI SZAKBIZOTTSÁG

A természeti erőforrások hasznosítása és/vagy hasznosításának lehetőségei, a természetes hatékonysága (az ágazat és különböző részterületeken).

Az agrárviszonyok változásának irányai a régióban.

A helyi képviselői választások tapasztalatai politológiai, szociológiai és államjogi megközelítésben.

A társasági jog jogalkotóinak problémái.

Merre tart a rendszerváltás Magyarországon és a régióban (gazdasági, társadalmi, stb.)

Rendszerváltás a közigazgatásban.

A helyi önkormányzatok gazdasági alapjai és lehetőségei.

Körjegyzőség a gyakorlatban.

A helyi önkormányzatok gazdasági alapjai és lehetőségei.

A megyei önkormányzat és a megyei jogú város kapcsoltrendszere.

A közigazgatás tagozódásának kezdeti tapasztalatai.

Az önkormányzati tulajdon, mint a vároisfejlés forrása.

Önkormányzati modell kidolgozása a térségi feladatok ellátására.

Milyen információkra van szüksége a települési önkormányzatoknak? (Tanulmány készítése a településtípusonkénti önkormányzatok információs ellátottságáról.)

A szakbizottsághoz e tudományág bármely területén végzett magas színvonalú, kutató és/vagy fejlesztő munka alapján készített új tudományos eredményekről beszámoló pályázat is benyújtható.

KÖRNYEZETTUDOMÁNYI ÉS TERÜLETFEJLESZTÉSI SZAKBIZOTTSÁG

A dunántúli nagy tavak (Balaton, Fertő, Velencei tó) egyéb vízi, mocsári élőhelyek, vízfolyások és élőlény csoportjaik ökológiai kutatása, természeti állapotának felmérése.

A víz-, a levegő- és a talajvédelem problémái.

Előmunkálatok természeti monográfiákhoz, természettudományos életpályák feldolgozása.

Természetes ökoszisztémák és elemeik védelme, rekonstrukciós lehetőségei és kilátásai a változó gazdasági strukturában.

A szelektíven gyűjtött háztartási hulladék hasznosítási lehetőségeinek vizsgálata. (A szelektív gyűjtés csak az így gyűjtött hulladék újrahasonosítása esetén jelent előnyösebb megoldást a hagyományos személtelhelyezéshez képest.)

A szakbizottsághoz e tudományág bármely területén végzett magas színvonalú, kutató és/vagy fejlesztő munka alapján készített új tudományos eredményekről beszámoló pályázat is benyújtható.

1993. szeptember 1-i beküldési határidővel a VEAB és az önkormányzatok által kiírt pályázatok:

FEJÉR MEGYE

Fejér megye és települései infrastrukturális ellátottságának elemzése, összefüggésben a térségi fejlesztés kérdéseivel.

Fejér megye környezeti állapota az EK országokban elfogadott normák tükrében.

GYŐR-MOSON-SOPRON MEGYE

Az északnyugati határtérség esélyei az Európához való közeledés következtében, – fejlesztés és korlátai.

Észak-Dunántul közlekedési koncepciójának újrafogalmazása a változott gazdasági, környezetvédelmi feltételekre és követelményekre.

A Hanság térségének gyógyászati célú hasznosítási lehetőségei a környezetvédelem feltételrendszerében.

A Rábaköz innovációs potenciálja, megújítási képessége.

Győr-Moson-Sopron megye oktatási rendszerének korszerűsítési lehetőségei, különös tekintettel az alapfokú-, középfokú-, s felsőfokú oktatási rendszerek egymáshoz történő kapcsolódására.

KOMÁROM-ESZTERGOM MEGYE

A népi gazdálkodás építményei és eszközei az Esztergom-környéki falvakban.

Komárom-Esztergom megye történelmi egyházainak története.

Esztergom a magyar törvényhozás tükrében.

Komárom megye tanácsi apparátusának kialakítása.

A földosztás története Komárom-Esztergom megyében.

A tsz. szervezés első évei Komárom megyében.

Az újjáépítés és a "demokratikus néphatalmi szervek" létrehozása Komárom-Esztergom megyében.

A németek betelepítése Komárom-Esztergom megyébe.

Egyesületek Komárom-Esztergom megyében, megyei áttekintés, vagy egy-egy település egyesületeinek története.

Régi munkáskolóniák Komárom-Esztergom megyében.

Komárom-Esztergom megye sajtótörténete.

Komárom-Esztergom megye nyomdatörténete.

Kiemelkedő pedagógusegyéniségek Komárom-Esztergom megyében a XIX-XX. században.

Környezeti ártalmak hatása, Komárom-Esztergom megye megbetegedési strukturája. Egy Komárom-Esztergom megyei település iskoláinak története. A kertépítészet története Komárom-Esztergom megyében.

ZALA MEGYE

Önkormányzatok (fenntartók) és nevelési-oktatási intézmények együttműködésének történeti előzményei és mai lehetőségei Zala megyében.

Iskolafejlesztés és iskolamarketing összefüggései Zala megyében.

Zalai hévízkutak balneológiai és egyéb célú hasznosíthatósága. Magvalósíthatósági tanulmány.

A zalai balatonparti feltöltött területek (zagyterek) rendezési lehetőségei.

Roncstól területek rekultivációs lehetőségei Zala megyében.

Települési szilárd hulladékok elhelyezhetősége Zala megyében.

Szippantott szennyvizek, illetve szennyvíziszapok mezőgazdasági területen való elhelyezése, a mezőgazdasági földterületek terhelhetőség vizsgálata Zala megyében.

SZÉKESFEHÉRVÁR MEGYEI JOGÚ VÁROS

A nagyváros és vonzáskörzetük kapcsolatrendszere, ennek sajátosságai Székesfehérváron.

VESZPRÉM MEGYEI JOGÚ VÁROS

A veszprémi külső környűrű kedvezőtlen hatásainak vizsgálata.

(A tanulmány tartalmazza a hatások kvalitatív és lehetőség szerint kvantitatív vizsgálatát, fogalmazzon meg tudományosan megalapozott védekezési eljárásokat, tegyen javaslatot a konkrét megoldásra. A megoldásnak figyelembe kell vennie a helyi adottságokat, és hatékony védelmet kell nyújtania a zajártalom és légszennyezés ellen.)

Veszprém belterületén lévő parkerdők állapotának vizsgálata, parkerdők általános állapota javításának vizsgálata.

(A pályamunkának vizsgálnia kell a helyi adottságok mellett a város optimális zöldterületigény-kialakítási lehetőségét, javaslatot kell megfogalmazni a rövid-, közép- és hosszútávú fejlesztésre.)

ALAPÍTÓ OKIRAT

A Magyar Tudományos Akadémia Veszprémi Akadémiai Bizottsága tudományos alapítvány létrehozását kezdeményezi Észak- és Nyugat-Dunántul (Fejér, Győr-Moson-Sopron, Komárom-Esztergom, Vas, Veszprém és részben Zala megye) tudományos életének segítésére, serkentésére, koordinálására, a tudomány és a régió közös érdekeinek szolgálatára.

Az alapítvány anyagi forrásai felhasználhatók:

- a VEAB felhívására beérkezett pályaművek jutalmazására,
- a régióban készült, illetve a régió céljait szolgáló tudományos kiadványok megjelentetésére,
- regionális tudományos rendezvények támogatására,
- regionális érdekeket képviselő tudományos kutatás és az abban résztvevő kutatók támogatására.

Az alapítvány elnevezése:

VESZPRÉMI AKADÉMIAI BIZOTTSÁG TUDOMÁNYOS
ALAPÍTVÁNYA

Az alapítvány székhelye: MTA Veszprémi Akadémiai Központ, 8200
VESZPRÉM, Vár u. 37.

Az alapítványi vagyron kezelője: az e célra alakult kuratórium.

Az alapítvány pénzforgalmának kezelője: az MTA Veszprémi Akadémiai
Központ Gazdasági Szervezete.

Az alapítványt mint jogi személyt a kuratórium elnöke képviseli. A kuratórium működését az általa jóváhagyott szabályzat írja elő.

Az alapítvány kuratóriumának elnöke: a VEAB mindenkori elnöke.

Tagjai: a VEAB alelnökei és tudományos titkára, az alapítványhoz legalább egymillió forinttal csatlakozók képviselői, valamint az alapító tagok által választott négy meghatalmazott személy.

Az alapítvány indukó tőkéje 300 ezer forint, amelyet az alapítók a bírósági nyilvántartásba vételt elrendelő végzés jogerőre emelkedésétől számított 30 napon belül az alapítvány rendelkezésére bocsátanak.

Az alapítvány alapítóként az 1991. december 1.-ig megtett befizetések képezik. Az ezen időpontig legalább 50 ezer forinttal csatlakozó magánszemélyek, vállalatok, önkormányzatok és más intézmények alapító tagokká válnak. Az alapító tagok választás útján négy személyt delegálnak az alapítvány kuratóriumába, akik megbízatásukat 2 évig látják el, de ismételten megválaszthatók. Az alapító tagokkal azonos jogok illetik meg azt a támogatót, aki későbbi időpontban legalább 300 ezer forinttal csatlakozik az alapítványhoz.

Az alapítvány nyitott, ahhoz a felajánlott összegeknek az alapítvány számlájára történő befizetésével bel és külföldi természetes és jogi személyek egyaránt csatlakozhatnak. Az alapítványra befizetett összegeket a befizetési pénznemben lehet tartani.

Az alapítvány vagyonából a kuratórium egyedi döntése alapján történhetnek kifizetések. A kifizethető összeg mértéke a tárgyévben befizetett összeg 50 %-a, valamint a tőke kamata. Az év végéig fel nem használt összegből a tárgyévi befizetés a tőkét növeli, míg a kamat a következő évben is felhasználható kifizetésre.

A hozadék maximum 5 %-a a kuratórium eseti döntése szerint az alapítvány működtetésével kapcsolatos kiadásokra fordítható.

Az alaptvány megszűnésével az alaptőke a VEAB tulajdonába kerül, amit alapfeladatai ellátására fordíthat.

Az alaptvány ezen okiratnak a Megyei Bíróság által törvényt nyilvántartásba vétele után válik érvényessé.

Veszprém, 1991. május 1.

Salánki János

az MTA rendes tagja, a VEAB elnöke

